

A B Á N Y A

<p>ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre . 12 K Félévre . 6 K Negyedévre 3 K Hirdetések díjszabás szerint.</p>	<p>Felelős szerkesztő Dr. BISCHITZ BÉLA Főmunkatárs: CSORBITS LÁSZLÓ</p>	<p>MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Kender-utca 6. szám. TELEFON-SZÁM: 108-00.</p>
---	---	---

Karácsonyi számunk tartalomjegyzéke:

Lapunk ezen száma 56 oldal terjedelmű.

I. rész. Beköszöntő: Jó szerencsét! — *Cikkek:* Mi kell nekünk? Irta: *Andreics János.* Új bányatörvényt kérünk. Irta *dr. Reiner Ede.* — Az 1573. évi magyar bányatörvény. (Egy ősi bányajogi forrásmunka bemutatása.) — Jogszolgáltatásunk bányatörvényekben. Irta *dr. Balkay Béla.* — A magyar vasércnek tömeges kivitele. — Látogatás Böckh Jánosnál. — Dicsőség a hősöknek. Irta: *Csorbits László.*

II. rész. Salgó-Tarjáni Készénbánya Részvénytársulat. — Magyar Általános Készénbánya Részvénytársulat. — Urikány-Zsilvölgyi Készénbánya. — Esztergom-Szászvári Készénbánya. — Budapestvidéki készénbánya és tökefelemelése. — (Egérsehi Készénbánya.) — Magyar-Horvát Szénipar.

III. rész. Rimamurány-Salgótarjáni Vasmtl. (Hernádvolgyi Magyar Vasipar; és Unió bádogyár.) — Osztrák-Magyar Államvasút Társaság magyar bányái és hutái. — Magyar Bánya rt. Dobsina. — A kalnói chamoto-gyár. — Általános Magnezit rt. — Magnezitipar rt. — Magyar Kovasvművek. — Magyar Siemens-Schuckert művek. — A gépkocsi a bányák szolgálatában. — A legtükételesebb írógép.

IV. rész. Olyasóinkhoz. — A bányászati hírek közt: A Magyar Általános Készénbánya rt. tökefelemelése. Resicza. Külföld. Tudnivalók. — Az irodalmi rovatban A magyar bányajog. — Tözsdei hírek. Szerkesztői üzenetek. Vállalkozás. — Hirdetések.

Jó szerencsét!

Rövid egy év uttörő munkája után lépünk ez ünnepi számmal olvasóink elé. Nyugodt lélekkel merjük mondani, hogy legjobb erőnkkel azon voltunk, hogy a bányásztársadalom teljes megelégedését kiérdemeljük és a becsületes munka alapján joggal táplált reménnyel tudjuk és érezzük, hogy munkánk elismerésre talál.

A nemzetgazdaság a tények tudománya. Ez a tudomány csakis ott, csakis oly országban, oly nemzetnél verhet gyökeret, ahol tényeken alapuló gazdasági közvélemény van. Ilyen gazdasági közvéleményt kell az ország bányásztársadalmának körében is teremteni. És ennek a közvéleménynek megteremtése képezi munkálkodásunk legkiválóbb feladatát.

Az ország bányásztársadalmának kell, hogy a gazdasági tények alapján megismerje saját nagy értékét. Tudatával kell bírnia, hogy a bányászat mily főfontosságú része a hazai közgazdaságnak. És minél inkább ismerni fogja azt a nagy szerepet, amelyre az ország anyagi felvirágzása, a nemzeti gazdagodás tekintetében hivatva van, annál nagyobb méltatásra fog találni az országban.

Ez a méltatás ad erőt, buzdít és serkent a mindszélesebb körű, belterjes működésre.

Erre kell törekednünk. A bányászat fejlesztése belterjes legyen. Különösen törvény ez mi nálunk, ahol a gyáripár még mindig csak fejlődőfélben van. Mert megdönthetetlen igazság, hogy csak oly ország dicsekedhetik egészséges alappal bíró, virágzó gyáriparral, ahol egészséges alappal bíró, virágzó bányászat van. Hiszen minden ipar alapját a szén és a vas képezi.

Amit itt e néhány rövid szóban elmondtunk, ez képezte feladatunkat a múltban, ez irányítja működésünket a jövőben. A bányász nevéhez és munkájához méltó tisztesség lesz mindig munkánk első becse, a bányász és bányászat igaz érdekeiért való küzdés lesz működésünk becsülete. Ehhez a munkához, ehhez a működéshez kérjük a bányásztársadalom támogatását. És hogy e közös munkával a hazai bányászat mindinkább és mindjobban felvirágozzék, — Isten adjon ehhez

Jó szerencsét!

Mi kell nekünk?

Irta: **Andreics János** m. kir. főbányatanácsos,
a pénzügyminisztérium szénosztályának vezetője.

A magas országgyűlés, a napilapok s így a nagy közönség mindjobban foglalkozik a magyar bányászattal és kohászattal.

Ezen széleskörű érdeklődés csak örömmel tölthetne el bennünket, szakembereket és midőn sietünk ennek kifejezést adni, bizony nem mulaszthatjuk el konstatálni, miszerint örömről egy adag üröm is vegyül, mert az érdeklődés megnyilatkozása, különösen a sajtóban, legkevésbé sem elégitheti ki jogos várakozásunkat. Sőt, sajnos, gyakrabban még tulajdon szaklapjaink sem áttalannak egy-egy oldaldőfessel szolgálni.

És, ha a szakférfiak a kritikát alapos analízis alá veszik, úgy kell találniok, hogy ezek többnyire egyoldalú szubjektív kifakadások, melyek csakis sértett érdekekből származhatnak.

Bizony szomorú dolog ez s az ilyen hozzászólások, ha nem is ártanak e fontos ügynek, hasznára semmi esetre sem lehetnek.

Ezt mi, kartársak, közösen tapasztalhatjuk, hogy az ily zsurnalisztikai kinövések legalább is feleslegesek s ha már az ily hátrányos bírálatokat teljesen el nem némithatjuk, ellenük együttes erővel kell küzdenünk.

Mert nekünk csakis oly objektív bírálat kell, mely az ügyet érdemében szolgálja s minden mellékérdek kikerülésével mutat rá azon helyes módokra és utakra, melyek segítségével a bányászat és kohászat terén esetleg és sporadikusan előforduló hibákat gyökeresen orvosolhatjuk, a tévedéseket idején helyrehozhassuk.

Az eddigi kritikák legtöbbje ugyanis a rossz vezetés, a kartel-viszony, szén-, vas-, só-, réz-, ólom- és nemesérc, valamint az opálbányászat és petróleumkutatási stb. állítólagos mizériáira utal, főleg pedig a magyar kormány vas- és a mindjobban fokozandó szénbányászata ellen intéztek nem egyszer keserves kirohanást.

Feljajdulnak a gyenge tisztviselők, altisztek, munkások ellen, a rossz beruházások, továbbá a túl magas (!?) termelési és eladási árak miatt; nem győznek keseregni azon, hogy nem támogatjuk a megkívánt mértékben hazánk iparfejlesztési törekvéseit, nem munkál-

kodunk intenzívebben a kor technikai előrehaladottságának arányában, gáncsolják szakbavágó törvényeinket, szociális intézményeinket, bánásmódunkat a személyzettel s tudja a mindenható jó Isten, hogy mi mindent hoznak fel olyat, ami selejtes, hibás és kiküszöbölendő nálunk, szegény bányászok- és kohászoknál. Csak a vélt bajok orvoslási módjaira nem mutatnak rá, ezt kerülgetik s óvakodnak attól, hogy ily irányban direkte fején találják a szeget.

Pedig, midőn hálásak volnánk — s hálásaknak is kell lennünk — a mindjobban megnyilatkozó érdeklődésért, nem mulaszthatjuk el kérni az illetékes organumokat, hogy valóban objektív kritikákkal buzdítsák ambíciókat s ne késsenek előállni azon igazi okokkal, melyek önhibánkon kívül tényleg előfordulhatnak s melyek felderítése s okszerű kiküszöbölése hivatva lenne arra, hogy bányászatunk és kohászatunk fejlődése az általában óhajtott niveau fentartassék.

Mig vélt és másodrendű hibák s egyéb mellékérdekeket szolgáló okok lesznek a kritikában napirenden, addig nem tehetünk semmit, mint hallgatunk, vagy a jobbik esetben védekezünk, kikérve irántunk az önzetlen igazság szavát is.

Az el nem vitázható igazság pedig az, hogy mi bányászok és kohászok mindig arra törekedtünk, hogy hivatásunkat legjobb erőnkől és becsülettel betöltsük. Mindenkor igyekeztünk, hogy a reánk bízott tőkét a bizalomhoz s jogos várakozáshoz méltóan gyümölcsöztessük, hogy technikai fejlettségünk lépést tartson a művelt nyugattal s ez elv szerint képezzük ki tisztjeinket, altisztjeinket s neveljük erős bányász- és kohász-generációt. Mi a tudományos kiképzésünkkel párosult gyakorlatunkkal nem önző célokat, hanem hazánk közgazdaságának felvirágoztatását, kenyéradóinknak pedig igaz érdekeit szolgáljuk odaadással, igen sokszor életünk kockáztatásával.

Hogy színvonalon legyünk és hogy bányászatunknak állandó, maradandóbb s minél fejlettebb jelleget adjunk, helyes és célszerű beruházásokkal élünk. Buzgón, tudó-

mányunk minden eszközével kutatunk új földalatti kincsek után hazánkban, hogy azok hozzáféréseivel a széleskörű bel- és külföldi ipar nagy folyamát tápláljuk.

Mindezek felsorolása mellett ambícióknak még abban csucsosodik ki, hogy hajszállal sem szeretnénk hátrább maradni külföldi szaktársainknál s hazánkban ép úgy szolgálatot tegyünk, mint azok.

Sok ily igazságot lehetne még felsorolni, melyet mi követünk, de még több óhajt, mely teljesülésre vár. Ehelyett pedig leggyakrabban a meg nem érdemelt kritikákban van részünk, melyek azonban nem befolyásolnak abban, hogy igyekezetünkért sikert ne reméljünk.

A mi céljaink tehát nemesek s a teljes elismerést a magas kormány, a nagyközönség és a kenyéradóink részéről, szerénytelenül nélkül megérdemljük. S méltán számíthatunk az elismerésre nemcsak erkölcsileg, hanem jóléti szempontokból is, mert nem tekintve a szellemi és fizikai fáradságot rendkívül igénybe vevő missiónk, hivatásunk életveszélyes, a bányák mélye egyre szedi áldozatait, minden munkahelyen ott leselkedik a halál s nem nyíltan a "sikmezőn", mint a katonák, hanem orozva, váratlan dönti porba a szent Borbála lovagját. S aki megél köztünk, az az abnormisan óvatos munka, a láthatatlan halálrémek elleni folytonos védekezés közepette megörlődik, időelött agg ember lesz, midőn még más ugyyszólván a javakorát éli s így jobban rá van szorulva a munka gyümölcsére.

Valóban a hivatásunk készséges áldozatai vagyunk mi, de lelkes áldozatai, kik szívesen élünk és halunk foglalkozásunkért s boldogok vagyunk, csak egy! — csak egyetlen cseppnyi elismerést — és ime mégis mennyi gáncsolásban van részünk!

Eddig bátor voltam a kritikákra, melyek felőlünk el vannak terjedve, rámutatni s hogy mily kevéssé szolgáltunk mi arra rá.

Most legyen szabad áttérnem cikkemnek címében felvett tulajdonképeni céljára.

A bányászat és kohászat, amilyen egyszerűnek látszik, ép olyan komplikált tudomány és iparágazat, melyet csak hosszabb tanulmány és előgyakorlat alapján lehet elsajátítani, sőt évek sorát igénylő praxis s örökös tanulás mellett lesz csak az ember teljesen otthonos benne. Ehhez járul még az a nagyon is kiemelendő valóság, hogy a pálya vasegészséget követel, legnagyobb mérvű lelkiismeretességet és örökös koncentráltság figyelmet,

mert folyton emberélet lebeg kockán s egy, csak némileg könnyelműbb intézkedés, kevéssé átgondolt cselekedet, a munkások százait dobhatja a legborzalmasabb sötét sirba oda lent a bánya mélyén.

Ép ezért a legszélesebb érdeklődés lenne hivatva arra, hogy csakis oly egyének lépjenek ezen szép, de tövises és az étellel folyton játszó pályára, kiknek szellemi képessége, egyéni karaktere, tettereje és fizikai tulajdonsága eleve is garanciát nyújt arra, hogy még a legkisebb pozícióban is fontos és megbízható közreműködője legyen a bányászat és kohászat magas szatos feladatának.

Jelenleg azonban úgy a tisztviselők, al-tisztek, de különösen a munkásság körében az e pályára jelentkezők száma a kívánalmak irányában kevés, mert épen az általános érdeklődés hiányában még azok is, kik különben minden tekintetben rátermettek pályánkra, ennek nem ösmerése következtében más téren érvényesíthetik rátermettségüket.

Elsősorban tehát nemcsak alkalmas, hanem a követelményeknek megfelelő számú személyzetre kell hazánkban szert tennünk. Egyik sürgős kívánalmunk ez volna.

A második feltétele a bányászat és rokonágak felvirágoztatásának az a tényező, mely nélkül ezen ipar el sem képzelhető és ez a pénz, ismét a pénz és újra megint csak a csengő arany

Miként a nagy háboru fogalma, úgy a bányászat és kohászaté is szorosan egybeforr a pénz fogalmával. Tőke nélkül hiába minden igyekezet és vállalkozás!

És minden legcsekélyebb politikai változás, háborus hír vagy más manőver a tőke körül, továbbá a keresk. törvények, vámdifferenciák, közlekedésügy, forgalmi akadály és sok más egyéb fontos tényező, mely végelmezésben a tőkére vezethető vissza, mindmind rázkódást idézhetnek elő a bányászat terén.

Tehát a visszamaradás, a visszaesés és stagnáció nem a vezetőkörök és a személyzet szellemi képességeiben és fizikai tevékenységében keresendő, hanem mindama komplikációban, amelyre a tőke reagál.

Ha a szükséges tőke úgy a bel-, mint a külföldön számunkra állandóan biztosítva lesz, akkor biztosítva lesz a haladásunk is. A földalatti kincsekhez csak úgy férhetünk közelebb, ha rendelkezünk a szükséges beruházásokkal, különben illuzóriussá válik a földalatti érték.

Ha mértékadó körök és irányadó faktork és vállalatok idején gondoskodnak a

mindenható tőkéről — amire ez uton is bátor vagyok felhívni szíves figyelmüket — akkor bányáiparunk virágzó lesz.

Harmadik feltétel, amire szükségünk van, az az iparfejlesztés, mert az iparnak nagy arányu fejlődése eo ipso maga után vonja legfokozottabb haladásunkat, mert csakis az ipar fogyasztja a mi termékeinket. Ha tehát az általános iparpolitikánkban nem nyilatkozik meg az az erő, amelyet egy egészséges állapot megkövetel és így esés vagy legalább is stagnáció következik be, az a bányászatnál is esést vagy stagnációt jelent.

Ujra hangsúlyozom tehát, hogy fejlesztésünk általános iparunkat s akkor még téves kritikáknak sem lehetünk kitéve.

Ha azonban iparunk fejlesztése a megkívánt mértékben nálunk lehetetlen volna bármily oknál is, úgy mindenáron törekednünk kell arra, hogy nyers termékeinket és gyármányainkat a külföldön helyezhessük el, illetve azoknak a külföldön hálás piacot biztosítsunk. Különösen fontos ez bányáipari termékeinkre nézve, melyek mindenkoron biztosítják direkte avagy indirekte az állam jövedelmének gyarapítását.

Nem suhanhatok el azon óhajunk felett sem anélkül, hogy itt fel ne hozzam, hogy nekünk szükségünk van egy jó, időszerű s minden tekintetben szociális bányatörvényre is, amely bennünket folytonosan támogasson, támogasson pedig olyképpen hogy semleges területen mozogva, kezünk sem mint fél, sem pedig mint ellenség, fontos feladatunk keresztülvitelében egyoldalulag megkötve ne legyen. Nekünk mindenekelőtt egy olyan bányatörvényre volna szükségünk, mely az

egész bányászatot és rokonágazatokat magába foglalja.

A mostani éppen e szempontból hiányos, mert részben a bányatörvény alá, részben azonban az ipartörvény alá esik. Ez mindenestre megszüntetendő, mert két urnak egyszerre szolgálni nem lehet. Sőt mindama törvényeket, melyek némi vonatkozással lehetnek reánk nézve, összhangzásba kell hozni az új bányatörvényvel.

Mindezekben kívántam felhívni szaktársaim nagyrabecstűlt figyelmét, hogy önérzetünk teljes tudatában fogadjuk a félreismerésen, de leggyakrabban ellenséges indulaton alapuló kritikát.

Végül röviden összegezve a mondottakat a következő öt pontban vagyok bátor összefoglalni, hogy *mi kell nekünk*

1. A személyzet iránti feltétlen bizalom, önzetlen működésének elismerése és jutalmazása.
2. Az okvetlenül szükséges és biztosított tőke.
3. Helyes alapra fektetett iparpolitika.
4. Kiterjedtebb export.
5. Jó és minden tekintetben megfelelő bányatörvény.

Ha ezen kívánalmak Isten segítségével megvalósulnak, úgy fokozatosan, évek során át való ügybuzgó működéssel elérjük azt, amit a bányászat terén elérhetünk.

Addig pedig dolgozzunk csendben és szakadatlanul és nézzünk bizalommal a jövő elébe, amely meghozza nekünk mindama nagyobb szerű kiviteleket, melyeket csak úgy máról-holnapra bármily eszközökkel rendelkezünk is, megteremtünk nem lehet.

Jó szerencsét!!

Uj bányatörvényt kérünk.

Irta dr. Reiner Ede ügyvéd,

a Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatója.

Az északnémet birodalom megalapítása és a magyar alkotmány visszaállítása ugyanazon évre, 1867-re esik. 40 év folyt le azóta. A magyar állam ezt a 4 évtizedet áldást hozó békességben élvezhette. Az északnémet birodalomnak nem volt ez a sorsa. Ez a birodalom a délnémet államokkal szövetségbe 1870-ben élet-halál harcot vívott a franciákkal, mely ez utóbbiak vereségével végződött. A franciák felett nyert győzelem óta megalakult a német birodalom és a német császárság újraébredésének első pillanatától kezdve hozzájárult a polgári büntetőjog, a polgári büntető perrendtartás, szóval az élet összes viszonyainak törvények által való szabályozásához. És minthogy gyorsan élünk, a jogi vonatkozások szakadatlanul átalakulnak, a német császárság, mihelyt szükség mutatkozott, módosította, átalakította, újlag szabályozta a törvényeket. Ma az egész német birodalom egységes magán- és büntetőjogot, egységes polgári és büntető eljárást ural.

Alkotmányunknak 40 év előtt történt visszaállítása óta, mi azt a feladatot, melyet a német császárság oly fényesen megoldott, teljesíteni nem tudtuk. Nem tudtuk polgári törvénykönyvet létesíteni, holott ennek a megteremtése nálunk sokkal szükségesebb volt, mint Németországban. Itt minden államnak megvolt a maga codificált magánjoga, a mely majdnem mindenütt helyes alapon nyugodott. Megvoltak büntető törvénykönyveik és szabályozva volt a polgári és büntető eljárás. De a németeket lelkesítette az a vágy, hogy az egységessé lett német államnak egységes codificatioja legyen.

Ezért feszítették meg minden erejüket és alkottak aránylag rövid időn belül mintaszerű törvényeket.

A mi állapotaink a németekénél sokkal rosszabbak voltak. A mi életviszonyainkat vagy épen séggyel nem szabályozta törvény, vagy pedig, ami ennél még sérelmesebb, idegen kormány által reánk erőszakolt törvények uralma alatt állottak azok. A szükség kényszerítő hatalma és a nemzeti jogos büszkesége egyaránt követelték ezen tarthatatlan állapot megszüntetését. És mindezek ellenére alig tudtuk a munka felerészét elvégezni. Megvan tehát az a szégyenletes állapot, hogy a magánjog terén a magyar állam egyik részében a szokások szerint ítélkezik a bíró, míg az ország másik részében a magánjogi viszonyokat az osztrák általános polgári törvénykönyv szabályozza.

Előre bocsátottuk ezeket abból az okból, hogy ne csodálkozzék senki, hogy a bányajogi viszonyoknak is ez a mostoha sors jutott osztályrészül. A Bach-korszak abszolutizmusa 1853-ban azt decretálta, hogy a pátensben meghatározott naptól kezdve az osztrák általános bányatörvényt alkalmazzák az akkoriban osztrák provinciává degradált magyar állam egész területén és ez a törvény ma is az

uralkodó nálunk mint egy szomorú korszak utolsó maradványa.

Ha a nemzeti jogos büszkeség nem lázad fel ezen tény ellen, a józan önérdéknek kellett volna oly erősnek lennie, hogy ezt a viszonyainknak meg nem felelő törvényt az élők sorából kiirtsa. Már ennek a törvénynek nyelvezete is bántja a magyar szemet és fület. Mintha a XVII. században a világ-nak valamely elzárt cellájában fordították volna ezt a törvényt magyarra. De a nyelvezet mellékes lehet valamely törvényben. Am minden további gondolkodás nélkül beláthatja mindenki, hogy hazai bányászati viszonyainkra való minden tekintet nélkül alkotott törvény nem lehet áldásos hatása. De mindentől eltekinthetnénk, a törvény életbeléptetése óta több mint 6 évtized pergett le. Ezen idő alatt teljesen átalakultak az élet viszonyai; a bányászat némely ága azóta elsorvadt, egyes ágai, pl. a szénbányászat pedig szép virulásnak indult. Bizonyos tehát, hogy minden amellet szól, hogy új bányatörvényt teremtsünk. Még fel sem említettük, midőn ehhez a konkluzióhoz jutottunk, azt, hogy az az alap, melyen az osztrák általános bányatörvény nyugszik, többféle irányban egészen megváltozott. A most uralmon levő törvény ugyanis a szénbányászat minősíti, a szénbányászat szabályozásánál tehát ezt az irányelvet követi. Az ország-bírói értekezlet azonban rést tört ezen az alapon, a szén földbirtok tartozékának mondván ki. Milyen káros keletkezett ennek következtében a törvény alkalmazásában és hány intézkedésnek kell történnie minden értelem, minden helyes ok nélkül.

Természetes, hogy kormányunk érzi ennek az állapotnak tarthatatlanságát. Ismételve tett kísérleteket új bányatörvény hozatalára. Az első bányatörvény-javaslat megjelenése óta majdnem 30 év telt el. Bizottsági tárgyalásokban, ankétekben és szakvéleményekben nem volt hiány. Az első kormánytervezetet nyomom követte a második. Ezt követte a harmadik és a jó Isten a megmondhatója, a hánnyadik. A pénzügyminiszterek, kiknek részortjába tartozik a bányáügy, évtizedek óta ígéretik az új bányatörvény létesítését. De mintha épen ezen törvénynél mutatkoznék legjobban képtelenségünk valamely törvény megalkotására, egyetlen kormányfőri sem tudta dűlőre vinni azt, amit megtenni szentül fogadott. Majd a szén szabaddá tételének, vagy a földbirtokhoz való tartozásának kérdése gátolja az elintézését. Majd a munkáskérdésben van az akadály. A társaspenztár szolgál más alkalomkor a codificatio elhalasztásának ürügyeül. És ezalatt a hazai bányászat mint uratlan jószág egyre züllődik.

Véget kell vetni ennek a szégyenletes állapot-nak! Meg kell hozni az új bányatörvényt! Tűzze ki „A Bányászat” az e célra törekvés lobogóját és a nagy ügy győzni fog.

Az 1573. évi „magyar“ bányatörvény.

Általános óhaj, általános követelmény, hogy az ország bányászati nagy érdekeivel kapcsolatos magyar bányatörvény mielőbb megalkottassék, amint ezt jelen ünnepi számunkban dr. Kciner Ede igazgató ur oly meggyőző érvekkel fejtegeti. Ennek kapcsán nem kiméltünk fáradságot, hogy megszerezzük a legrégibb magyar bányatörvényt és érdekesnek tartjuk, hogy azt habár csak vázlatosan, de mégis elég kimerítően ismertessük, a mint következik.

A rendelkezésünkre álló eredeti törvénytárgy hű utánezatu címe a következő:

Neue Berg-Ordnung

des
Königreichs Ungarn,
und solcher
Gron einverleibten Gold, Silber, Kupfer, und
anderer Metall-Bergwerken.

Sammt denen

Erläuterungen

zweyer

Alten Berg-Ordnungen

Der sieben Königl. freyen Berg-Städte,

1. Kremnitz, und Königberg,
2. Schenitz, Reusohl, Bugganz,
Dölln, und Libeten.

Publicirt von Ihro Kayser- und Königl. Majestät

Maximiliano dem Andern (Stromwürdigsten Zudenkens) nach Ehrlich
unserer Erbtzetz und Seligmachers Geburt, im ein Taufend fünf Hundert
und drey end siebenzigsten Jahr.

Kunnehero aber mit Bergünstigung einer Hochlöbl. Kayserl.
Hof-Cammer, wegen Rongel der alten Exceplarier, auch vieler herrlicher
Bergwerke des Königreichs Ungarn, und einverleibter Königreiche und Lande,
besserer Aufnahme und Ruhens halber, wiederum aufgelegt,
und mit zweyen vollständigen Registern versehen.

A törvénykönyv bevezetésével van ellátva, amely „An den Berg-Bau günstigen Leser“ felirattal bir, ecseteli azt a nagy áldást, amit Isten a bányászattal adott és azt a nagy jótétéményt, amit a felsőbbség e törvényvel a bányászoknak nyújt. E bevezetésből adjuk teljes hű utánezatban a következő sorokat:

Wenn dann obangeführter massen, an hoch importirlicher Erbe-
und glücklicher Fortpflanzung derer Berawerke, das meiste Theil
menschlichen Heils und irdischer Glückseligkeit beruhet, und gleich-
wohl

Wird, so viel den zu sehr angeregten Unlust betrifft, (mas
se: Krieg, Sterb und Heuerung einzig und allein GOTT, von dem
solche Plagen um der Gunde Willen denen Menschen auferlegt wer-
den, auf inbrünstige Anrufung gnädig abzuwenden pfleget) einem
Landes-Fürsten obliegen, durch allerhand Wohlthaten und Gnaden-
Bezeugungen, solche in ein höchst erforderliche Baulustigkeit, welche
das Fundament und Grundfeste des Bergbaues ist, nach dem alten
Bergmännischen Sprichwort:

Gnad, Freyheit macht Lust,
Lust macht Bagnuß,
Bagnuß macht Gewinn oder Verlust.

zu versehen; Und hingegen alles zum Theil die bevor schon angeführ-
tes Unbesen, so eines bauenden Gewerkes Vorhaben vernachtheilen
kann, mit nachdrücklichem Ernst, in Tempore einzustellen.

Ezután következik maga a törvény. Részletes ismer-
tetésül adjuk az első szakasz hű utánezatát, valamint
az egyes fejezetek címeit, a mint következik:

Der I. Articul.

Die Königlich- und Landes-Fürstliche Hocheit
betreffend.

§. 1.

Willinglich, nachdem Uns als Regierern
den Berg in Hungarn, die Freyheit
und Gnade, zu der ausschließlichen in Unserem
Königreich Hungarn, geben, jese im We-
sen fern, vorr Kästig gehabte, außgeschla-
gen, und gebauet werden, sammt allen und
jeden andern Hochzeiten, Oberrichten, Waf-
fer-Fällen, Hoch- und Schney, Wäldern,
Wegscheyten, und andern dergleichen anhan-
genden Zugehörungen und Erben, ohne
weilich dieselben Unser Berg-Wehre nicht
wägern möglich rethet, geauet, und in Auf-
wachen gehandelt werden, ohne allen Vitzel,
vermachtet, das soll er allezeit Unserm Ober-
ten mit Uns, Unserm Erben und nachkom-
menden Königen in Hungarn, vermög der
alten Rechte, dieselben hiemit gänzlich
vorbehalten, also, das sich niemand von Eli-
schiffen, Prälaten, Bischöfen, Erzbischöfen,
Bischoffen, Adel, Bräunnen, Städten,
ober Bräunnen, Hoch- oder Nieder-Ständen,
anwesender, dieselben Berg-Wehre aus eige-
ner Gewalt, ohne sonder Unser Erlaubnis
und Bewilligung außzuschlagen, zu bauen
und zu arbeiten, nach von Unserm Amt-
ten und Wäld-Bräunnen, das Urbar ober
Bren, noch andere Künftige, wie die genaues
währen werden, jasmittel dieser Unserer ge-
gründetigen Ordnung zu begreiffen, ober zu
schreien, noch in den Wäldern, Wasser-Fäl-
sen, Wegen und Stigen, zu und von den
Berg-Wehren, aber sonder einigley We-
hindrung, Eingriff noch Irrung zu thun,
dadurch Unser Berg-Wehre, Cammer-Gut,
und Mannschafft geschmälert, und in Schell
gerochet mögten werden. Ad aber der je-
mand hindert, und solche Befehle zu fern
als Unser Cammer-Gut juchden, so möch-
ten mit Uns, Unserm Erben und nachkom-
menden Königen in Hungarn, vermög der
alten Rechte, dieselben hiemit gänzlich
vorbehalten, also, das sich niemand von Eli-
schiffen, Prälaten, Bischöfen, Erzbischöfen,
Bischoffen, Adel, Bräunnen, Städten,
ober Bräunnen, Hoch- oder Nieder-Ständen,
anwesender, dieselben Berg-Wehre aus eige-

2

§. 1.

Der II. Articul. Von Wem, und wie die Berg-
werke und anders so darzu gehörig, sollen empfangen,
und verliehen werden.

Der III. Articul. — Von Freiheiten, und Gerech-
tigkeiten der Erbstillen.

Der IV. Articul. — Wie man Aufschlagen, Ansitzen,
die Bau mit Arbeit einnehmen, und innen haben soll.

Der V. Articul. — Von der Gruben und Schacht-
mass.

Der VI. Articul. — Die Oberscharr belangend.

Der VII. Articul. Von wegen der Locher, oder
Durchschlage, und Markscheid.

Der VIII. Articul. — Der Fürgebäude, oder Unter-
tiefen halben, und wie eine Gruben, oder Schacht, der
andern Fürdernuss oder Handlung, geben oder lassen soll.

Der IX. Articul. — Von Ueberhauen, und dass
keiner dem andern in seinen Bau fahre, noch seinen
Mit-Waldburger im Bauen gefahren, oder betrogen soll.

Der X. Articul. — Von Fristung der Gebäude,

Der XI. Articul. — Von Zusammenschlagung der
Gruben, Stollen, oder Schachte.

Der XII. Articul. — Von der Wald-Burger Regie-
rung, und Anspruch der Göbaue.

Der XIII. Articul. — Die Schaffer, Hutleute, und
Arbeiter betreffende.

Der XIV. Articul. — Von gemeiner Belohnung, und dass die Wald-Burger ihre Versprecher bei denen Bergwerken haben sollen.

Der XV. Articul. Von der Schicht und dass man zu rechter Zeit zu — und von der Arbeit gehe.

Der XVI. Articul. Von Aussföhrung der Liedlohner, danu der Waldburger Aufheben, wann die Belohnung aufgehalten, und in was Gestalt die Arbeiter auf Theile klagen mögen, und Schulden halben.

Der XVII. Articul. — Von Lebenschafft und Geding.

Der XVIII. Articul. Dass gut Scheidwerk gemacht werde, auch sich die Amtleute, Waldburger und ihre Diener alle Lohnzeit an den Berg zu den Gebauen verfügen sollen.

Der XIX. Articul. — Dass Niemand keine Stuben, Schmieden oder Gappel bei den Gebauen abrechen, Holz, Gestänge, Läden, oder andern Zeug von dem Berg tragen solle.

Der XX. Articul. — Wie eine Gruben der andern mit dem Feuer warten solle.

Der XXI. Articul. — Dass der Berg darinnen Erzt oder gar taub Gebirg ist, an dem Tag gefurdert, auch Kluft und Gänge nicht versetzt werden.

Der XXII. Articul. — Das Urbar, auch Erzt-Theilung am Berg belangend.

Der XXIII. Articul. — Wo jemand an seinen Gründen durch die Waldburger Schaden beschiebt, wieder abgelegt werden soll.

Der XXIV. Articul. — Von der Königlich oder Fürsten Freinng in der Bergwerks Arbeit, und dass die Bergleute für andere behaust werden.

Der XXV. Articul. Von Bergwerks Theilen, und der zugehörigen Stuken, Kaufen und Verkaufen.

Der XXVI. Articul. — Dass alle gutliche und rechtliche Spruche, Erkantnussen, Entschied, Verträge und Kaufe, in das Gerichts-Buch sollen eingeschrieben, die Gerichts-Bücher in guter Verwahrung behalten, und jedem seine Nothdurft daraus zu hören vergömmt werden.

Der XXVII. Articul. Dass die Amtleute nicht Bergwerke bauen, noch denen Waldburgern mit Pflicht verwandt sein sollen, und von ihrer Belohnung.

Der XXVIII. Articul. — Von denen im Stadt- und Land-Gericht, so Bergwerk bauen und aber je zu Zeiten dem Berg-Gericht nicht gehorsam sein wollen, auch wie man die Theile aufsagen solle.

Der XXIX. Articul. Den Pfenwert-Handel betreffend, und wer einem Bergwerk Nothdurft zuföhret, der ist darmit Zollfrei, auch Wag und Maass halben.

Der XXX. Articul. Der Hochzeit-Spiel, und Gottslüsterung halben.

Der XXXI. Articul. Schmach und Scheltwort belangend,

Der XXXII. Articul. — Wer Gelübde, Fried, oder Bürgschaft bricht.

Der XXXIII. Articul. Dass niemand wider die Obrigkeit, noch sonsten Bündnuss noch Aufruhr machen solle, dessgleichen von Rumor, Frevel, verbottenen Gewehren, und derselben Uebertretung.

Der XXXIV. Articul. — Von Vergleichung und Entschied zwischen Unsem Berg-Meister, Stadt- und Land-Richter.

Der XXXV. Articul. Von gemeinen und der gefürmten Berkwerks-Rechten, auch wann die Bergmeister und Geschworne, am Rechten Verdachts beschuldiget werden.

Der XXXVI. Articul. — Von Kundschaften. Rechten oder Weisungen.

Der XXXVII. Articul. Von Appellation und Dingnussen.

Der XXXVIII. Articul. — Von Taxirung der Schaden.

Der XXXIX. Articul. — Die Goldwaschwerke betreffend.

Der XL. Articul. — Von Verleyhung der Schmelzt-Hütten und Röst-Ofen.

Der XLI. Articul. — Von Einreichung des Goldes und Silbers in Unsere Cammer, und dass solches nicht verschwarzet, noch ausser Land heimlicher Weis verfühet werde.

Der XLII. Articul. — Die Hüttenreiter hand zu haben, und zu fürdern.

Der XLIII. Articul. — Dass die Amtleute an einander beyständig, und höflichen seyn sollen.

Der XLIV. Articul. — Von Verleihung der Walder, Kohlstätten, und wie es darmit gehalten, die Arbeit und Feuer verrichtet werden solle.

Der XLV. Articul. — Von Gehorsam gegen den Obristen Cammer-Grafen den und Bergmeister, auch Verlesung der Ordnung.

Der XLVI. Articul. — Der Amtleuten Eid belangend.

A törvénykönyv tartalmazza még fűggelékűl:

Erläuterung zweyer Alten unterschiedlichen Bergwerks-Ordnungen, der Sieben Freyen Königlich Berg-Städte, in der Cron Hungarn; Als Cremnitz, Schemnitz, Neusohl, Bugganz, Königsberg, Dillen, und Libetten.

Továbbá, miután a könyv 1806-ben nyomatott, tartalmazza Mária Terézia királynő bányarendeleiteit latin nyelven és végűl az egész könyv részletes tartalomjegyzékét.

Azt hisszűk, hogy ezen régi törvények ismertetésével szolgálatot tettűnk nemcsak mindazoknak, akik a bányatörvény megalkotása iránt érdeklődűnek, hanem mindenkinnek, aki a bányászat kérdésével foglalkozik.

Jogszolgáltatásunk bányáügyekben.

Irta: dr. Balkay Béla ügyvéd,

a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat ügyésze.

Törvényhozásunk, melynél mindig erős visszhangra szokott találni az a jelszó, hogy a hazai közgazdaság minden ágát harmonikusan kell fejleszteni, — a bányászatot hatvanhét óta mindössze két pozitív alkotással boldogította: először 1875-ben, amikor a *bányaadóról* szóló törvényt hozta meg s tiz esztendővel rá, amikor ezt a bányaadóról szóló törvényt módosította.

Ez az atyai gondoskodás meg is látszik a amerikai bányákon.

Megemlékeztek ugyan még törvényeink a hazai bányászatról máskor is. Teszem föl, amikor a mérték- és felügyeleti illetéket megszabták. Egyébként azonban rendszeresen negatív vonatkozásban tették, mint amikor pl. a közigazgatási bíróságról szóló törvény kimondotta, hogy rendelkezései bányáügyekre nem alkalmazhatók, valamint akkor, amikor külön törvény állapította meg, hogy azontul a bányabíróságok előadóinak nincsen szüksége bányaműszaki képzettségre.

Hát ezzel is megáldották a bányászatot, mint a suhai malmot.

Egyizben már volt alkalmam ezen intézkedés következményeivel részletesen foglalkozni s néhány elrettentő példát bemutatni. Azóta párja is akadt a kir. kuria amaz ítéletének, amely megállapította, hogy felsőmagyarországi hossz mértéket a hazai bányajog nem ismert s nem is ismer, habár a három bányakapitány, mint szakértő eskü alatt bizonyította, hogy felsőmagyarországi hossz mérték volt és van is, sőt a kincstár annak mérték-illetékét 8 koronával hajtja be a tulajdonosokon. Az említett újabb ítélet azt mondta ki, hogy a földtulajdonos beleegyezésére a vitás esetben nem volt szükség, mert az adományozás nem szénre, hanem határközre történt. Ebben a megállapításban az az érdekes, hogy a gyakorlatban az adományozás mindig ásvány-leletre történik, de a bányahatóságok sohasem bányamértékre, vagy határközre, hanem bányamértéket, vagy határközöt az igazolt ásvány-előfordulásra adományoznak.

De megemlékezett törvényhozásunk a bányászatról a perrendtartásban is, valamint a bíróságok rendezéséről szóló törvényekben. E téren azonban megint a törvény végrehajtása az, amiben nincs köszönet.

Az igazságügyi miniszter ugyanis az 1868. évi LIV. t. c.-ben nyert meghatalmazás alapján 1869. március 30-án kiadott rendeletének XIX. cikkelyében az ideigl. törvényk. szabályokban fog-

lalt intézkedésekre vonatkozólag kimondotta, hogy közülök egyebek közt a *bányáügyekre* vonatkozó, tehát a VII. rész, — valamint az ezek által fentartott korábbi törvények, tehát az ált. osztr. bányatörvény is, — érintetlenül maradnak.

Az ideigl. törvényk. szabályok ilyen formán hatályában fentartott VII. részének 31. §-a pedig kimondja, hogy „a közönséges polgári jog alaki rendszabályai a bányabíróságok által is megtartandók és az ő előttük tárgyalandó perekben is alkalmazandók, amennyiben ezen fejezetben (t. i. a VII. rész V fejezetében) eltérő intézkedések nem foglaltatnak.“

A hatályában közvetve szintén fentartott ált. osztr. bányatörvény 2. §-a pedig így szól: „Amennyiben a bányatörvény különös határozatokat nem tartalmaz, a bányászatra is az általános polgári törvények alkalmazandók.“

Ezenfölül azonban az idézett igazságügy-miniszteri rendeletnek már említett XIX. cikkelye megállapítván azt, hogy az ideigl. törvényk. szabályok mely részei maradnak továbbra is hatályban, ezek között természetesen nem említi a polgári magánjog alaki részét, mert hiszen éppen az annak helyébe lépő új törvénykezési rendtartás életbeléptetése felől rendelkezik, sőt kifejezetten kimondotta, hogy „ahol ezen intézkedésben (vagyis az ideigl. törvk. szabályok hatályukban fentartott részeiben), valamint az ezek által fentartott korábbi törvényekben (s így az ált. osztr. bányatörvényben is) és rendeletekben akár az osztrák polgári perrendtartásra, akár az ideigl. törvk. szabályokra, vagy az ezek által fentartott alaki törvényekre történik hivatkozás: az 1868. LIV. t. cikk határozatai alkalmazandók.“

Ezek után a homályosoknak éppen nem mondható, de a józan észnek is egyedül megfelelő rendelkezések után pedig a régi pesti tábla területén működő bányabíróságok tekintet nélkül arra, hogy már az 1868. évi LIV. törvénycikk kétrendbeli megformálása mellett is elavult s az ország alig várja az új perrendtartást, — bányáügyekben ma is még az ideigl. törvényk. szabályok első részében B. alatt foglalt perrendtartás szerint járunk el.

Miután azonban ez a jogélet mai nagyobb fejlettsége mellett nem minden részében vihető következetesen keresztül, egyes kérdésekben alkalmilag mellőzik annak rendelkezéseit, ami igen szép

tarka képet ad, de a jog egységes voltát nem igen mozditja elő.

A régi marosvásárhelyi tábla egyetlen bányabírósága eddig előnyösen különbözött a pesti tábla bányabíróságaitól, mert annak területére az ideigl. törvényk. szabályok hatálya soha ki nem terjedvén, senkinek sem juthatott eszébe, hogy az ezekben foglalt perrendtartást ott alkalmazza.

Ezenfelül az igazságügyi miniszter 1867. december 10-én az országgyűlés 1867. március 8. és 11-én kelt felhatalmazó határozata alapján kiadott — rendeletének 2. pontjában úgy intézkedett ugyan, hogy a bányajogot és a bányai törvénykezést illetőleg anyagi és alaki tekintetben az eddig fennálló szabályok fentartatnak, de magában ezen rendelete bevezetésében egyttal kimondotta, hogy ez csak addig áll, „mig a bányabíróságok szervezete s a bányatörvénykezés tárgyában a törvényhozás útján további intézkedés történhetnék“

A törvényhozás azonban az 1868. évi LIV. t. c.-ben intézkedett, midőn az igazságügyi miniszternek a már említett felhatalmazást megadta, a melynek alapján az a szintén már említett, 1869. március 30-án kelt rendeletet adta ki s annak XX. cikkelyében kimondotta, hogy „az előbbi (vagyis a fennemlített XIX.) cikkben foglalt határozatok érvényesek a marosvásárhelyi kir. ítélőtábla területén hatályban levő azon törvényekre is, amelyek a jelen rendelet I. cikke értelmében, mint az 1868. LIV. t.-cikkkel nem ellenkezők, meg nem szüntettek, vagy meg nem változtattak.“

Ehhez képest tehát Erdélyben is mindenütt, ahol (mint pl. az ált. osztr. bányatörvényben, vagy az 1867. december 10-én kelt s fentidézett igazságügyminiszteri rendeletben) „az osztrák polgári perrendtartásra“ történik hivatkozás: az 1868. LIV. t.-cikk határozatai alkalmazandók.

Ez így is volt a legutóbbi időig. A kir. kuria V. polg. tanácsa azonban f. é. szeptember 16-án 2403/1908. szám alatt kelt végzésében (Magánj. döntv. 1908. évi XII. sz.) kimondotta, hogy „a volt Erdélyre nézve bányáügyekben érvényben maradt

1852-iki ideigl. törv.“ 318. és 335. §-ait tartotta alkalmazandóknak.

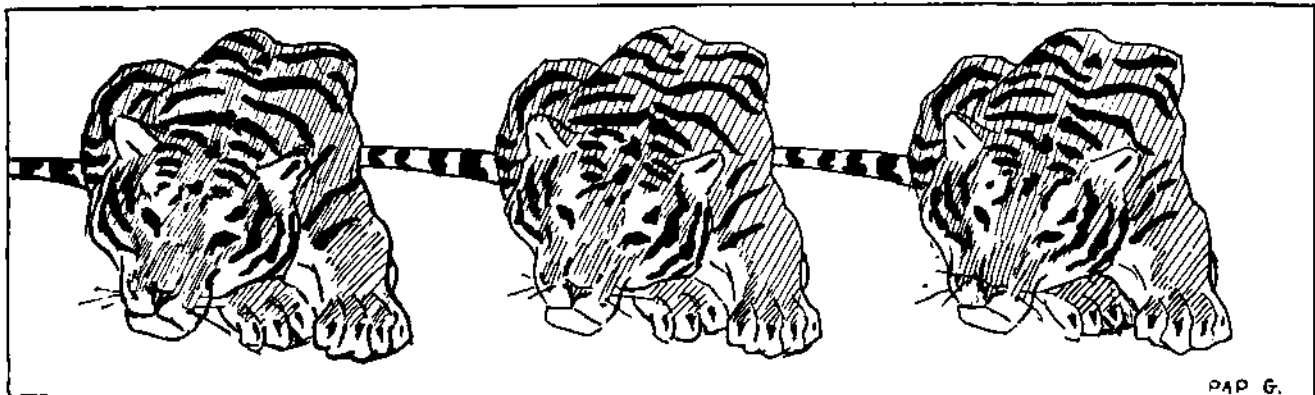
Annak az okát, hogy miért maradt volna érvényben Erdélyben az 1852-iki osztrák ideiglenes perrendtartás, a végzés legföljebb sejteni engedi, amikor annak megjelölésére azt rövidítést használja: „ideigl. törv.“ Hogyha ugyanis a régi pesti tábla területén az ideigl. törv. szabályokat tartják érvényeseknek, — hogy mennyi joggal, az az előzőkből látható, — akkor semmi sem természetesebb, hogy a marosvásárhelyi tábla sem lehet el ilyen ideigl. törv. nélkül, legalább ezentul.

A bányászok nincsenek elkényeztetve. Reznációval fognak belenyugodni abba is, hogy ezentul a kir. kuria ezen határozata folytán bányabíróságunk alkalmazni fogja rájuk az 1852-iki ideiglenes osztrák polgári perrendtartást, melyre ott már a legöregebb emberek sem emlékeznek. Tudatára sem jutnak majd annak, hogy ezentul bányaperekben minden határidő a fél kivánságára meghoszszabbítható, még a felebbezési határidő is s a bíró balátásától függ, hogy az erre irányuló kérelemre nézve az ellenfelet meghallgassa-e? Arra sem sokat fognak bajtani, hogy lesz megint egy negyed, fél és háromnegyed bizonyíték, semmiségi panasz, sőt talán új semmitőszék is fog kelleni. Lesz biztosítási kereset, előleges letiltás, végrehajtási becslés, két, sőt több árverés és minden egyéb, amitől fél század alatt nagy nehezen szabadult meg a magyar igazságszolgáltatás.

Efféle archaistikus szabályok főleg azért nem fogják felizgatni az erdélyi bányászokat, mert a tapasztalás szerint a hazai bányabíráskodás annyiban a legeredményesebbnek mutatkozik, hogy a bányászokat egészen leszoktatta a perlekedésről s inkább minden áron kiegyeznek a bányahatóság előtt.

De ha megtudják, hogy a kir. kuria végzése következtében most már a személyi fogság is alkalmazható Erdélyben, ha a hitelezőnek és a bíróságnak úgy tetszik, — talán mégis elgondolkoznak a jogegyenlőség nagy problémáján.

De szolgáljon vigasztalásukra, hogy a miniszterelnök ur az új bányatörvényt — már ismét megígérte.

A magyar vasércnek tömeges kivitele.

Oly oldalról, mely az ország vasipara és vasércbányászata terén nemcsak a legilletékesebb, de a legelőkelőbb is, vesszük a következő cikket, amelynek rendkívüli aktuális fontossággal bíró fejtegetéseit nem ajánljuk eléggé komoly megszivlelésre mindazoknak, akiknek hivatásszerű gondviselésére hazai vasbányászatunk bízva van.

A magyar bányák és vasiparosok hivatott egyesületei több mint egy évtized óta folytatnak harcot a magyarországi vasércnek tömeges kivitele ellen. E mozgalom folyamán megbízható adatok segítségével megállapították, hogy Magyarország összes gazdaságilag értékesíthető vasérckészlete *legfeljebb* 700 millió métermázsára rughat. Ez a mennyiség kimeríthetetlen gazdagságot jelentett az elmúlt idők szegényes vastermelési körülményei közepett s ebből az időből kelt szárnyra Magyarország bányáinak nagy gazdagsága is. Ma azonban, amikor 17 millió q vasércet vonunk el évente bányáinkból s a termelés évről évre rohamosan emelkedik, könnyű belátni, hogy 35—40 év múlva összes vasérckincsünket kiaknázzuk s ezzel a vasipar további fennmaradásának feltételét elveszítjük.

Mindazon erőlködések, melyek ezen tényállás ellenkezőjét igyekeznek bizonyítani, az érc kivitel által közvetlenül érdekeltektől könnyen érthető céltzatosságból erednek, vagy olyanoktól, akik hivatalos állásuknál fogva hivatva volnának az érc kivitel megakadályozására szolgáló intézkedéseket életbe léptetni, de akik a megoldás nehézségeitől visszariadva lelkiismeretük tiltakozó szavát akarják elcsitítani.

Mert roppant fontos ám a kérdés és súlyos hatalmi tényezők nyomása áll szemben a vasérc kivittel ellenzők kicsiny táborával! Épen ezért ma, amikor az érc kiviteli ügy fordulóponthoz érkezett, elkerülhetetlennek látszik az eddig jobbára szaklapokban, a szorosán vett érdekelt körök előtt tárgyalt kérdést megismertetni, hogy annak nyomán erős, öntudatos közvélemény képződhessen s a mármár lejtőre került országos fontosságú ügyet sikeres megoldásra vezetni segítse.

A vasgyártás Magyarország legfejlettebb iparága. Közvetlenül legalább 100.000 embert foglalkoztat, több száz millió értéket produkál és számtalan rokon iparágával, valamint a hozzá kapcsolódó forgalmi érdekekkel együtt az egész magyar ipari élet fentartójának tekinthető!

Elképzelhetetlen tehát az a szörnyű visszaesés, amely bekövetkezik, amikor az érc készlet elfogy s a vasgyártás és a vele kapcsolatos összes iparágak megszűnnek. Szerencsétlen geográfiai helyzetünkénél fogva s főleg, mert a külföldi értelepek

is le vannak kötve, idegen vasérc beszerzése részünkről teljes lehetetlen. Ez az időpont „hiteles adatok” tanúsága szerint s a *mai kiviteli viszonyok változatlan fentartása mellett* már 35—40 év múlva bekövetkezik!

Nyilvánvaló tehát, hogy a vasércnek kifogyása Magyarország ipari életének súlyos válságát jelenti, amelynek messzeható következményei a mezőgazdaságra is szomorú fordulatot jelentenek.

Ezt a válságot lehetőleg elodázní olyan elsőrangú közgazdasági érdek, amelyhez hasonló fontosságú kérdés a magyar közvéleményt még alig foglalkoztatta.

Hiszen, hogy ez a törekvés jogosult és indokolt, mutatja a többi kulturnemzeteknek ama törekvése, hogy a vaskövet mindenki saját országának megtartsa. E mozgalmak vezetői olyan országok, amelyeknek vaskőincse, mint pl. Svédországé, 15.000 millió métermázsában van megállapítva, a mihez képest tehát mi utszéli koldusok vagyunk!

Még égetőbbé vált reánk nézve az érc kivittel megszorító intézkedések megtétele az orosz kormánynak folyó év október közepén kibocsátott ama rendelete óta, melylyel az országból való további érc kivittel teljesen eltiltotta. Porosz- és Osztrák-Szilézia vasgyárai ezideig évente 6 és fél millió métermázsá orosz ércet dolgoztak fel s ezért könnyen érthető az óriási kavardás, mely e kategorikus rendelet nyomán támadt s érthető egyúttal, a lázas igyekezet is, melylyel e külföldi vállalatok a még megszerzhető magyar vasércre magukat reávetették. Egyik előkelő osztrák szaklap egyenesen reámutat ez alkalomból kifolyólag Magyarországra, mint olyan helyre, ahonnan a keletkezett hiány erejéig való ércszákmányolást lehetőnek tartja.

Magyarország 18 millió métermázsá ércetermeléséből ma 8 millió métermázsát kivisznek s a kivitel más országok megszorító intézkedéseinek hatása révén folyton emelkedőben van világos tehát, hogy az összes ércnek belföldi szükséglet szerepe való fentartásával a magyar vasipar élettartamát még közel 100 esztendőre lehetne biztosítani.

Az érc kivitel meggátolásának leggyökeresebb módja az idegen kézen levő vaskőbányáknak vényhozási intézkedéssel való kisajátítása volna ha más megszivlelendő tekintetek nem vezetnének,

ezt kellene minden késelem nélkül végrehajtani. Ámde háttérben áll a kokszebehozatal kérdése, a mely nélkül vasérckivitel fontos ügyét elbírálni nem lehet.

A magyarországi vasgyártáshoz szükséges megközelítőleg évi 3 millió q koksze-mennyiséget ezidő-szerint épen azon osztrák bányavidék, sőt jobbára azok a bányatulajdonosok szolgáltatják, melyeknek kezében a kivitelre dolgozó magyar vasbányák is vannak. Ezek a vállalatok magyar bányabirtokunk ércszolgáltatására reá vannak utalva. Egy olyan kivételes és erőszakos intézkedés tehát, mely a vasérckivitel lehetetlenítését, elkerülhetetlen megtorlást vonna maga után, a melynek megfelelő előkészületek nélkül a magyar vasipart kitenni nem lehet.

A leghathatósabb eszköz, a melylyel a törvényes formák keretében s a megtorlás veszélye nélkül élhetünk: az ércszállítás óvatos módon való *tarifális megterhelése*, továbbá az olyan bányahatósági intézkedés, melynek értelmében újabb vaskőbányajogositványok *csupán belföldi feldolgozás* feltétele alatt engedélyeztetnek s a már régebben adományozott bányajogositványok ebből a szempontból záros határidő alatt revízió alá vétetnek.

Az érckivitelnél eddig érvényben volt tarifális kedvezményeknek folyó *év* elejével történt megszüntetése máris érezhető hatással volt a belföldi vasércforgalom viszonyára. Az érceladás tekintetében eddig jóformán megközelíthetetlen idegen vasbányavállalatok csekélyebb értékű — tehát kevésbé fuvarképes — ércek egyik részét máris felkinálják a hazai fogyasztásnak, sőt ezen a réven kónsavgyárak és celuloidgyárak vastartalmu kővándpörkölkjének egy kis része is megszerezhető volt, holott eddig az egész, évente mintegy 600.000 q-t tevő mennyiség is idegen kohóba vándorolt.

A kereskedelmi kormány által elvont fuvardíj-kedvezmények azonban korántsem érték el azt a határt, a melynél azok az érckivitel számbavehető akadályául szolgálhatnának. Az elvont kedvezmény ugyanis nem több, mint

a Barcika-Dombraui vonalon 12.3 fillér
az Istvánhuta-Oderbergi „ 5.5 „

számba sem vehető csekélység, ha szembe állítjuk azzal a szakszerű adatokkal beigazolható körülménnyel, hogy a magyarországi vasércekből még akkor is olcsóbb lesz Sziléziában a termelendő nyersvas, ha a fent kimutatott néhány fillér helyett 100 fillér tarifális terhet akaszthatnánk minden métermázsa kiviteli érc nyakába.

A kereskedelmi kormány kijelenti ugyan, hogy a kivételes díjtételek megszüntetésénél elérte azt a határt, a melyet a tarifális megállapodások keretében át nem léphet, ámde eme kijelentésével *mi nem értünk egyet*, mert azt látjuk, hogy a kassa-oderbergi vasut vonalain a külföldi fogyasztásra szánt vasércek a II-ik kivételes díjszabási ro-

vatban foglalnak még mindig helyet, holott a III-ik külön díjszabás díjtételének alkalmazása mellett mindkét szállítási irány 15, illetve 14 fillérrel volna megterhelhető, sőt a küszöbön levő általános jellegű tarifaemelés keretében további 10 fillérrel súlyosítható a kivitelre szánt érc szállítási költsége anélkül, hogy ezzel a vasuti egyezmények szellemén csorba esnék és fájdalom anélkül is, hogy ezzel a vasérckivitel elé a kívánatos akadályokat gördíthetnők.

Amennyiben tehát bizonyos, hogy a tarifa megnehezítések alkalmazásával nem kockáztatjuk tulzott aggodalommal becézgetett idegen bányavállalatok üzemének kiterjedését, másrészt pedig szigoruan megmaradunk a kereskedelmi szerződések által szabott feltételek kereteiben; halaszthatlan kötelessége a kormánynak elmenni az alkalmazható nehezítések szélső határáig, hogy szomoru vigasztalásként legalább azt a közel 2 és fél millió korona több bevételt biztosítsa, melyet a felemelt díjtételek az országnak jelentenek.

A vasérckivitel szállítási kedvezmények részleges megszüntetése tehát nézetünk szerint csak kezdete és kiindulása lehet a kormányhatósági intézkedések ama sorozatának, melyek hivatva vannak az idegen vállalatok kiváltságos helyzetét végre megszüntetni.

Követni kell az intézkedéseket más természetű megszorításoknak is, a melyenek:

1. Salakkülmértékeket és bányajogositványokat csak belföldi szükségletre dolgozó vállalatok kaphassanak.

2. Már korábban adományozott hasonló jogok, ha a kihasználás 1909. január hó 1-vel meg nem kezdetett, bevonassanak.

3. A vasércek összes kiviteli kedvezményei megszüntetendők, sőt

4. az ércre vonatkozó III-ik díjszabási osztály tételi emelendők s ebbe salak, mangánérc és kővándpörk bevonandó.

5. Az 5%-os bányaadó helyes alapon és szigorú ellenőrzés mellett vetendő ki.

6. Kivitelre dolgozó vasbányák jövedelme lehetőleg súlyosan külön is megadóztatandó, mert a kivitt érc által jelentékeny adójövedelem bázisa az országból végleg elvonatik.

És végül, vonatkozással a koksze szolgáltatásnál esetleg bekövetkező megszorításra, olyan törvényhozási intézkedésre is van szükség, mely az ércek kiszállítását azonnal eltilthatná, illetve az ilyen irányban működő bányavállalatok kisajátítását rendelhetné el.

A céltudatos közgazdasági politikának a vasérckivitel körül még igen fontos teendői vannak s midőn az elmondottakat mint az egész ország érdekeltségének immár egyhangu véleményét az illetékes körök tudomására juttatjuk, az a forró kívánságunk, hogy az érckiviteli kedvezmények megszüntetését a többi hatékony kormányrendeletek minél hamarább nyomon kövessék.

Látogatás Böckh Jánosnál.

— Beszélgetés a magyar szénbányászatról. —

Elmentem Böckh Jánoshoz, a m. kir. Földtani intézet nagytudású volt igazgatójához, hogy „A Bányá” karácsonyi száma részére cikket kérjek tőle. Megvallom, hogy a tudós igazgatóra vonatkozó adataim tévesek voltak. Egy nagyon rideg, élte-sebb koru embert képzeltem el, aki nem szereti magát a külső világtól megzavartatni. Dolgozik, dolgozik és nem törődik azzal, ami körülötte történik.

Barátságos hang, mosolygós, bizalmat éb-resztő tekintet. Az ajánló levél elég jó: mi egy csapáson haladunk, mondotta később. És csakugyan bebizonyosodott, hogy mindenben egyet-értünk. Már tudniillik ő és „A Bányá”, amelynek merész, új irányát kezdetben félreismerték, de ma már mindenfelé méltányolják.

Elmondtam röviden, pár szóval, mi járatban vagyok. A legilletékesebb szakférjak egyikétől, Böckh János urtól szeretnék egy cikket.

Ha ezt az orvosom hallaná — volt erre a felelet.

Azután tudtam meg, hogy mire vonatkozott ez a megjegyzés. Böck János a minap operációnak vetette magát alá Lábfájása, amely a nyár óta gyötörte, egyre kinosabbá vált s az orvos végre műtéttel volt kénytelen a bajon segíteni.

— Lásza, emiatt nem írhatok cikket A Bányá karácsonyi számába — mondotta — mert az én elvem az, hogy mindent kedvvel kell csinálni. Sajnos, ez az operáció cseppet sem volt kellemes s az utókövetkezmenyei sem azok.

Ezután a hazai bányászat kérdéseiről beszélgettünk.

Az állami szénbányászat kérdése roppant aktuális. A Bányá nem kimélt áldozatokat, tanulmányoztatta az állami szénterületeket és hosszabb jelentésben számol be a tapasztaltakról.

— Az állami szénbányászat kérdését igen helyesen fogták fel — mondotta Böckh János. Elég sajnálatos dolog, hogy erre csak nemrég vállalkoztak. Wekerle állami szénpolitikája mindössze két esztendő és imé máris vannak eredmények. Egyáltalában nem identifikálom magamat azokkal, akik a kormány szénbányavásárlási akcióját támadják, helytelenítik. Már évekkkel ezelőtt hangoztattam, hogy a szénbányászatot jó volna az államnak is fölkarolni. Keresni, kutatni kell szén után. Nevetéses az olyan beszéd, amely pozitív kutatási eredmények nélkül egyszerűen kideríti, hogy Magyarországon nincs szén. Szerény meggyőződésem, hogy ha az állam tíz évvel ezelőtt kezdte volna a szénbányakeresést, ma nem ott tartanánk, hogy porosz, sőt westfáliai és angol szenet vagyunk kénytelenek importálni, a földben pedig ott hevernek a fekete gyémántok. Hiszen nem jelentéktelen dolog az, ha az állam külföldi szénrel kénytelen szükségletének egy igen jelentékeny hányadát fedezni. Mi történnék akkor, ha csakugyan támad valami háború? Semmi sem könnyebb, mint hogy abban a pillanatban megtagadják mindenfelől a szénszolgáltatást. Ez nem kicsiség, ezzel számolniok

kell az illetékes tényezőknek. De menjünk tovább. Az állam szénbányákat szerzett. Részen vásárlás, részben visszaszerzés útján. Ezeket a bányákat ismerem. A Bányá például igen jól osztályozta az állami szénbányákat. A bozovici szén — írja — csakugyan külön nevet érdemel ez a szénfaj, amely minőségével azonnal szembeötlik. Ez a szénterület roppant gazdag. De már az almási szén nem olyan előjövetele. A vizsgálódások igazolták, hogy az almási völgyben egy helyen találtak, a másik helyen nem találtak szenet. Szóval itt tévedés lesz a kréta körül. A legfőbb baj, hogy az állami szénbányászat olyan fiatal, hogy még sok idő fog eltelni, amíg a szénterületek teljesen föl lesznek tárva. Az ipar fejlődik. Nap-nap után létesülnek új gyárvállalatok s minden gyár egy-egy tüzelőanyag-pusztító műhely. Nevezék azt a tüzelőanyagot akár kőszénnek, akár barnaszénnek, vagy ha úgy tetszik naptának. A fogyasztás növekedésével arányban kell állnia a termelésnek. Mert ha nem keresünk, nem kutatunk szén után, akkor nem is jutunk soha abba a szerencsés helyzetbe, hogy fogyasztásunkat a sajátunkból fedezzük. Pedig, mint már mondtam, elsőrangú gazdasági és állampolitikai érdek, hogy széntermelésünk fokoztassék.

Itt félbeszakítottam a tudós igazgató szavait. A barnaszén kérdését hoztam szóba.

Hogy mennyire kutatnak a külföldön fűtőanyagok után, azt érdekes példával illusztrálta a tudós igazgató

— Néhány esztendővel ezelőtt — ugymond — Baku vidékét jártam. Egy petroleumvidéken egyszerre, mintha a távolban berket láttam volna meg. Imhol egy berek — szóltam kísérő társamnak, egy geológusnak.

— Nem berek az — felelte az én kollégám. Furótornyokat lát s ezek tévesztik meg az embert a nagy távolságban.

S másnap csakugyan meggyőződtem, hogy amit láttam, nem berek volt, hanem furótornyok végtelen serege. Gyakran alig 40 méter választja el az egyik furólyukat a másiktól. Mindenkit hajt a gyors meggazdagodás vágya. A kőolaj, ha a furás bevalik, egy csapásra vagyont biztosít a kut tulajdonosának. Ha itthon nem is beszélhetünk meggazdagodásról, merem állítani, hogy az okszerűen folytatott kutatás nem vérsz kárba. Az eredmény előbb utóbb csak bekövetkezik.

Böckh János a legnagyobb közvetlenséggel mondotta el mindezeket. Egy-egy gesztusával sokszor egész geológiai körülírást tett fölőlegessé s általában azt a meggyőződést keltette bennem, hogy sok ilyen emberre volna szüksége Magyarországnak s akkor nem panaszkodnánk közöny, nemtörődömség és hasonló egyebek miatt. A földtani intézet tudós volt igazgatója a legnagyobb szeretettel van a hazai bányászat ügye iránt s hogy mennyire él ennek a hivatásának, igazolja az is, hogy fiából is derék bányászszakférfit, a selmecbányai akadémiának egy kiváló tehetségű tanárt nevelt.

Fodor Oszkár.

Dicsőség a hősöknek.

Irta: Csorbits László.

Harci dicsőségünk hőseit ünnepelni szent kötelesség és nemzeti büszkeség, mert hiszen honalapítási és honmegtartási emlékeink ezek áldásos működésének hervadhatatlan érdeme és záloga. Ma már azonban nemcsak karddal, szuronyyal és puskával lehet dicsőséget aratni és babérokat szerezni.

Nemzeti hőseink számát szaporítják immár azok a kiválóan érdemes férfiak, akik kitartó kézi- és szellemi munkájuk, vagy mélyreható tudományos kutatásaik által a társadalom különféle közszükségleti és kényelmi igényeinek a kielégítése körül hervadhatatlan érdemeket szereztek, vagy az ipar és kereskedelem megteremtésében hathatósan közreműködtek, miáltal a világversenyben, mely ma már a fenti fontos társadalmi kérdések sikeres megoldása körül ténykedik: hatalmas részt vettek ki maguknak.

Hazánkban százezrekre rug azok száma, akik a bányászat, mint őstermelési iparág s vele karöltve a kohászat művelése által a nagy természet által felhalmozott mérhetetlen kincsek kiaknázásával foglalkoznak s ezáltal a holt tőkeértékek realizálását teljesítik. Hogy ez nem kis feladat és nem kicsiszorú hivatás, mutatja és bizonyítja azon körülmény, hogy nem képzehető iparág, mely a bányászat nyers terményeit többé-kevésbbé nem venné igénybe. Vagyis mondjuk ki, hogy a bányászat nemcsak országos érdek és kérdés, de egyenesen az emberiség létkérdésével összefüggő tényező, mely egyszersmind a nemzeti vagyon gyűjtésnek és szerzésnek kizárólagos alapját képezi.

Ezek a magyar bányászok és kohászok magasztos és hivatásos foglalkozásukban mindmennyi nemzeti hősök, akik a legnagyobb halálmegvetéssel és fáradságos munkával működnek közre a nemzeti vagyonosodás előmozdításában. Szorgal-

muk és igyekezetüknél csak a szerénységük nagyobb s ezért a nagy társadalom által nem vétetnek észre, pedig mindenütt ott van az ő izmos karuk és serény munkájuk kinyomata. Kezdve a szegény ember fillérével a vagyonos ember csengő aranyáig s a köznép egyszerű csecsebecsétől a delnők csillogó ékszerkészletéig, a közönséges melegedő szobától a paloták duzzadó kellemességéig; mindenütt ezeknek a szerény és névtelen hősöknek a nehéz munkájából eredő javakkal találkozunk s a nagy közönség nem is sejtí, minő érdemeik vannak ezeknek a nemes lényeknek, akiket mi bányászok és kohászok név alatt foglalunk össze.

Ha a magyar bányászat és kohászat örvendetes föllendülését ennek a serény munkásnépnek köszönheti, ugy bizonyára nyilvánvaló, hogy nem csekélyebb érdemet szereztek maguknak azok a férfiak, akik szaktudásukkal irányították ezt az áldásos munkát. Akik nemcsak a szorgos és kitartó munkában, de a szerénységben is nemes versenyre keltek serény munkásnépükkel. Ők azok, akik öröködnék a munkások életének biztonsága felett és tudásukkal oly irányba terelik a nyers erőt, hogy az műszaki munkává alakuljon.

Munkásaink s azok vezetői a bányá- és a kohómérnökök bőven szereztek és szereznek érdemeket arra, hogy nemzeti hősként tiszteltessenek, mert korszakalkotó munkájuk a késő unokáknak és utódoknak is javukra szolgál. Ha nem jutott nekik eddig elismerés, kitüntetés, vagy emlékoszlop, az majd pótolva lesz akkor, amikor a magyar bányászat és kohászat érdemei a köztudatba mennek át. Addig pedig meghajtjuk előttük és kiváló érdemeik előtt zászlónkat s lapunk hasábjain melegen üdvözljük őket s kívánunk nekik boldog karácsonyi ünnepeket.

Salgó-Tarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat.

1868. június 30.

Ez korszakot alkotó dátum Magyarország bányászatának történetében. Ekkor lett a „cs. és kir. szab. magyar-északi vasúttársaság“-ból „Salgó-Tarjáni kőszénbánya Részvénytársulat“ és ekkor, a „Salgó-Tarjáni“-val, vette voltaképpen kezdetét Magyarországon a komoly, a céltudatos szénbányászat.

Ez a társulat volt az első, amely nagy akarat-erővel fogott ahhoz, hogy Magyarországon „bányaipart“ teremtsen. Rengeteg küzdésben volt része, ámde fáradozást fenomenális siker koronázta. Akkoriban alaptőkéje 3 millió o. é. frt. volt — ez is csak névlegesen — míg ma 18 millió korona tényleg befizetett alaptőkéje és körülbelül 20 millió korona tartaléktőkéje van kezdte a munkát 207 munkással, ma munkásainak száma meghaladja a *tízszert*; akkor az évi termelés nem volt több mint 357 és fél ezer mm., míg most, a társulat fenállásának negyvenegyedik évében termelése elérte az évi 20 millió métermázsát.

Mily ékesen szóló számok ezek!? Mily világos bizonyítéka ez annak, hogy a „Salgó-Tarjáni“-nak mekkora része van a magyar ipar megteremtésében; hogy a „Salgó-Tarjáni“ mily fontos tényező hazánk közgazdasági életében, lévén minden ipari életműködésnek a szén az artériája.

Az első szénbányász nemzedéket a „Salgó-Tarjáni“ nevelte. Ez a vállalat létesített először hazánkban modern szénbányászatot. Pontos ez azért, mert ez adta a példát és indítást az utána következőknek. Nógrádban, ebben a viharvert vármegyében, tudják csak kellőképp megbecsülni egész értékében ezt a társulatot, mert teremtett ott népe számára addig nem látott jólétet és kulturintézményeket, iskolákat, ovodákat, kórházakat. Ma már tisztviselőinek nyugdíjalap-vagyona elérte a 2 milliót, társulási vagyon pedig az 1 millió koronát, biztosítván tagjai számára nyugdíjat, agkori és betegséget balesetek alkalmával is.

A nógrádi bányászatot nemsokára követte a hunyadmegyei. A „Salgó-Tarjáni“ 1895. január 1 én örökáron megvette a „Brassói bánya és kohó r. t.“ petrozsényi kőszénbányáit, végül szakítván ezzel egy kevésbé erőteljes bányászkodásnak. E lépésével a vállalat életének aranykorszakába lépett. Produkálnak a petrozsényi bányák 6000—6600, a farkasvölgyi bányák 6200—7000 calorikus értékű szenet, amelylyel a gyorsjáratú mozdonyok is fűthetők, miáltal a külföldi szénbehozatal lényegesen apadt. Már ezzel is számbavehető szolgálatot tett az országnak. De talán még inkább azzal, hogy odalent, Erdély délnyugati zugában, a Zsilvölgyben, erős várat emelt a magyarságnak. Ahol még nemrégiben ritka

volt a magyar szó, mint a fehér holló, ott most a társulat pénzén fentartott magyar iskolákban tanul magyarul a Mária Teréziától nemesített pásztor-nemzedék.

A társulat ugyanakkor haszonbérbe vette bányakínestár zsilvölgyi kőszénbányáit is. E szerződés megszűnése folytán ezeken most m. kir. szénbányahivatal rendezkedik be, ámde a „Salgó-Tarjáni“ úgy megerősödött ma már a Zsilvölgyben, hogy termelése ott akárcsak Salgó-Tarján vidékén, 10 millió mm.-ra ugynként, sőt éppen e szénével sikerült meghódítani a *romániai piacokat is*.

Idők múltán, még inkább kiterjesztette üzemét társulat, úgy, hogyha összegezni kívánjuk termelését, tényként kell megállapítanunk, hogy a társulat széntermelése jelenleg évenként: a Salgótarjáni bányákban 10 millió, a Petrozsény-Farkasvölgyi bányákban 10 millió. A vezetése alatt álló Esztergom-Szászvári Kőszénbánya részvénytársaság termelése évenként a Dorog-Ánavölgyi bányákban 3 millió. Szászvár-Nagymányoki bányákban 1 millió és a vezetése alatt álló Felső-Zsilvölgyi kőszénbánya társulat bányájában 1 millió, összesen 25 millió mm.

A „Salgó-Tarjáni“ piacra juttat osztályozva gőzeséplőgép- és gőzeke fűtésre alkalmas darabos kockaszenet, gyári kazánfűtésre alkalmas dió, durva és aknaszenet, továbbá körkemence fűtésre való aprószenet, valamint kovácszenet.

A *salgótarjáni társulat* szenei hazánk legkedveltebb szénjait. Többszöri elemzés alkalmával megállapították, hogy 4800—5200 caloria a tarjáni szén, petrozsényi 6000—6600, a farkasvölgyi 6200—7000.

A társaság tulajdonát képező bányák Nógrádmegyében Salgótarján, Zagyva, Inaszó, Pálfalva, Etes, Kazár, Szörös, Vecseklő, Csernyik, Mátránovák, Kisterenne stb. községek határában fekszenek. A társaság saját zsilvölgyi bányái Petrozsény, Pettrilla, Livazény, Alsó-Barbattyán-Iszkrony, Zsilvajdej, Vulkán, Lupény, Urikány község határában fekszenek. A bányamértékek által fedett terület 31,220,548.3 m², a határközők területe 398,780.5 m², összesen 31,619,329.3 m².

Salgótarjában és Petrozsényben egy-egy bányagazgató vezetése alatt bányagazgatóságok vezetik a technikai és adminisztratív munkákat, melyek a Budapesten lévő központi igazgatóságnak vannak alárendelve.

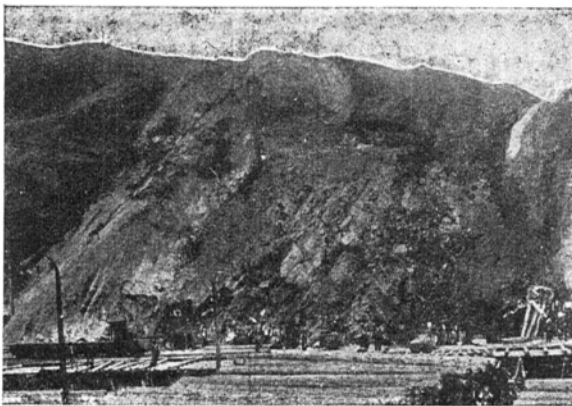
A társulat az ország bánya-munkásainak egy tekintélyes részét látja el kenyérrel. Az igazgatóság humanusan jár el a munkásokkal s részben ennek is tulajdonítható az az általános megelégedettség, amely a salgótarjáni kőszénbánya társulat összes telepein a közhangulatot uralja.

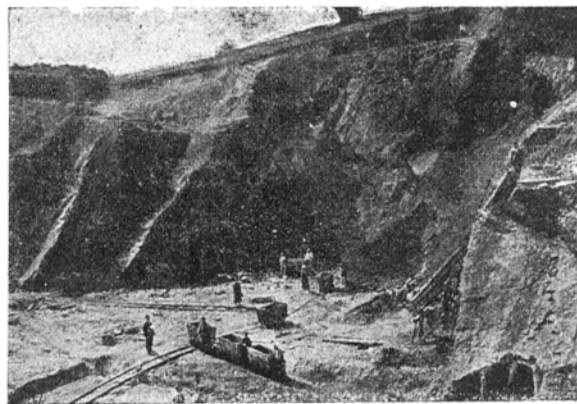
Petrozsény látképe délfelől.

A Krivádia-völgyi sikló.

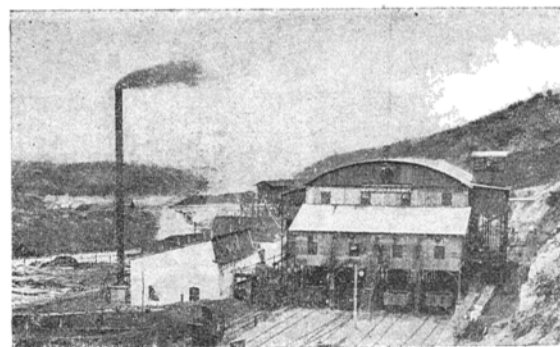
Hegycsuszamlás a nyugoti tárna bejáratánál Petrillán.

Plesnitorei külfejtés.

A vulkáni osztályozó és gépház.

Központi osztályozómű.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat petrozsényi bányái.

Magyar Általános Kőszénbánya Részvény-társulat.

Az Amerika-imádók szeretik azt hangoztatni, hogy csak „Egy Amerika“ van a világon. Mert ugyan hol van arra példa, hogy emberek kimennek a prairie-re, letűzködnek itt-ott facölöpöket, kijelölve egy-egy város határait és — csodák-csodája! — nemsokára város áll a pusztaság helyén.

No hát Magyarországon is van erre példa. Itt is vannak ilyen amerikai emberek. 1897. május 23-án közönséges kis fabódében folyt le az adományozási tárgyalás és ugyanazon év novemberében már 20 munkásház hirdette az ipari előrehaladást azon a vidéken. Emlékszünk még arra, hogy 1897-ben még *arattak* Tatabánya helyén, ahol most egy 12.500 lelket számláló, virágzó nagközség, *Tatabánya*, terül el. Hogy szárba nőtt még a káka itt-ott azon a helyen, ahol most a 3500 lakosu Újtelep fejlődik. Megelégedett, jól kereső nép lakja boldog Komárom vármegye e részét, hatalmasan meg van vetve az alapja egy olyan szénbánya-vállalatnak, mely az uttörő munkáját végezte el az első vállalat volt a kontinensen, a mely a legvégsőbb consequentiáig keresztülvitte a villamos üzemet, minden néven nevezendő gépi erőt villamoság útján produkálván. Ehhez fogható üzem nincs az európai kontinensen. Angliában is csak a legujabban rendezkedett be így egy szénbányatársaság.

Ez az ultramodern, mértföldes csizmákkal lépkedő vállalat a Magyar Általános Kőszénbánya.

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvény-társulatot, amely 400.000 forintnyi alaptőkével az egri papnövelde tulajdonát képező Borsod vármegye Center és Királd községeinek határában széntelepek művelésére alakult, 1889-ben királdi Herz Zsigmond, a társulatnak kezdettől fogva vezérigazgatója alapította. A Magyar Általános Kőszénbánya Részvény-társulat gyors fejlődését igazolja az a körülmény, hogy az 1908. december 17-én tartott közgyűlésen immár hetedszer emelte alaptőkéjét s ezúttal 20.000 darab új részvény kibocsátását határozta el.

Fölösleges említeni, hogy mily arányokban fejlődtek a társulat különböző bányászatai, amelyekhez 1898-ban a trifaili kőszénbánya társulattól vásárolt *dorogi*, *tokodi* és *ebesznyi* bányaművek (Esztergom megyében) járultak. A tatai vidéki bányászat is az ő tevékenységének köszöni nemcsak létezését, hanem egész fejlődését, szóval megteremtését.

A tatai szénmedence geológiai viszonyai teljesen azonosak az esztergomiéval. Tatán is, mint Esztergomban is a szénmedence alapkőzetét képező triasz mészkövön rátelepülve találjuk az édesvízi vizáthatlan agyagréteget 0.1—1.0 m. vastag palás szénteleppel, erre rátelepült, mint az édesvízi képződmény legfelsőbb rétegzete mintegy 6—9 m. vastag széntelep. Erre következnek az édesvízbeli lerakódások. *Cerythium striatum*, *Ostra*, *Cirana* maradványokkal és ismét tovább az eocén édesvízi agyagos, márgás, illelőleg homokos rétegei Vértessomlyón és Felső-Gallán az oligocén formáció felső emelete is található, amely éppen úgy, mint zarkáson, egy — mintegy 2 m. vastag — fejtésre nem érdemes széntelepet tartalmaz.

A tatai barnaszén kiváló minősége, magas fűtőértéke révén, amely megközelíti a kőszénét, megteremtette magának a piacot nemcsak hazánkban, hanem Ausztriában is. A szén szurokfelete, kagylós törésű és üveg vagy zsirfényű. Mivel a széntelep szénhidrogén-gázokat tartalmaz, az egyébiránt kemény szén repedékes és így aránylag kevés darabszenet ad. Egy kilogramm tatai szén elpárolt: 5.2—5, 6—5.7 kg. vizet. A tatai szén átlagos hőértéke 5531 kalória. Mindezeknél jobban bizonyítja a tatai szén kiváló minőségét azon analízis, amely azt 1897—1899—1900 évi, tehát három évi átlagokban vett vizsgálás alá. Ez elemzésekből kitűnik, hogy a szén fűtő értéke 5000—6000 kalória, viztartalma átlagban 12%, hamutartalma nem több 7½ %-nál és kénben való tartalma csak 1—3%

A tatai vidéki bányászat elnevezése alatt jelenleg három akna, még pedig a gróf Eszterházy Ferenc-akna, a királdi Herz Zsigmond-akna és a gróf Teleky Géza-akna bányászata és nem a rég megkezdett felszíni fejtés értendő. A furások által konstatált medence területe 19,232,500 méternégyzet, ha tehát a telep átlagos vastagságát 10 méternek, a szén fajsúlyát 10-szer vesszük, akkor az összes szénmennyiség 1923,25,000 q. A vetőkre és meddő beágyazásokra számítunk 25%-ot, akkor lesz: 1442,437,500 q az eddigelé konstatált szén. Valószínű azonban, hogy a további kutatások még a medence nagyobb kiterjedésére és így még nagyobb szénmennyiségnek konstatálására fognak vezetni.

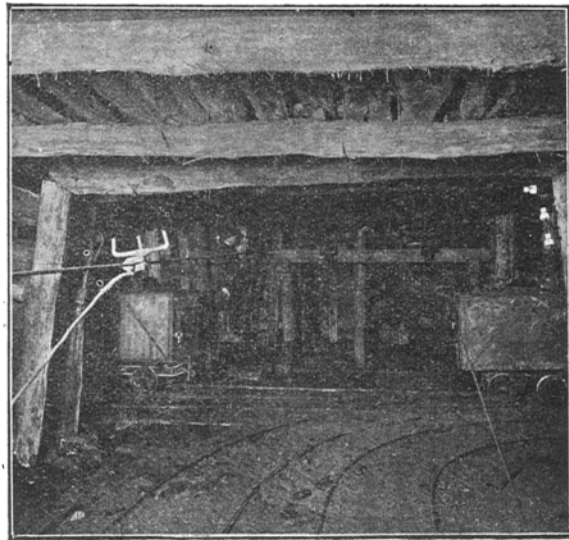
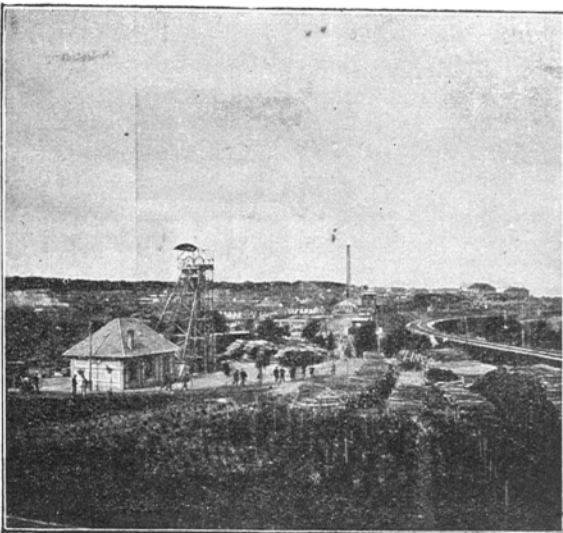
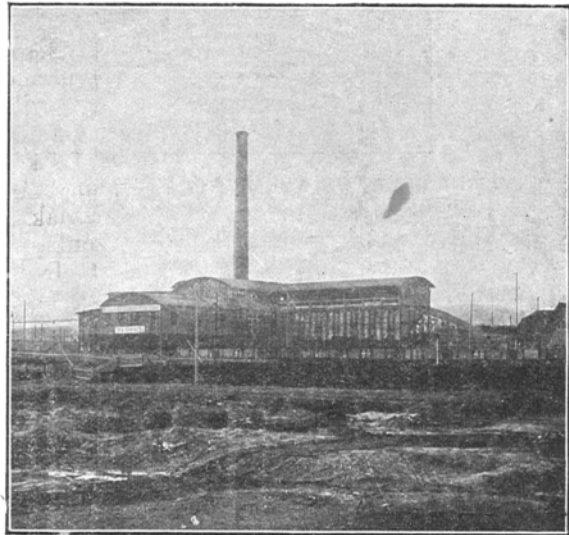
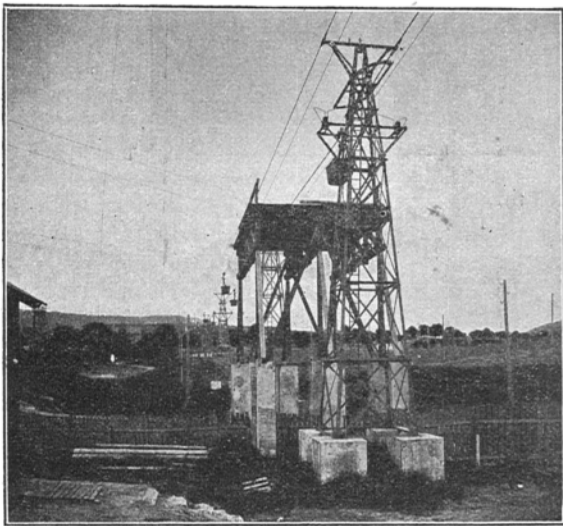
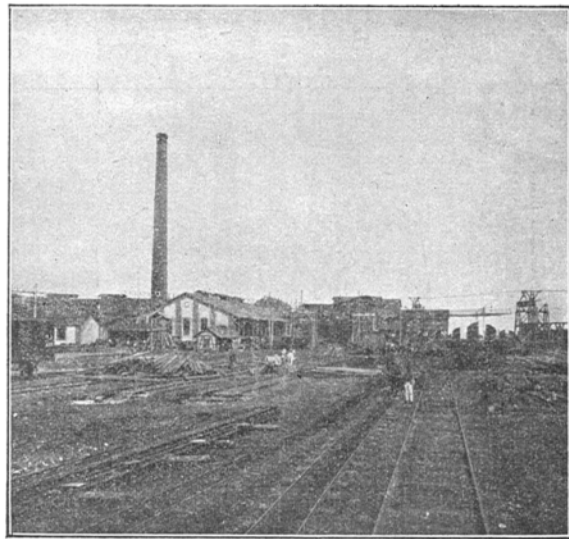
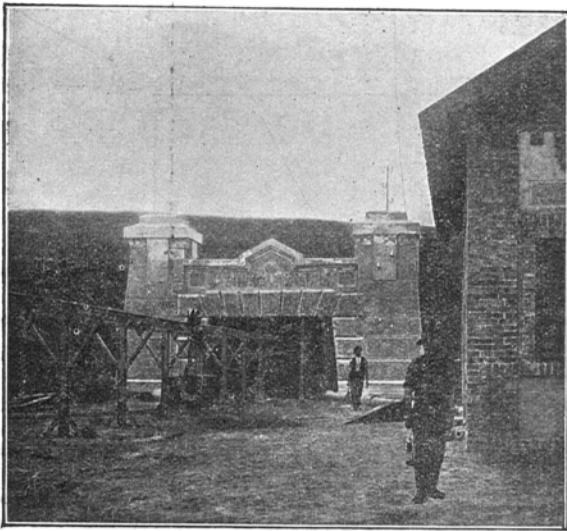
A szállítás lebonyolítására kötélpályák szolgálnak. Mind a három aknából a szenet a drótkötélpályán a közös osztályozóba szállítják, ahol szemnagyság szerint osztályozzák, kocsiba rakják és a Máv. Bányhida állomására szállítják. Az összes erőátvitelre és világításra külön központi áramfejlesztő telep szolgál.

A telepen építettett a társaság 229 házat, amelyekből 198 munkáslakóház, a többi pedig az altisztek és felügyelők és alsóbb osztályú tisztviselők lakásait foglalják magukban. Ehhez tartoznak a kórházépület, 2 iskola, 3 vendéglő, 1 konzumépület, 4 irodahelyiség stb. A műépületek száma összesen 69.

A bányában dinamit helyett biztonsági robbantószerrel, robbantanak s a gyújtás elektromos árammal történik.

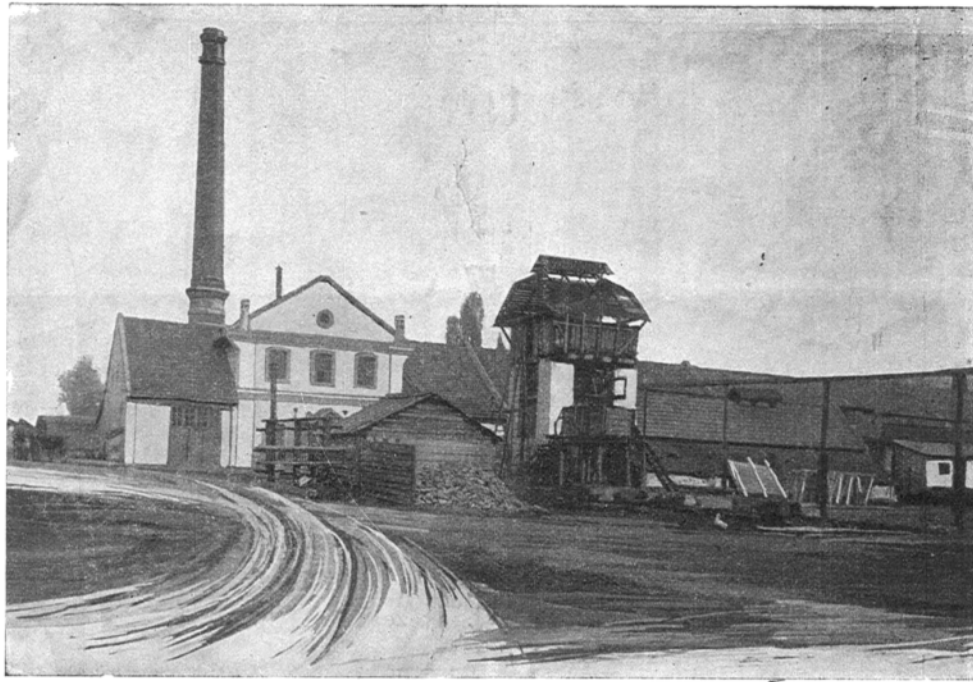
A bányamunkásokat betegség vagy baleset esetén a társaság segíti, amelyet a társulat támogat. A beteg munkások részére jól berendezett kórház áll.

A Magyar Általános Kőszénbánya R. T.-nak sikerült hazánk szénbányászatának fejlesztésén hathatósan közreműkölni s ezért méltán rászolgált arra az elismerésre, amellyel a magyar szaktényezők adóznak neki. A tatai szén gyors terjedését nemcsak kitűnő minőségének, a szénterületek kedvező földrajzi fekvésének, köszönheti, hanem főképpen a kitűnő vezetésnek.

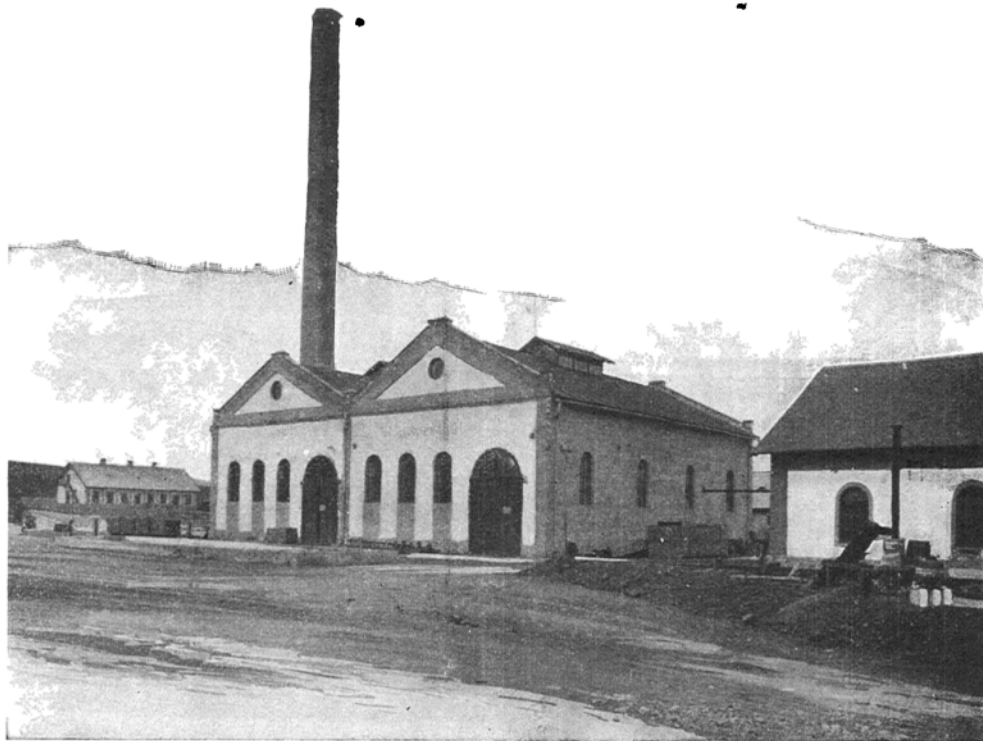

Az Országos Monografia Társaság kiadásában megjelenő „Magyarország vármegyéi és városai” című műből.

A magyar Általános Kőszénbánya R. T. tatabányai telepei.

A Kőszénbányaajtó te epe.

A tokodi kőszénbánya villanios középponti épülete.

A Magyar Általános Kőszénbánya tokodi telepei.

Urikány-Zsilvölgyi magyar kőszénbánya részvénytársaság.

Széles körökben ismeretes a Zsilvölgyben fekvő Lupény, mint hazánk legfontosabb széntlepeinek egyike. A szén jelenléte ott már régen ismeretes volt; nagyobb mértékben a bányászat azonban csak az Urikány-Zsilvölgyi magyar kőszénbánya részvénytársaság 1891. évben történt megalakulásával indult meg. Ez a társaság nagy bányajogositványokat szerzett és mindenekelőtt kiépítette a Lupényt Petrozsénynyel, illetve az államvasutak hálózatával összekötő vasutvonalat, hogy a szén értékesítését lehetővé tegye. A kezdet nehézségeinek leküzdése után az évi széntertermelés mennyisége gyorsan emelkedett és ma körülbelül 4.500.000 métermázsát tesz ki.

A társaság bányabirtoka 27.672.966 m² adományozott területből és 90 ártkutatómányból áll, mivelés alatt azonban most csak lupényi bányarészek vannak.

Dacára annak, hogy a lupényi szén oligocén formációban fordul elő, kémiai tulajdonságai mégis teljesen egyeznek a kőszén tulajdonságaival. Ugyanakkor a higroszkopikus víztartalma csekély, a levegő, nap, eső és fagy behatásainak ellentáll, tehát el nem málik. Kálilumban, valamint 10%-os légsavban hevítve, azokat nem festi meg és azonkívül kitűnő coaksot szolgáltat. Különböző telepekből, különböző helyeken nyert szénminták többszörös elemzése alkalmával a hőérték átlaga 6500—7000 calóriában állapított meg.

A szénnek a bányából való kiszállítása részben kézi erővel, részben lőerővel, leginkább azonban géppel történik. A szén a rendelkezésre álló szállítási berendezések segítségével a helyi viszonyoknak megfelelően berendezett három osztályozó mübe kerül, itt megfelelő rosták utján szemnagyság szerint osztályoztatik és az esetleges palatartalom kiszedése után szükség szerint keverve, kocsiba rakatik.

Az összes géperőt egy villamos központi telepen állítják elő, mely összesen 550 lőerejű gőzgépekből és 2 darab 2500 lőerejű Parsons-rendszerű gőzturbinából áll.

A bányautizmennél alkalmazott személyzet jelenleg 40 hivatalnokból, 80 altisztból és 2000 munkás-

ból áll. Ezen személyzet elhelyezésére a társulat hat telepén 1000 hivatalnoki és munkáslak szolgál.

A vállalat a legmesszebbmenő inézkedések által gondoskodik munkásainak jólétéről és ezen céltól raktárt tart fenn, hat osztályú elemi iskolát épített, amely ennek az ország határszélén fekvő vidéknek magyarosodásához nagyban hozzájárul és gondoskodik a munkások lelki szükségleteiről is, amennyire az egyes vallásfelekezeteket anyagilag támogatja.

Igen fontos hivatása van továbbá a vállalat társuladójának, amelyet a cég évente tekintélyes összegű hozzájárulással támogat. Ez az intézmény a munkásoknak egyrészt betegség esetén ingyen gyógykezelést és anyagi segítyt, másrészt pedig munkaképtelenség esetén állandó nyugdíjat nyújt. A társulada, amelynek vagyona jelenleg körülbelül 500.000 koronára rug, az 1902. évben egy az ujjkor minden követelményének megfelelő kórházat épített, azonkívül gőz- és kádfürdőket tartalmazó fürdőháza van.

A lupényi szén kitűnő minősége és mindenmű célra való használhatósága most már az egész országban el van ismerve és igen tekintélyes mértékben hozzájárul a külföldi szénnek hazánkba való kiszorításához. Utóbbi időben a lupényi szénét mindinkább légszeszgyártáshoz is használják, mely célra ezelőtt kizárólag idegen szén szolgált. Mint már fentebb mondottuk, ez a szén továbbá coaks-gyártásra is nagyon alkalmas, minek következtében a társaság coaksgyárat épített, mely évente 450.000 métermázsza coaksot, 35.000 métermázsza kőszénkátványt és 10.000 mm. ammoniaksulfátot (kitűnő trágyát) termel. A coaks olyan jó minőségű, hogy kohócéloknak is teljesen megfelel.

Az Urikány-Zsilvölgyi Magyar Kőszénbányászati társaság bátran és meglelégedéssel konstatalhatja, hogy olyan helyen, ahol még 15 évvel ezelőtt csak oláh kunyhók voltak láthatók, virágzó vállalatot teremtett, amely nemcsak hazai iparunk dicsőre válik, hanem a magyarosodás és a magyar állameszme terjedése szempontjából is fontos és üdvös missziót teljesít.

Esztergom-szászvári kőszénbánya R.-T.

A társaságról már itt fel kell jegyeznünk, hogy most van a fejlődés stádiumában. Bányáiban jó minőségű barnaszén fejtnek, amely nemcsak a közeli, hanem a távolabbi helyek szénszükségletét is részben ellátja. A vállalat bányái Komárom-megye Dorog, Sárísáp és Annavölgy községek tájékán vannak s az igazgatóság székhelye Annavölgy. Ügyvezetését a Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága látja el.

A telepeket külszíni vasut köti össze s a bányákban is több mint 15 kilométer földalatti vasut van.

A bányák összes termelése 1,311.000 métermázsa barnaszén. A bányatelepeken 750 munkás dolgozik, akik a vállalat által létesített 92 épületben laknak.

Az Esztergom-szászvári kőszénbánya részvénytársaság bányáit három csoportba osztjuk:

1. *Barnaszénbánya*: „*Új Dorog*.” Dorogon: Tulajdonosa Dorog község. 11 kettős, 9 egyszerű bányamérték, 7 hk. (1,589.670 m²), 25 zár kutatmány, 8 üzem és kezelési épület, 6 tiszt, 48 munkás lakás, 4-6 klm. földalatti szállítópálya, 1-7 klm. külszín lovasut, 3 gőzkazán, 1 gőzgép, 4 szállító gép, 150 csiga, 4 vizemelógép, 1 osztály rosta. Termelés 550.800 q. barnaszén. A munkások száma 322.

2. *Barnaszénbánya* „*Annavölgy*” Sárísápon: A társaság tulajdona. 1 egyszerű, 6 kettős bányamérték, 4 hk. (644.581 m²), 37 zárkutatómánnal.

3. *Barnaszénbánya* „*Annavölgy-Sárísáp*” Csolnokon Tulajdonos vállalat. 2 egyszerű, 22 kettős bányamérték, 1 hk. (2,084.360 m²) 13 zárkutatómánnal.

Budapestvidéki Kőszénbánya R.-T.

Legnagyobb barnaszénbányáink egyike a Budapestvidéki Kőszénbánya Részvénytársaság pilisszentiváni és pilisvörösvári bányája, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében. A vállalatnak szenterülete 1,553.750 m², 32 egyszerű bányamérték és 1 határköz. Hogy a társulat termelőképességei mily óriási, bizonyítja az a körülmény, hogy 4,000.000 métermázsa évi termelést tud felmutatni. Nagyon természetes, hogy ez a fényes eredmény csak úgy volt elérhető, hogy a bányát tökéletes berendezésekkel látták el.

A bányaterületen nem kevesebb, mint 41 üzem, mihely, raktári és irodaépület áll. A bányában foglalkoztatott 1500 munkás a társaság által épített 44 házban lakik. A telepen 4 kilométer szállítópálya, egy kilométer sodronypálya, 1-5 kilométer mozdonyüzemi vasut, 15 gőzkazán, 18 darab gőzgép, 5 dinamó, 4 szállítógép, 7 vizemelógép, 2 száraz kotrógép, 2 iszaptolcsér, 2 Kappellszellőztető, 710 csille, 3 osztályozó, 2 mozdony, 1 rakodó állomás.

Az évi termelés értéke 4,000.000 barnaszén, ami a szén kitűnő minőségét igazolja. A bányák tulajdonosai Pilisszentiván és Vörösvár községek, amelyeket a Budapestvidéki Kőszénbánya Részvénytársaság bérel.

A társaságot a vállalat évenként tekintélyes összeggel támogatja. A társaságnak ezidő szerint 1400 tagja van s vagyona 200,000 korona. A munkások jó keresettel bírnak s jólétben élnek. Olvasó, fürdő, kórház és egyéb helyiségek szolgálnak a munkások szükségleteinek kielégítésére.

* *

A Budapestvidéki Kőszénbánya Részvénytársaság

egyébként jelentős fordulat előtt áll. A társaság aktívá tételéről van szó, amin nagy energiával buzgólkodnak ezidő szerint. Három millió frankra rugó mostani alapítókének újabb három millió frank értékű részvény kibocsátásával való felcserélése van küszöbön, amit a társaságnak 1909. január 6-ikára Bruxellesbe egybehozott közgyűlés fog kimondani. A pénzügyi művelet sikere iránt semmi kétség, mivelhogy a jegyzések már biztosítva és pedig a belga piacon az eddigi részvénybirtokosok részéről, akik feltétlenül bíznak a bányák jövődjében, hiszen a főváros közvetlen közelében vannak. A tökefelcserélést a termelés fokozása miatt szükségessé vált korszerű berendezések is indokolják. Így a pilis-vörösvári Lipótaknát, másrészt a szentiváni Erzsébetaknát egész modernül felszerelik. Mi a magunk részéről őszinte örömmel látnók, ha virágzó bányavállalataink között a „Budapestvidéki” is elfoglalná a maga méltó helyét, használva a nemzeti kulturának és vagyonsodásának.

Egercsehi kőszénbánya részvénytársaság.

Az Egercsehi kőszénbánya részvénytársaság a Budapestvidéki Kőszénbánya Részvénytársaság rokonvállalata, amely csak nemrég, 1907 január 1-én alakult az Egercseh községben (Heves vármegye) levő kőszénterület kiaknázására. A vállalat még nem kezdte meg teljes működését, mert a berendezési munkálatok csak a folyó év végén nyernek befejezést s akkor kezdik meg a termelési üzemet. A kőszénbánya kitűnő vállalkozásnak ígérkezik, mivel a szénelőjövetele ezt a tényt igazolta. Az egercsehi bányában elsőrendű kőszén fognak már legközelebb fejteni.

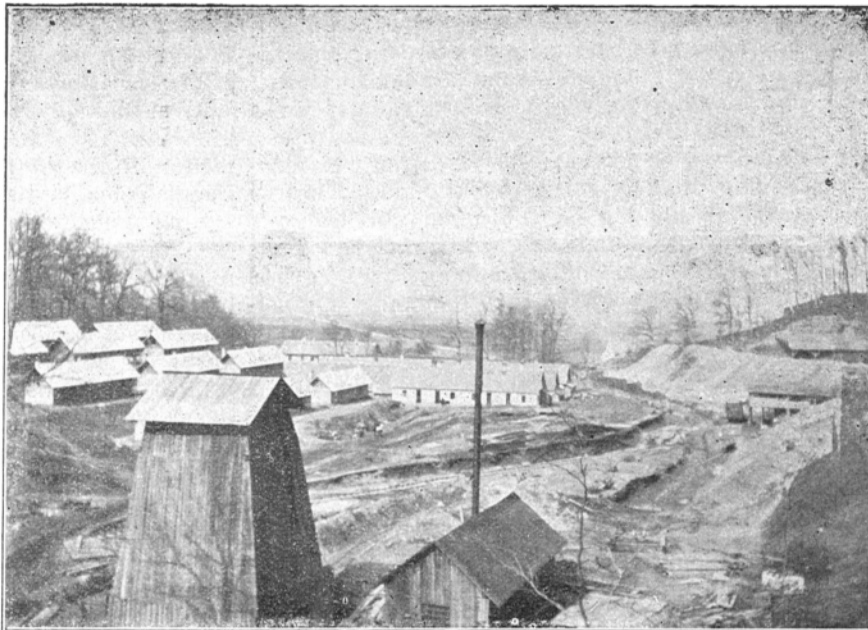
Magyar-Horvát Szénipar R.-T.

Kapronca község határában, a m. kir. államvasutak Budapest—Fiume fővonala mentén terjednek el a „Magyar-Horvát Szénipar Részvénytársaság“ nagy kiterjedésű széntelepei. Ezen széntelepek még mélyfúrások által nincsenek felderítve. De már a mai feltárások is nagy széngazdagságot igazolnak.

A szénbányák 2 részre oszlanak. A Szubotica-Rasinja községek határában levő „Sándorbánya“, a melynek szene kagylótörésű, fényávós, kitűnő barnaszén, 4500—4800 caloriával, 0.6% kén tartalommal, szobafűtésre is kiválóan alkalmas. A Jagjedovac-Szokolovac községek határában levő „Klára“, „Miklós“ és „Erzsébet“ bányák, elsőrendű lignit-szénnel, a melynek caloriája 3800—4000, kén tartalma 0.8%, gyári célokra, téglagyárak számára, gőzmozdonyok fűtésére előnyösen használható.

Ezen bányák közül üzemen van, kitűnő berendezéssel és felszereléssel a „Klára“ bánya. A vasuti fővonallal normálvágányu iparvasuttal összekötve, magán a főpályatesten oly nagy kitérővel bír, hogy egész külön szénvonatok állíthatók össze. A vasuti szénkocsik a legújabb rendszerű osztályozó alá állanak és innen történik a szénszállítás. Maga a „Klára“ bánya nagy mérvben feltárva, mai berendezésével legalább 30 vagon szén adhat naponta, a mely termelés a „Miklós“ és „Erzsébet“

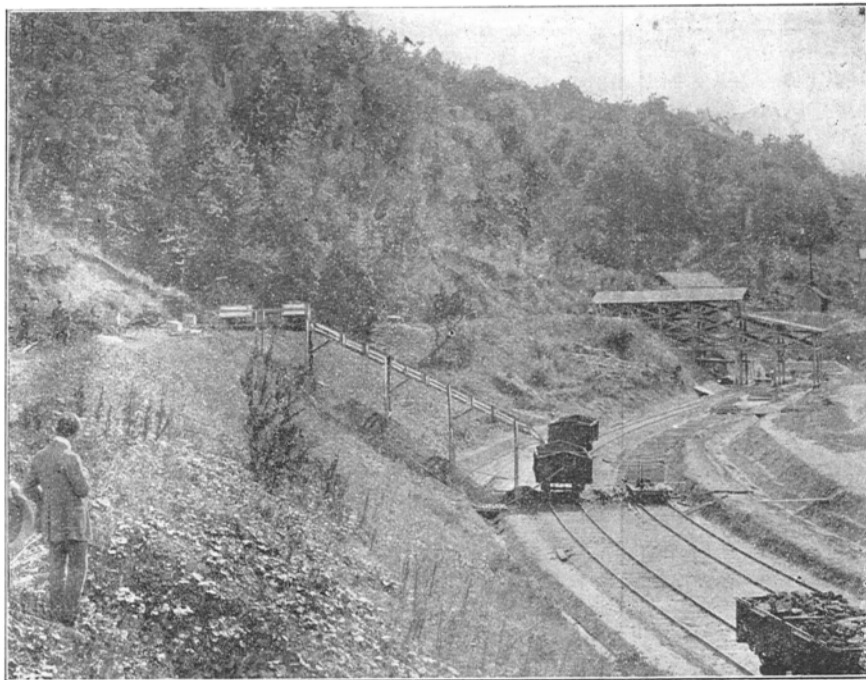
bányák fokozatos berendezéseivel könnyen 50—60 vagon napi termelésre fokozható. Ha pedig kombinációba vétetik a „Sándor“ bánya is, ez esetben a napi termelés egész 150 vagonig emelkedhetik.

„Klárabánya“ bányatelep.

A „Klára“ bánya nemcsak a technikai haladás következményeinek megfelelő, nagyszabású gépészeti berendezéssel, és gazdag felszereléssel bír, hanem egyáltalában mint bányatelep is a kor színvonalán áll. Emeletes igazgatósági épület és jól felszerelt, tágas műszaki és kereskedelmi irodák mellett egész sorozat munkásházakkal bír 150 családos és 400 nőtlen munkás részére. Maga a telep fekvése is kitűnő.

A „kaproncai szénbányák“ elnevezése alatt ismert ezen szénbányák igen nagy jövővel és e mellett azon fontos gazdasági hivatással bírnak, hogy a trifaili szén kizsorigítsák az országból. És ezt a hivatást teljesíthetik is, mert a „Klára“ bánya szene teljesen egyenértékű a trifaili szénnel, míg a „Sándor“ bánya szene minőségben meghaladja a wieséi szénét. A bányák Csorbíts László műszaki vezetése és igazgatása alatt állanak, a kinek nagy szakavatottsága magas fejlődésre viszi ezeket, a hazai bányászat és az általános közgazdaság szempontjából is oly nagy fontosságú szénbányákat.

„Klárabánya“ szénrakodó.

Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R.-T.

A hazai ipar megteremtésének nehéz munkájában hathatósan működött közre a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság, hazánknak ebben az iparágban leghatalmasabb vállalata, amely éppen két év alatt ünnepelte tennállásának huszontödik évfordulóját. Nagy idő ez egy vállalat történetében s annál nagyobb hazánkban, ahol huszontöt évszázaddal ezelőtt nagyon fejletlen volt az ipar s rengeteg akadályjal kellett az akkori vállalkozásoknak megküzdeniök. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság azonban ugyancsak megállotta a helyét, izmosodott, fejlődött, virágzóvá, gazdaggá tett egy vidéket és megteremtette a modern alapon nyugvó első vasművet Magyarországon.

Ez a fényes eredmény, amelyet a huszontöt év letelte után konstatalhatunk, igazolja azt a tényt, hogy kitartással a legsúlyosabb viszonyok válságaiból is vannak kivezető utak s tisztán önerőre utaltan is lehetséges nagyot, maradandót alkotni.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság több más, eredetükben a múlt század elejéig visszavezethető vasgyártási vállalatoknak ismételt egyesüléséből keletkezett. Az első számottevő vállalat a Murányi Unió volt, amely 1809 március 13-án jött létre 25¹ bányamérték tulajdonokkal. Az összes gyári vagyon 14 telepből, 2 olvasztóval, 4 tót kemencével, 12 friss tüzzel, 8 nyújtótüzzel és 1 szerszámbányával. A Murányi Unió az 1843. évtől kezdve tevékeny részt vett mint a Gömöri vasművelők egyesülete egy ötödörösének tulajdonosa az ózdi vasgyár megalapításában, azon cél által vezéreltetve, hogy nyersvastermelésének ez uton új fogyasztási kört nyisson.

A Rimai Coalitio, vagy Rimavölgyi vasművelők egyesület alapját a Rimabrézón és Zikéren egyrészt Nyustyán, másrészt már korábban létezett gyárak, valamint ezek bányabirtokai a Rimavölgyön és Vashegyrákoson. A rimabrézói tetep létesítése 1767-ben történt. A vaskövet a Rudno völgye szolgáltatta. A telep több tulajdonos kezén át végül 1810-ben a Rimai Coalitio kezébe ment át. A nyustyáni vasgyár alapításának idejét biztosan nem tudják. A Coalitio megalapításának harmadik fontos tényezőjét az képezte, hogy a társulat mindjárt a megalakulás idejében megvette özv. Luzsénszky Erzsébet bárónétól a Dujardin-Török és Simonyi-féle birtokokat.

A Rimavölgyi Vasművelők Egyesület 1810 május 13-án, Rimaszombat alakult 128 darab 2000 p. forintos bányatársulati részvénytől. A megalakulás idejében hozzávetőleg 7000—8000 q. nyersvasat és 4000—5000 q. kovácsolt vasat lehetett termelni. A társulat néhány év alatt szép fejlődésnek indult. A társaság a szabadságharc idejében a haza védelmének szolgálatába lépett. Nyustyán ágyulövegek öntésére rendezkedett be. Összesen 20,568 darab 57 fontos pattantyut öntöttek a magyar sereg számára.

A Murányi Unió és a Rimai Coalitio 1852

julius 6-án egyesült és fölvette a *Rimamurányvölgyi vasmű-egyesület* címet. 1845 május 15-én Gömöri vasművelők egyesület elnevezés alatt is létrejött egy új társulat, amelynek gyártelepét Ózdon jelölték ki. Mikor a Rimai Coalitio és a Murányi Unió egyesült, a fuzióba bevonatott az ózdi gyár is.

Az így megerősödött vállalat hathatósabb módon fejleszthette üzemeit s ámbátor Ausztria cseppet sem kedvezett neki, mégis sikerült szép eredményeket elérni.

A miskolc-bánrévei vonal létesítésének természetes következménye volt, hogy a társulat ózdi és nádasdi gyárait a vasuti hálózatba belefoglalja s ezért már 1867-ben fölmerült egy-egy lözüemű vasut építésének terve, Putnok, illetőleg Bánréve és Nádasd között. A terv megvalósításakor a lözüem helyett gőzüzemre rendezték be a vonalat. Ezzel a vasutüzem létesítéssel párhuzamosan folyt a bánréve-füleki és feled-tiszolci vonalak kiépítésére indított mozgalom is. A vasutak kiépítése s a vasuti anyagok gyártása új irányt adott a vállalat működésének. A társulat birtokviszonyaiban anynyiban állott be változás, hogy 1867-ben az uborszkoit tag eladatott és az Ózd közelében levő 160 holdas uraji birtok megvétellett, hogy rajta kisebb lakóházak épüljenek.

1868-ban létesült a salgótarjáni vasfinomító-társulat. A gyár-helyéül az akkoriban vasuti végpontot képező és a budapest-ruttkai tervezett vasut vonalára eső jó minőségű barnaszenével előnyösen ismert Salgótarján községét szemelték ki. A társulat elnökévé Andrássy Manó gróft választották. 1869-ben kezdék meg a gyár építését és a bányá feltárását.

A gyár kezdetben veszteséggel dolgozott. Az 1872-ik év fordulatot hozott a társulat életében, úgy hogy még az 1873-iki nagy válság sem jelentett veszteséget a társulatra.

A Rimamurányvölgyi vasmű-egyesület és a Salgótarjáni vasfinomító társulat egyesülése egy nagyszabású újjászervezésnek képezte kiindulási pontját. A két társulat egyesítése alkalmával az új vállalat igazgatósága megalakult vágújhelyi *Laczkó Antal* elnökkel az élén. A vállalat széles kiterjedésű bányüzemeinek, gyárainak és erdőbirtokainak műszaki és adminisztratív vezetését a Salgótarjánban székelő műszaki vezérigazgatóság kezében összpontosították, a szorosan vett kereskedelmi és pénzügyek vezetését pedig a Budapesten székelő központi igazgatóság munkakörébe osztották be. A társulat erdő-, bányá- és gyár-birtoka ezidőszert a következő:

Erdőbirtok: Gömörmegyében a Rimavölgyben 25.399 kat. hold.

Bányabirtok: Szénbányák Salgón évi 850.000 q széntermeléssel, az ózdi medencében 1.000.000 q széntermeléssel. **Vaskóbányák** Vashegyen évi 350.000 q érc-termeléssel. **Vasgyárak:** a) olvasztók: Nyustyán, Rőcén és Kieskován évi 190.000 q nyersvas-termeléssel, b) finomítók: Salgótarjánban évi 139.000

q. vaskészárutermeléssel, Ózdon évi 99.000 q., Nádasdon évi 22.000 q. lemeztermeléssel. Érdekesnek tartjuk megemlíteni, hogy már az egyesülést követő első évben az új vezetés alá került társulat 102.179 q. készárúval termelt többet, mint az egyesülés előtt közvetlenül a két társulat együttvéve. Az első évben nyersvasban 189.909 q., öntvényben 13.218 q., hengerelt készáruban 361.944 q. volt a termelés. Az új társulat az ózdi gyárat újjáépítette, a nádasdi gyár újonnan rendeztetett be és az így átépített művek 1883-ban helyezték teljes működésbe. Ugyanezen évben megvásárolta a társulat az Egimond bányabirtokot és a gerlice-tapolcsányi vasgyár vashegyi-birtokát. A finomító-művek átalakításával párhuzamosan megtették az előkészületeket a likéri kohótelep építésére, a 136 kilométer hosszú vashegy-likéri sodronykötélpályának létesítése a vaskó számára. Ezek az építkezések a 7,350 000 fit.-ra rugó alaptökének tíz millió fit.-ra való felemelését vonták maguk után. Az új kohók üzembehozatalával egyidejűleg a sramkova-olvasztó 1884. októberben végleg beállított.

1900-ban a társulat fejlődése nevezetes fordulóponthoz ért, amidőn a február 17-én tartott rendkívüli közgyűlésen az „Unió“ cs. és kir. szab. vas- és bádogyár-társaság és a Hernád völgyi magyar vasipar r. t. részvényeinek megvételét ajánlotta fel és olyképpen intézkedik, hogy a Sajó völgyön levő volt gróf Andrassy-féle vasbányabirtokokat és kohókat, amelyek az „Unió“ részvényeivel kapcsolatosan kerültek a -társaság birtokába, a Rimamurány-Salgótarjáni vasmű részvénytársaság tulajdonához csatolva, a két társulat, mint önálló vállalat külön-külön vezetessék. Ennél a műveletnél a 20 millió koronás alaptökét 32 millió koronára emelte fel. Közben folytak a munkák az üze-

mek mennél modernebb átalakítására, a míg a mai tökéletes mivoltukba jutottak.

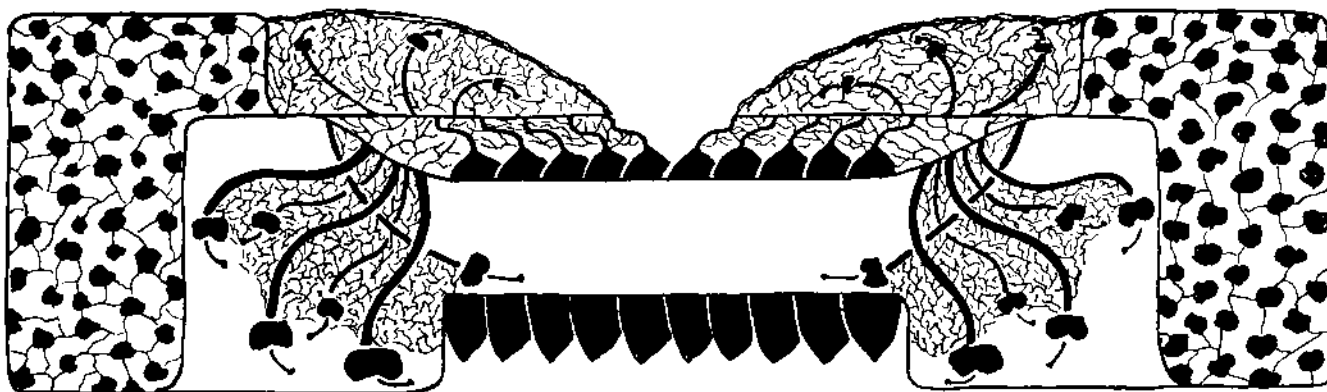
Nem lesz érdektelen, ha néhány adattal a Rimamurány-Salgótarjáni vasmű 25 éves fejlődését megvilágítjuk.

	1880.81	1905.06
Köszéntermelés, fogyasztás	1,944.378	4,241.247
Vasérc	365.104	3,074.330
Nyersvas	189.909	1,163.689
Hengerelt készárú termelés	259.000	1,384.517
A lefolyt 25 év alatt együttvéve termelt, illetve fogyasztott a vállalat		
Köszén	63,398.879	
Vasércet	35,357.184	
Nyersvasat	18,264.784	

s ugyanezen idő alatt 87 millió korona mérlegszerű nyereséget mutatott ki, amelyből 2 és fél millió korona jóléti intézményekre fordított adományt, 17 és fél millió korona félretett tartalékot levonva 57 millió koronát fizetett a részvénytőke kamatai fejében.

A Rimamurányi társulat a vele kapcsolatban levő testvérgyárakkal jelenleg közel 45 millió koronára rugó értéket termel évenként.

A Rimamurányi testvérvállalata, a Hernád völgyi 800.000 q saját feldolgozásra szánt vasat, 500.000 q készárut termel és 2000 munkásnak ad állandó keresetet. Összesen több mint 12.000 munkás 373 altiszt és 238 tisztviselő dolgozik a vállalat üzeménél és így családostul több mint 35.000 léleknek nyújt állandó megélhetést. Ez pedig nem jelentéktelen dolog. De gondoskodik a társulat arról is, hogy a munkások lelki művelésében sem legyen hiány. Olvasókörök, dalgyűlések, népkönyvtárak szervezéséről gondoskodott, iskolákat létesített és minden téren támogatja a munkások törekvését.

Osztrák-Magyar Államvasut Társaság.

A Szab. Osztrák-Magyar Államvasut-Társaság Délmagyarország Krassó-Szörény vármegyében fekvő uradalmait a m. kir. kincstártól 1855. évi január hó 1-én vásárlás útján szerezte meg. A birtok alakja egyenlőtlen oldalú háromszöghöz hasonló, amelynek déli csucsat Ó-Moldovánál a Duna választja el Szerbiától, míg észak felé fekvő két sarka Lugos és Karánsebes városok közeléig ér. Összkiterjedése 1332 km², mely területnek több mint kétharmadrésze tiszta erdőbirtok.

Ezen nagy kiterjedésű erdők párosulva a vasérc és szénelőjvetel bő mennyiségével és kitűnő minőségével, évek során át biztosítják a vállalat erdő-, bányá- és vasgyári iparának létjogosultságát és jövedelmezőségét.

Az erdőgazdaság 923 km² kiterjedésű és két eltérően kezelt erdőterületre oszlik. A sík- és lankás területen kiválólag tölgyesek kerülnek 40—80 éves fordában vágatás alá, míg a hegyes vidéken elsősorban verbükk állabok, helyenként tülevelűekkel megszakítva, 8—120 éves fordában vannak telepítve.

A szenítőfa Resica és Szászka állandó szenítőhelyein és erdei szenítéssel lesz szenítve; az évi átlagos faszéntermelés 1,500.000 q, amely a resicai és aninai nagyvasszektokban kerül felhasználás alá.

A bányafa a vállalat saját bányáinál nyer elhelyezést, míg a műfa tülevelű, tölgy, bükk és kőris minőségben a Ferencfalván, Románbogsánban, Aninán, Oravicán, Szászkan és Moldován üzemben álló fűrésztelepeken lesz feldolgozva.

A vasérc tömzsökben és telepeken trachit és csillámpala fekvő s mészkőfedű közé ágyazva fordul elő. A vasérc fajtái: dus, mágnes, veres- és barna-vaskő.

A vasércbányászat maga jelenleg Vaskő-Dognácska vidékén üzetik a Vatopege és az Erzsébet-csucs közötti területen cca 9 km. hosszukterjedésben. Az ércelőjvetel és a fedűközet alakulása és annak vastagsági mérete szerint, részben külön, részben bányafejtésből áll.

A bányafejtésnél nyert érc fékakkakkal lesz a főszállító-szintre juttatva, honnan az a külfejtéssel nyert ércel egyetemben, iparvasuttal feldolgozási helyére: Resicára, illetőleg Német-Bogsánban átrakva a máv. kocsijaira, Aninára szállítatik.

A feltárási és fejtési munkálatoknál nagy szerepe van újabb az elektromosságnak, mely Bogsán-hután a Berzava vizére telepített 300 lóerős elektromos állomásban gerjesztetik és az ércbányákban 25 furógép hajtására lesz fordítva.

Az évi vasérctermelés körülbelül 200,000 t.

A nyersvas előállításánál használt mangánércet Delinyesten, Resica közelében saját bányaterületén termeli a vállalat. E mangánérc a külszin alakulását követő szakadozott és nem mélyre nyuló telepeken fordul elő. Termelése legnagyobb részben külfejtéssel foganatosítottatik.

A termelt mangánérc évi mennyisége körülbelül 10,000 tonna.

A vasércen kívül, a vasércbányászat területének déli részén kénkovand-telepek, míg Csiklova vidékén rézérczek fordulnak elő szétszórta tömzsökben és művelhető mennyiségben.

Krassó-Szörény vármegye kristályos pala által körülzárt szénmedepcéjének északkeleti részén fekszik a resicavidéki szénbányaterület.

E medencében a kristályos palaalapkőzeten fekszenek, közvetlenül a carbonformációi telepei, melyek a leghatalmasabbak. Eddig, négy 0.9—3.0 méter vastagság között váltakozó széntelep van feltárva nyugati döléssel és számos vetődéssel. Szekul és Domán egy-egy 500 méteres szállítóaknával emeli a fejtett anyagot a külszinre, míg a légvezetés céljából mindkét helyen egy-egy légakna van létesítve.

Évi széntermelése a resicavidéki bányüzemnek 100—120,000 tonna között ingadozik.

Összetétele a szekuli és dománi szénnek a következő:

	Szekul	Domán
Szén	57.59%	76.56%
Illó alkatrészek	29.58%	16.29%
Víz	1.17%	0.55%
Hamu	11.15%	6.60%
Kén	1.03%	0.53%

Ez a bányavidék legidősebb. A feltárási, szállítás és szellőztetés céljaira jelenleg a következő aknák vannak üzemben Kübeck, Gusztáv, Thinfeld II., Ronna, Frigyes és Kolowrat.

Mélységük 400 és 500 méter körül váltakozik.

Fejtés alatt állanak a Kübeck- és Gusztáv-akna területén a fedű, fő és I. számú fektütelep, a Ronna- és a Frigyes-akna területén a fedű, fő, I. és II. számú fektütelep. A fedűtelep szénrétege 2 m., a főtelepé 3—6 m., az I. és II. számú fektütelepeké pedig 1.5—2 m. hatalmasága. A fedű és főtelep szene puha, míg a fektütelepeké kemény és majdnem kizárólag kagylós törésű. Egy lényeges előnye az Anina vidéki Lyas szénnek annak kokszolhatósága. Évi széntermelése az Anina vidéki bányaiüzemnek 300,000 tonna.

Összetétele az aninai szénnek a következő:

Szén	66.76%
Illóalkatrészek	29.89%
Víz	1.60%
Hamu	10.57%
Kén	0.59%

Ugy a resicai, mint az aninai szénbányák termelése javarészből a vállalat saját kohászati üzemei által dolgoztatik fel, míg a fennmaradó mennyiség eladás alá kerül.

A szekuli Carbonszén és az aninai Lyas-szén kokszolására Resicán 60, Aninán 84 kokszkemence van.

Resica évi kokszttermelése 30,000 tonna, míg Aninán az átépítés foganatosítása után 80,000 tonna lesz, úgy hogy a két kokszoló telep évi kokszttermelése 110,000 tonnát fog elérni.

A termelt vasércet Resicán két 65 tonna

napi termelésű faszénolvasztó és egy 120 tonnás kokszolvasztó dolgozza fel.

Resica jelenlegi évi nyersvastermelése 60,000 tonna, amely mennyiség a második kokszolvasztó üzembehelyezése után 100,000 tonnára lesz emelhető.

Aninán két olvasztó áll üzemben évi átlagos 30,000—35,000 tonna nyersvastermeléssel.

Resica szürke bessemer, feles és fehér martin nyersvasat, míg Anina szürke öntődei és fehér kavaró nyersvasat termel.

A vállalat finomított a resicai bessemer, martin- és tégelykohó és az aninai kavarómű képezik. A bessemermű három 10 tonnás körében közvetlenül az olvasztókból vett bessemer-nyersvasból évenként körülbelül 20—25,000 tonna bessemer-acélt termel, amely vasuti sínek gyártására lesz felhasználva. A Martinműben jelenleg három 14 tonnás basikus bélési kemence áll üzemben. A célbavett átépítés után négy 20 tonnás basikus bélési kemence fogja az évi 60—70,000 tonna acélmennyiséget gyártani.

A tégelykohó egy tégelyömlasztó és egy előmelegítő pesttel bír, amely berendezéssel évenként 800—1000 tonna tégelyacél termeltetik, mely kerékabroncsokra, páncéllemezekre és speciális célú acélöntvényekre lesz felhasználva.

Az aninai kavaróműben 7 kettős és 1 egyszerű munkaterü közvetlen tüzeléssel ellátott kavarókemence dolgozik 2 bocskalapáccsal és egy 3 állványu nyers sinsorral. Tervebe van véve az aninai kavarómű áttelepítése Resicára, oly módon, hogy Resicán 4 modern kettős munkaterü gázkavaró két elektromosan hajtott bocspréssel és egy ugyancsak elektromosan hajtott nyers sinsorral lesz felállítva.

Az alakos acélöntőde 3 martinkemencével és pedig:

- 2 10 To. basikus bélési
- 1 10 To. savanyu bélési

kemencével áll üzemben. Évi termelése 6000 t. acélöntvény. A kemencék éjjel-nappal üzemben állanak és az éjjeli termelést speciális minőségű tuskók gyártására fordítják. A resicai acélöntvény jóhírre ve tért hódított a külföldön is úgy, hogy főleg hajó-alkatrészekben lényeges mennyiségű a kivitel Angliába, Olasz- és Oroszországba.

A resicai acélöntődével kapcsolatosan vasöntőde áll üzemben egy kupolókemencével, mely legnagyobb részét a resicai mű saját öntvényzükségletét fedezi. Évi teljesítménye körülbelül 3000 tonna.

Az eladásra kerülő vasöntvények főgyártó helye Anina, hol 3 kupolókemence, egy lángpest

és egy tágas, legújabbban elektromos darukkal felszerelt öntőműhely áll rendelkezésre a szükséges segédberendezésekkel, megfelelő felszereléssel nagyobb mennyiségű csövek öntésére. Az öntőde évi termelése 12—15,000 tonna. Az aninai öntőde a vasöntészet majdnem valamennyi ágára kiterjed, kezdve a finomabb disz-, edény- és kályhaöntéstől a legnehezebb gépöntvényekig.

Míg a resicai hengerlöművek kizárólag folytvasat és acélt dolgoznak fel, addig Anina legnagyobb részét nyersvasat és csak kisebb mennyiségben dolgozik fel resicai eredetű folytvasat és acélt. A resicai és aninai hengerlömű átlagos évi termelése 80—100,000 tonna hengeráru.

A mechanikai üzemek évi termelése kovacsolt árukban, vasuti kerékpárokban, hid- és vasszerkezetekben, felszerelt váltókban, megmunkált acélöntvényekben, lövedékekben, szeg- és csavarárúkban és különféle gépgyári gyártmányokban 15—20,000 tonna között ingadozik, beérkező rendelések mennyisége szerint. Resicán van kovacsoműhely, gépgyár, lövedékgyár, hidgyár, míg Aninán szeg- és csavargyár van üzemben, amelynek évi teljesítménye 12,000 drb komplet vaskék, 5000 drb eke-est és 2—300 tonna egyéb földmegmunkáló gép. Legújabbban hámorművel bővítik ki szerszámcikk gyártására.

A szabadalmazott osztrák-magyar államvasutársaság fenti üzemain kívül, még a következő ipartelepeket tartja fenn uradalmain:

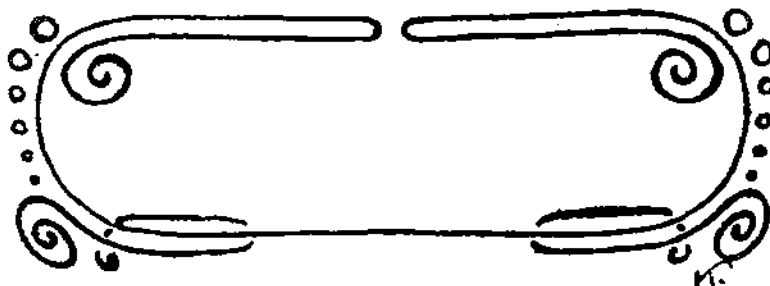
Egy modern clókészítőműhelylyel, mechanikai sajtólással s egy gáztüzelésű Mendheim-kemencével bíró (üzálló téglagyárat Resicán, amelyben a martin-kemencék béleléséhez szükséges dymas tégláktól és tégelyacél tégelyektől a legkülönbözőbb minőségű és alakú téglák gyártására van berendezve.

Nagyobb szabású mészégetőtelepe van Kolcánban és Oravicán, évi 6—8000 tonna égetett mész termelésére. Ezekon kívül van cementgyára Oravicán 2000—2500 tonna cement gyártására;

Kőolajfinomítója és kenőolajgyára Oravicán, évi 6—8000 tonna teljesítménnyel és végül gőzmalmai Bogsánban és Oravicán 10,000 tonna őrölőképességgel.

A vaskői, szekuli és dománi bányák egy 950 mm. nyomtávolságú bányavasutal vannak a resicai gyárteleppel összekötve, mely a gyári hálózat tal együtt 100 km. hosszúságú. A forgalom lebonyolítására 15 mozdony és körülbelül 500 teherkocsi szolgál.

A bánya-, erdő- és gyárüzeme körülbelül 700 tisztviselőt és altisztet és 15,000 munkást foglalkoztatnak, akiknek legnagyobb része a társulat tulajdonát képező ezernél több lakóházakban lakik

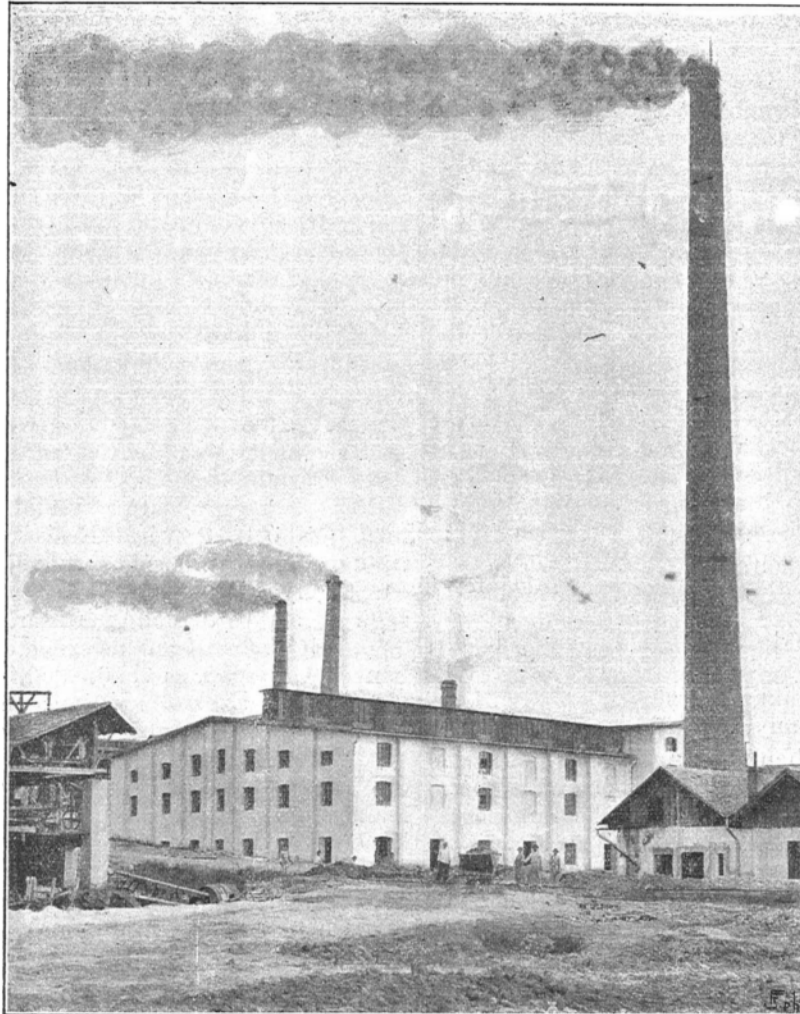

A kálnói chamottegyár.

A „Bánya“ legutóbbi számainak egyikében „Chamotteiparunk“ címen cikk jelent meg, amelynek keretén belül a „Deutsch Bertalan chamotte- és agyagárugyár kálnói“ kálnói gyártelepének produktumairól, valamint mo-

Az égetéshez szükségelt levegőmennyiséget egy 1400 fordulattal járó fújtató nyomja a rostély alá, míg a lépcsőzetes rostély hűtése gőzbefuvatással eszközöltetik.

A generátorgáz földalatti csatornán jut be ke-

dern berendezéséről legmelegebb elismerés hangján emlékezik meg a cikk írója.

Bő alkalmam lévén hazánk e legelső s legnagyobb chamottegyárát megismerhetni, fentjelzett cikk által indítva érzem magam e helyt a kálnói gyárnak két valóban impozáns berendezését, a Hotop-rendszerű gázkörkemencét, valamint az I. Pohlig kölni cég által épített hatalmas sodronykötélpályát ismertetni.

A körkemence gáztüzelésre van berendezve, miáltal az áru tökéletesebb s egyuttal tisztább kiégetése éretik el. Az égetéshez szükségelt gáz forgórostélyu Kerpely-rendszerű generátorokban állítatik elő. A gyártelepen két ily generátor került felállításra.

mencéházba s ugyancsak földalatti csatornagyűrűben futja körül 18 kamrás körkemencét. E csatornagyűrűből a gáz communicációs csövek révén az egyes kamrák alján elhelyezett csatornába jut, s az ezek fölött felállított s oldalnyílásokkal ellátott csöveken át (Gaspfeife) a kamrákba áramlik s meggyul. A kamrák egy közös gázgyűjtőcsatornával közlekednek, harangok révén azonban ettől el is zárhatók. A harangok emelése révén az égéstermékek a jelzett gyűjtőcsatornába, s onnét az 57 m. magas körkeresztmetszetű kürtőbe jutnak.

A körkemence gyűrűalakú előmelegítő csatornával (Vorschmauchkanal) is el van látva. A gázgyűjtőcsatornából az égéstermékek communicációs csövek révén az

előmelegítő csatornába, s onnét ugyancsak ily csövek révén az előmelegítendő kamrákba vezethetők.

Ily módon nedves áru égetése is lehetővé tétetett, mivel az előmelegítés révén az áru kiszáradtatik, még mielőtt a teljes tűz érné.

A körkemence körül épült fel a kemenceház, melynek mindkét emelete a félkész áru (halbfertige Waare) szárítására szolgál. A szárításhoz szükségelt melegmennyiség bőven fut ki a kibülő kamrákban szabaddá vált melegből, mely külön e célra szolgáló elzárható nyílásokon (Kapsel) át ömlik a kemenceház étagejaira. Minden egyes kamra 9 ily felső nyílással van ellátva.

Gondoskodva van egyszersmind természetes légújulásról is.

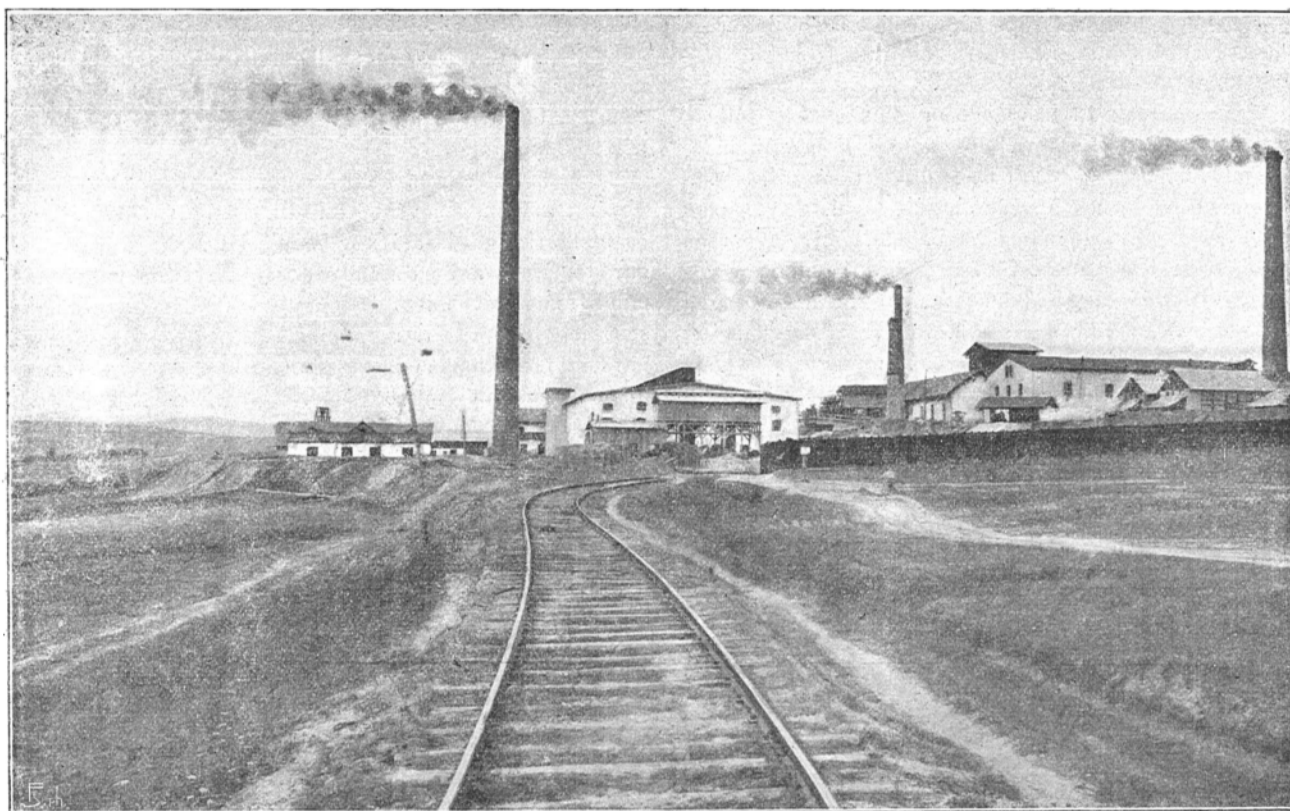
Ugyancsak tolópadok s vándorsinek segítségével jut-

nül elsőrangú nyersanyagból kerülhet csak ki a megbízható s kifogástalan chamotteáru.

S ilyen a kálnói gyár bányáiban fejtett tűzálló agyag, mely nemcsak Magyarországon a legkiválóbb minőségű, hanem tűzállóképeesség szempontjából a külföld leghiresebb agyagjaival is méltán vetélkedhetik.

E bányák a gyártelepen kívül esnek, szerencsés fekvésük azonban lehetővé tette egy hatalmas sodronykötélpálya létesítését, mely az egyes bányákból kiemelt tűzálló agyagot a gyárudvarra szállítja be.

A sodronykötélpálya német rendszerű. A csillék vastag hordkötélen függenek, míg mozgatás végtelen vonókötéllel létesítetik. A hordkötél feszítő állomása a gyárudvaron kívül csak, míg vonókötél megfeszítése a gyár területén álló leadó állomáson történik. Ugyancsak

tatható a kiégetett áru a kamrákból a 13 m. széles, 65 m. hosszú a 2-5 m. magas rakodó szinke alá, mely az új rakodó rámpa s a kemenceház közti teret foglalja le teljesen. Ezen fedett szinke még kedvezőtlen időben is lehetővé teszi a gyors rakodást.

A leírt gázkörkemence évi teljesítménye 2000 waggon.

S ha még felemlitem, hogy egy további 4 kamrás, valamint két egykamrás kemence, melyek ugyancsak gáz-tüzelésre vannak berendezve, évi kb. 1000 waggont termelnek, úgy gondolom, eléggé dokumentáltam, mennyire számottevő iparvállalat a kálnói chamotteáru-gyár.

Az ismertetett körkemence az áru tökéletes kiégetését teszi lehetővé, Ez azonban csak szükséges, de nem elegendő feltétele az elsőrangú chamotteárunak. Feltétle-

itt van felszerelve szalagfék, a csillemozgatást létesítő elektromotor is.

A leadó állomástól 3-5 km. nyire fekszik a szöglet-állomás, e körül terül el bányák nagy része. A sodronypálya innét egyoldalt derékszögben folytatódik, míg másoldalt egyszerű függőpálya vezet a szögletállomásra.

Végül még felemlitem, hogy speciális feladatot teljesítendő kutyák automatikus buktatásra vannak berendezve, miáltal a pálya bármely helyén önműködően dönthetik ki tartalmukat. Ez különösen az új rakodó rampán bir fontossággal, hol a csillék bányából jövő nyersanyagot közvetlenül a waggonokba ontják, mi természetes munka- és időmegtakarítással jár.

N. Zs.

A „Magyar Bányászat részv.-társ. Dobsina“.

A magyarországi réztermelés az összes bányatermeknek csak minimális százalékát tette ki addig, míg 1902-ben Meisels Samu udvari tanácsos meg nem nyitotta a Gömörmegyei híres rézbányáit.

Mondhatjuk, hogy Meisels ezen akciója ép legjobban jött, miután tudvalevőleg állami telepek nagyrészt kimerültek, úgy hogy a bányászati és szénbányászati. A megnyitás lassan, de biztos előkészítéssel haladt tovább évről-évre mind nagyobb arányban termelve és felhalmozva az ércet úgy, hogy azelőtt kb. 11 esztendővel Dobsinán elkészült az ércelőkészítő telephely, mely berendezése modernségével és kiválóságával általános elismerést aratott. Az ércelőkészítőtelep, mely a legpraktikusabb őrlőgépekkel és golyómalommal van ellátva, Londonból került hozzánk és a legelsőrangú angol gyárak munkáit dicsőítik.

A társulatnak 13 bányája Zaskal, Zinópelkan, Schwarzenberg és Csuntava gömörmegyei falvak határában, melyek átlag 6—12%-os réz tartalmazzanak. Említésre méltó az összes bányák között Gyulabány, ahol az érc 27%-os réztartalommal található, egyenesen páratlan egész Európában, 1907-ik évben, amidőn a társulat részvénytársasággá alakult át, az állami közvek kérték fel a bányák szakszerű felülvizsgálásával. Az eredmény ugyszólván szenzációs volt, miután kiváló szakközvegek jelentései szerint megvizsgált rézbányák hazánk első ilyenmű bányái közé tartoznak és a réz tartalmuk folytán számíthatnak arra, hogy termelésük révén a világpiacon is számottevő tényezőkké válnak. A réz-ércet aranyra analysálva tonnánként 11—12 grammot eredményeztek, ami szintén rendkívül kedvező eredmény. Említést érdemelnek még a társulatnak higanytelepei is, amelyeknek kiaknázása még egyelőre szünetelnek, de

du tartalmuknál fogva szintén elsőrangúak és óriási értéket képviselnek. Az 1907. évben felállított zuzómű, már most kicsinynek bizonyult és már a közel jövőben nagy kiterjeszkedések lesznek. A zuzott ércet szállítása a hóban vette kezdetét és oly nagy mennyiségben történik a szállítás, ami ezen ércetnél szokatlanul feltűnő.

Méltán mondhatjuk, hogy ezen elsőrangú vállalat van hivatva az egykor híres Gömörmegyei rézbányászati telepet fellendíteni, mely rézbányászati telepet fél század óta paragon hever. A társulat ezen akciója nemcsak az ottani gazdasági viszonyokat érinti kedvezően, hanem következményeiben az egész ország bányászati fejlődésére is nagy befolyással és fontossággal bír. Legjobban igazolja ezen tényeket azon körülmény, hogy Gömörben, ahol a kivándorlás éddig a legnagyobb mértékben volt meg, nemcsak hogy megszűnt, hanem Amerikából jönnek vissza a bányamunkások, kik mind ezen társulatnál nyernek alkalmaztatást.

Most ezek után kötelességünk előtérbe állítani azon egyént, akinek a nevéhez fűződik ezen rendkívüli kiváló és fontos közgazdasági ténykedés. Ez Meisels Samu, udvari tanácsos, aki páratlan szerény és kiváló nagytudású munkássága révén lett ezen milliók kiváltságos ura. Soha sem dolgozott vásári reklámmal, mint azt sok kiváló közgazdász teszi, hanem igazi alapos tudással és vasszorgalommal párosult működésének gyümölcsét élvezte ezen alkotása által. Az ő erve most is az, mint 1902-ben volt, amidőn M. S. jellegű alatt megírta „Sréchenyi párt“ című politikai röpiratát, amelyben vörös fonálként húzódik keresztül az ő erve, hogy hazánkban nem a közjogra, hanem az ipar és kereskedelemre kell ráfektűznünk.

A tényekkel és tetteivel bebizonyította állításai valódiságát.

Magyar Kovasavművek Részvénytárs.

A Magyar Kovasavművek Részvénytársaság egyike a legutóbbi évek legsikerültebb alakulásainak. Bizonyítja ezt az a körülmény, hogy az 1907 november havában alapított részvénytársaság már a következő 1908 november havában 200,000 korona alaptőkét 350,000 koronára emelte fel. (700 darab részvény á 500 korona.) A társaság bányái Hevesmegye Gyöngyöspata határában vannak. A társaság tulajdonában van 12 hold feltárt bányászat, 711 hold elővételi joggal biztosított bányaterület és 24 zárt kutatmány.

A társaság saját bányáiban bányanedves kovaföldet

termel, amelyet részben megszáritva és őrlve, részben pedig iszapolva hoz forgalomba.

Jelenlegi berendezése áll: száritópajta, raktár, őrlőmalom és bányavasút. A munkában levő új berendezés pedig mintegy 6 kat. hold területű külön ipartelep, amelyet a bányától a telepig egy közel 2000 méter hosszúságú mezze vasút fog összekötni. Ezen az ipartelepen épülnek majd lakóházak, gépház, raktárak, száritók, 50 lóerejű gőzgép, iszapolók, kut, vízvezeték stb. Az új berendezéssel évi 700 vaggont tud majd a vállalat termelni.

Általános Magnezit-r.-t. Budapest.

A társaság 1900-ban alakult két és fél millió korona alaptőkével. Magnezitbányái és gyárai vannak Nyustván, Jolsván és Martonbázán, mindhárom Gömör-megyében. Magnezittéglákat és egyéb tűzálló anyagokat készítenek a Budapest-kőbányai gyárban.

A magnezit és magnezittéglát, amelyet eddigelé a legtűzállóbb anyagnak ismer a technikai tudomány, ezen tulajdonságánál fogva főleg az acél bázikus uton való előállításánál, a Siemens-Martin kemencék kibéleléséhez és más hasonló kohászati célokra alkalmazzák. Mínt hogy pedig ezen célokra alkalmas magnezit csakis hazánkban, Gömör-megyében és Ausztriában, Stájerországban található, a vállalat gyártnányait a világ minden részébe

nagy tömegekben szállítja és így hazánk kevészámu exportálói között elsőrendű helyet foglal el.

A kőbányai gyártelepen chamottéglákat és egyéb tűzálló anyagokat is készítenek. A gyár ezen a téren a legutóbbi évekig egyedül álló volt, most pedig a legnagyobb hazánkban és sikerrel versenyez a külföldről beözönlő tűzálló cikkekkel, sőt a külföldi kiállításokon számos kitüntetést szerzett.

A vállalat összes termelése évi 5000 waggon. Gyárai a legmodernebbül vannak felszerelve. A vasutállomással iparvasut, a magnezitbányával pedig sodronykötélpálya és sikló köti össze a gyárakat.

Magnezit-ipar részvény-társaság.

A társaság 1905. december 15-én alakult. Gyártelepe (Gömör vm.) Hisnyóvízen van. Bányái szintén a gömör-megyei Lubény és Misány községek területén vannak.

A társaság bányáinak nyerskő előjövetele egyike a legtisztábbaknak és legmagasabb percentűeknek.

A gyártelep igen kedvező fekvésű s közvetlenül a vasut mellett van, amelyhez iparvágány vezet.

Maga a bányaterület szintén közel fekszik a vasuti állomáshoz, úgy hogy termelési szempontból elsőrangúnak mondható.

A gyártás egyelőre csak a magnezit égetését és

őrlését öleli fel, ezt azonban igen kiterjedt módon, a legmodernebb felszereléssel és berendezéssel végzik.

A bányákban és a gyárban mindenütt villanyerő dominál. Sodronykötélpálya, őrlő- és válogató malom és a legújabb bányászati ési ipar berendezések könnyítik meg a termelést és a feldolgozást.

A termelés 90 %-a külföldi piacokon talál fogyasztást, főleg Amerikában, de Európa egyes államaiba is lényeges szállítások történnek.

A részvény-társaság a legelső exportcégek közt foglal helyet és gyártnányainak minőségét elsőrangúnak ismerik el világszerte.

A Gurarosia-Verespataki bánya- és zuzóművek villamos berendezése.

A gurarosia-verespataki bánya- és zuzóművek villamos berendezésének szerelése a teljes befejezéshez közeledik és a jövő év elején teljesen üzembehelyezhető lesz. A villamosüzemre berendezett művek a következők

1. a Szent Kereszt-oltárához tartozó bánya, érc- és vízszállító-berendezései

2. a gorctéri kőtörő-berendezés, amelyet villamos bányavasut lát el türendő ércel;

3. a gurarosiai zuzó- és szerelőművek, amelyekhez a gorctérről az érc a siklón érkezik le.

Ugy ezen üzemek helyiségei és terei, valamint az összes kincstári épületek Verespatakon és Gurarosián villamos világításra rendezettek be.

Az összes erőátviteli és világítási teleprészeket a gurarosiai zuzóművek tőszomszédóságában épült központi telep látja el villamos árammal.

Az áram termelése szivógázmotorok segítségével történik. A gépházban 3 darab gépezység van kettő cszenként 135 lóerő teljesítményt képvisel, egy pedig 260 lóerőjű. A gázmotorok mind négytaktusú, 2hengeres gépek, amelyek a villamos generátorokkal közvetlenül összeépültek. Minden gépezység hatalmas lendítőtömeggel van ellátva, amely $S = \frac{1}{250}$ egyenlőtlenlégi fokot biztosít.

A gázmotorok táplálására 6 darab gázgenerátor szolgál, amelyek egyenként 125 lóerő részére szükséges gáz fejlesztésére alkalmasak és a gépházzal szomszédos térben foglalnak helyet. A tüzelés ezidőszent faszénnel történik, de az áttérés koksztüzelésre semmi akadályba nem ütközik.

A szivógázmotorok tengelyére van szerelve a villamos generátor forgórésze. A villamos generátorok közvetlenül 5000 Volt feszültségű forgóáramot termelnek, melynek periodusszáma 50. Az egyes gépcsoportok egymásközt párhuzamosan kapcsolhatók s erre a célra a kapcsolótáblán a rendes synchronizáló készüléken kívül egy berendezés is van, amelynek segítségével a gépek fordulatszámát és a terhelés elosztását az egyes parallel kapcsolt gépek között a kapcsolótábláról lehet eszközölni. Ez a teljesen modern berendezés Magyarországon az első.

A kapcsolótábla 6 mezőből áll, diszes kivitelben. A mezőkre csak alacsony feszültségű, tehát veszélytelen készülékeket szereltek, míg a nagyfeszültségű áram által átfolyt készülékek mind a kapcsolótábla mögötti nagyfeszültségű térben foglalnak helyet. A kapcsolótábla és áramfejlesztők közötti vezető összekötést kábelek végzik.

A nagyfeszültségű tér alatt levő pincehelyiségben foglal helyet az erőtranszformátor, amely a zuzó- és szerelőmű motorjai, valamint a központi segédgépek motorjának szolgáltatja az áramot. Ugy ez, mint a többi állomások secundárfeszültsége 500 Volt. Ott találjuk továbbá a világítási transzformátort is, amely az egész gurarosiai telepet látja el világítási árammal.

A zuzót hol egy 70 lóerőjű forgóáramú motor, hol egy ugyanolyan erejű turbina hajtja, aszerint, amint az erővíz elegendő-e vagy sem. A turbina kikapcsolása önműködően történik a vizierő kimaradása esetén, míg a motort az ampéremeter jelzése alapján kézzel kapcsolják ki akkor, amikor a motor részvétele az erőszolgáltatásban a vizierő megnövekedése révén megfelelően csökkent.

A kapcsolótábláról a termelt áram nagyrésze Verespatak felé vezetettetik. A vezeték a központból mintegy 150 m-nyire nagyfeszültségű kábel, azontul pedig nagyfeszültségű csupaszz drótvezeték képezi, amely fenyőfa-oszlopokon nyugvó szigetelőkre van szerelve.

Miután kábel és csupaszz vezeték kombinálva vannak, teljes figyelemmel kellett lenni az esetleg fellépő túlfeszültségek okozta káros behatások elkerülésére. E tekintetben a telep kitűnően van megvédve, ugyanis bent a központban vizsugárföldelő és inductió ellenállások védik a gépeket; a kábel végén szarvas villámhá-

ritók olajellenállásokkal, 450 m-rel feljebb a gorctéren ugyanilyen berendezés nyújt védelmet. Az altáronál szarvas villámhárítókat alkalmazták ellenállás nélkül és az aknaházban, a hol a csupaszz vezeték a bánya-kábelbe megy át és az aknába vezetetik, relais-s túlfeszültség-védő berendezés alkalmaztatott. A kombináció olyan, hogy bármilyen természetű, tehát úgy oscillaterius vagy statikai túlfeszültség ellen biztos védelmet nyújt.

A gorctéri állomáson 2 transzformátor van az erőművek részére, egy pedig világításra szolgál. Az előbbieket egyike a pofatörők motorjának szolgáltatja az áramot, a másik pedig a bányavasut átalakítójának motorja részére szolgáltat 500 Voltos áramot. Megemlítendő, hogy a hálózat e helyen is védve van a túlfeszültség ellen.

A bányavasut a gorctérről kiindulva a szabadban körülbelül 3-2 km, a bányában pedig 1-5 km hosszú. A pálya két végén rendező pályavár létesült, az altáronál pedig kitérő vágány. A pálya a gorctér felé lejt az esés átlagban kb. 28 per mille. A pályán két vonat fog közlekedni, amely a mozdonyon kívül még 14 csilléből áll, melyek raksulva egyenként kb. 600 kg. A lefelé haladó vonat bruttosulva a mozdonyon kívül, — melynek tapadósulva 1800 kg, — 16300 kg, felfelé a vonat összesen megy; súlya ilyenkor kb. 6000 kg. A sebesség ugy felfelé, mint lefelé, 12 km. óránként. A mozdonyok egyenként 15 lóerő teljesítőképességre készültek felépítésükben igen tömörek, mert az eredeti táró keresztmetszet, amelynek még kellett felelniök, 1-6 1-2 m²-t tett. Közben a táró azonban rendezték, úgy hogy az ma Magyarországnak talán legszebb tárója.

A vasut táplálására szolgáló áramot a gorctéren elhelyezett átalakító szolgáltatja, amelynek normális teljesítménye 550 Volt feszültség mellett 25 kw. Az áram a gorctéren közvetlenül a felső vezetékbe jut, amely egvuttal táp- és munka-vezeték; külön felsővezetésre szükség sincsen, mert az visszavezetést a sinek eszközölik. Az áramleszedés Trolley-s rud segítségével történik.

A bányabeli erőátviteli és világítási üzemeket egy 160 kvolt teljesítményű olajtranszformátor látja el árammal. A transzformátor a táró szintjén a bejáró akna közelében van elhelyezve; a primár hozzávezetés a bejáró aknán át fektetett kábel útján történik. E transzformátortól táplált üzemek a következők: egy főakna-szállítóberendezés, amely 120 m. mélységre tervezett főaknán az összes szállítást van hivatva ellátni; 2 segédaknai szállítóberendezés; továbbá egy stabil bányaszivattyú a főakna mélyén és két súlyeszthető mélyítőszivattyú.

A szállítógépek teljesen modern berendezésűek és különösen kiválóan megbízható, automatikusan működő villamos fékberendezéseikkel.

A szivattyúk a turbinarendszer szerint készültek különös gonddal a bányavíz savtartalmára. A hajtómotorok rövílrezárt secundár tekercseléssel bírnak és indító transzformátor segítségével indíthatnak meg.

Az egész telep világítása 110 Volt secundár feszültségű transzformátorokról történik és pedig a bányában. Az erőátviteli vezetékről közvetlenül leágaztatott világító nincsen.

Megemlítendő, hogy tervbe van véve Abrudbányai város villamos világítása is s erre a célra a gurarosiai erőközpont szolgáltatná az áramot.

A telep összes berendezéseit mint fővállalkozó

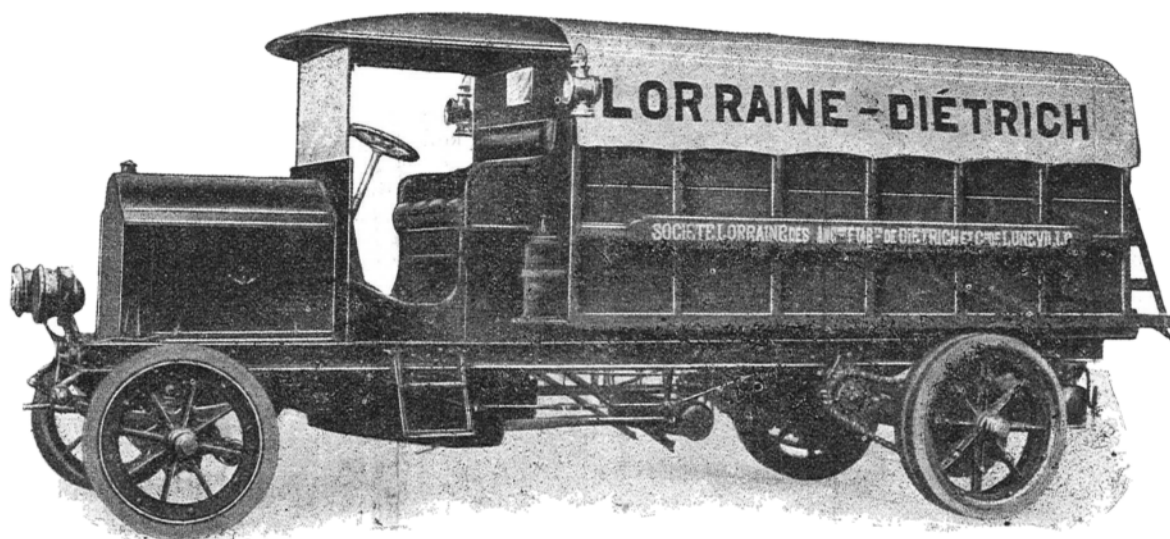
Magyar Siemes-Schuckert-művek

bpest - pozsonyi cég szállította, amelynek pozsonyi gyárából kerültek ki az összes villamos tárgyak. A szivógázmotortelepet a bpesti Schlickgyár szállította; a pofazuzókat és szivattyukat a Ganz és Társa bpesti törzsgyára; a szállítógépek Wertheim F. és Tsa bpesti gyárából kerültek ki. Utóbbiak mint a M. Siemes-Schuckert-művek alvállalkozói szerepeltek.

A gépkocsi a bányák szolgálatában.

A gépkocsi egyik legfontosabb alkotás: az automobil, dacára alig másfél évtizednek, jelentőségében, használhatóságában páratlanul gyorsan emelkedik. A kezdetben csupán sport-célokra használt motoros járművek lehetetlenül rövid idő alatt tökéletessé, magas fokát érték el és ma már ipar, közlekedés, közgazdaság minden terén fontos tényezővé fejlődtek, melylyel praktikus gondolkodó kultúremlernek okvetlenül számolnia kell. Így teher-

automobilnél ki-
különbözve, mert nem csak a kocsitól 15 km. óránkénti sebességnél gyorsabb menetet ilyen kis gyor-
ságnál rázkódásokat rugókkal, lökésfogókkal, esetleg gummi-
kerék-abroncsokkal foghatjuk el. A motor úgy van szerkesztve, hogy alacsony fordulatszámmal dolgozzék és így mozgó részek kopás-
kiseb-
b a gépkocsi részeit is tömören, nagy méretekben mivel a súlyjal nem kell úgy takarékoskodni,

Teher-automobil.

szállítás terén gépkocsikkal kitűnő eredmények folytán mindenütt, ahol 50 kilométernél kisebb távolságra való szállításról szó, teherautomobilo-
kat alkalmaz-
ják, és pedig igen sikeresen.

Legújabbban a nagyobb bányavállalatok szolgál-
táltatták teherautomobilt és az ma már számos szén-, kő- és ércbánya termelését szállítja a távolabb fekvő vasuti állomáshoz, ahová eddig csak lóvontatta kis hordképességű szekerekben lehetett nagy nehézségekkel sok idő és pénzvesztéssel szállítani.

Az automobil-teherkocsi üzeme ma tökéletesnek mondható gépkocsi alkalmazás mellett állati vonó-
erővel sokkal olcsóbb és a szállítás gyorsasága, valamint a motorüzem sok más előnye folytán mindnagyobb körben alkalmaztatik és nincs messze az az idő, amidőn gépkocsi állati vonóerőt teljesen ki fogja szorítani.

A gépkocsi egyik gyöngye oldala, a gyorsan romló

luxus-automobiloknál. Ezáltal a gép tartós, hosszú-
életű részei sem kell gyakorta újakkal fel-
cserélni javítás hosszú üzem mellett is alig válik szükségessé egy jól konstruált modern teherautomobilnál.

Mint hogy kipufogó gázok teljes szagtalanosságá-
ra egy teherkocsi üzemenél súlyt nem fektetünk, azt olcsó,
nagyobb fajszá-
lyu adómentes motorbenzinnel tarthatjuk üzemben, melynek kg-ja körülbelül 14-15 fillérbe kerül, miáltal olcsó takarékos üzem válik lehetővé.

A laikusok, a gépkocsi szerkezetét
rik és egyszer-kétszer áttak elakadt gépkocsit
vagy országúton, attól tartanak, hogy automobil
szeszélyes jószág, amely bármely percben felmondha
szolgálatot. Ez legtávolabbról sem áll, mert mo-
szerkezetű gépkocsiknál ilyen „szeszély” teljesen ki-
zárva és csupán az avatlan „anti-automobilisták”
fantáziájában létezik. Előfordul néha, hogy a fölfúj-

kerékabroncs megsérül és emiatt kell az autonak utközben vesztegelnie, de teherkocsiknál ez a zavaró körülmény sem léphet fel, minthogy légabroncs nincsen.

A teherautomobilok gyártásában jelenleg Franciaország vezet, ahol a nagy gépkocsigyárak külön gyártelepeket létesítenek csupán motoros haszonjárművek (teherkocsik, omnibuszok) előállítására.

Egyik legnagyobb és legjobb nevű francia automobilgyár a Lorraine-Dietrich-társaság, amelynek Lunevilleben, Neuillyben, Birminghamban és Milanoban vannak nagy gyárak, Argenteuill-ben hatalmas gyártelepet állított fel csupán teherautomobilok gyártására.

A Lorraine-Dietrich teherautomobilok különösen olcsó és megbízható üzemművel tűnnek ki és mint a gyárnak több száz, a föld minden részén működésben levő gépei bizonyították, évekig működtek tuleröltetett igénybevétel mellett, anélkül, hogy lényegesebb javítás vagy pótlás vált volna szükségessé. A francia bányászüzemeknél igen sok Lorraine-Dietrich teherautomobil van alkalmazva és ily célokra a gyár egy különleges kocsi-typust készít, melynél a fölprított bányatermékek elhelyezésére kibillenthető vastartályok (csillék) szolgálnak. E typusnál a fel- és lerakodás igen gyorsan, néhány perc alatt történik.

Az 5000 kg. hordképességű Lorraine-Dietrich teherautomobilok ára (vám és szállítás nélkül), K 18,975

A 4000 kg. teherbírásu mellékkocsi ára „ 4,200

Az összes befektetés tehát K 23,175

Az üzemfeltételek szerint a napi teljesítmény 100 kilométer, az évi üzennapok száma 300, tehát egy év alatt a kocsi által megtett ut hossza 30,000 km.-nek vehető.

Az évi üzemköltségek a következő számítás alapján adódnak ki:

Vezető fizetése évi K 1,500

Kísérő „ 1,000

Benzinfogyasztás kilométerenként körülbelül 0.6 kg., 1 kg. benzint 14 fillérrel számítva, az évi fogyasztás 2,160

Kenőanyagok (olaj, zsír) 3 fill. 1 km.-re 900

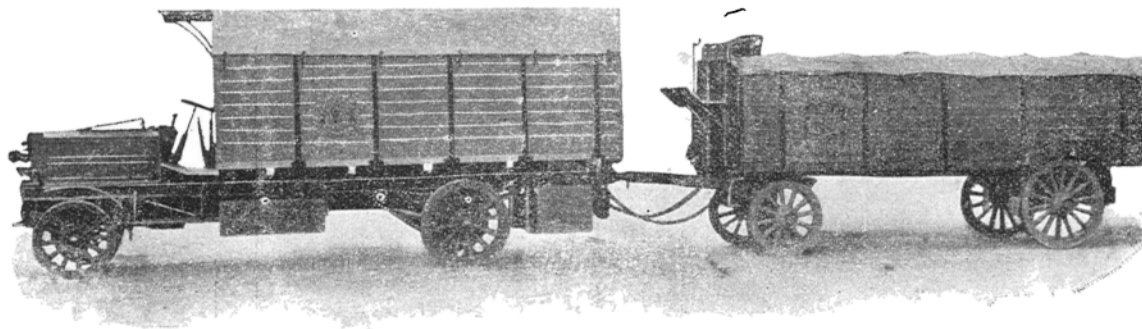
Karbantartás és gumikopás az első 2 keréken körülbelül 10 fill. 1 km.-re 3,000

Amortizáció és kamatveszteség 150/0 3,475

Biztosítás tűz, szavatosság stb. ellen „ 400

Az összes üzemköltség K 12,435

A teherautomobilnak egy megtett kilométere tehát

Vontató-automobil.

A Lorraine-Dietrich teherautomobilok olyan erős motorral vannak ellátva, hogy mellékkocsival kapcsolhatjuk őket össze, melyre szintén 2000-5000 kg. teher rakható fel. A mellékkocsi alkalmazásának előnyei: beszerzésének olcsósága (a mellékkocsi ára a teherautomobilnak körülbelül 25 százaléka) és a motorerő teljes kihasználása, valamint nagy rakfelület, mely előnyök folytán az üzem igen takarékosná válik. Példakép álljon itt egy 5000 kg. hordképességű 30 lóerős Lorraine-Dietrich teherautomobilnak az évi üzemköltségszámítása egy 4000 kg. teherbírásu mellékkocsi alkalmazása mellett, mint azt a 2. képtünk ábrázolja. Az alábbi adatokat *Reiman Gyula* urnak, a budapesti „Helios“-garage tulajdonosának köszönhetjük, aki a teherautomobilok alkalmazása céljából országos akciót szervez Magyarországon. Az ő buzgólkodásának fogjuk köszönhetni, ha nálunk is, mint a praktikus és előrelátó Németországban a kormány a teherautomobilok beszerzéséhez és fentartásához nagyobb szubvencióval fog hozzájárulni, amelyet minden teherautomobiltulajdonos élvezni fog.

1.243,500

30,000

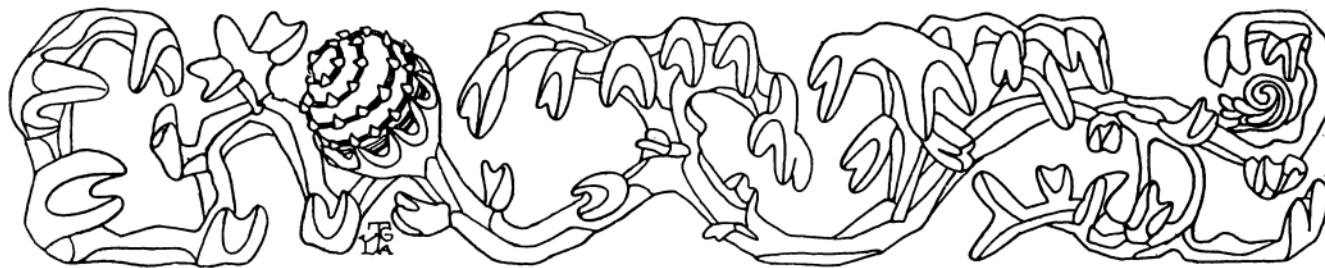
41.4 fillérbe kerül; egy tonnának 1 km.-re

való szállítás pedig $\frac{41.4}{3}$ 4.7, tehát nem egészen 5 fillérbe kerül.

Ez a bámulatosan jó eredmény helyes és gondos kezelés mellett elérhető a Lorraine-Dietrich automobiloknál, melyeknek üzeme tehát a lóvontatásnál mintegy ötszörte olcsóbb.

Igy tehát megérhetjük a teherautomobiloknak a bányászüzemknél való alkalmazásának óriási fontosságát, mert sok helyen a vasuti állomás a bányától nagyobb távolságra lévén, közlekedési eszköz híján a bányát eléggé kihasználni nem lehet és a szállítás költségei a termékeket is megdrágítják. Nem ajánlhatjuk tehát eléggé figyelmébe a bányavezetőségeknek, hogy ott, ahol ez szükséges, a teherautomobil-üzemmel próbát tenni el ne mulasztssák.

A Lorraine-Dietrich teherkocsiknál a jó rugóvás folytán c első 2 kereken van tömör gumiabroncs.

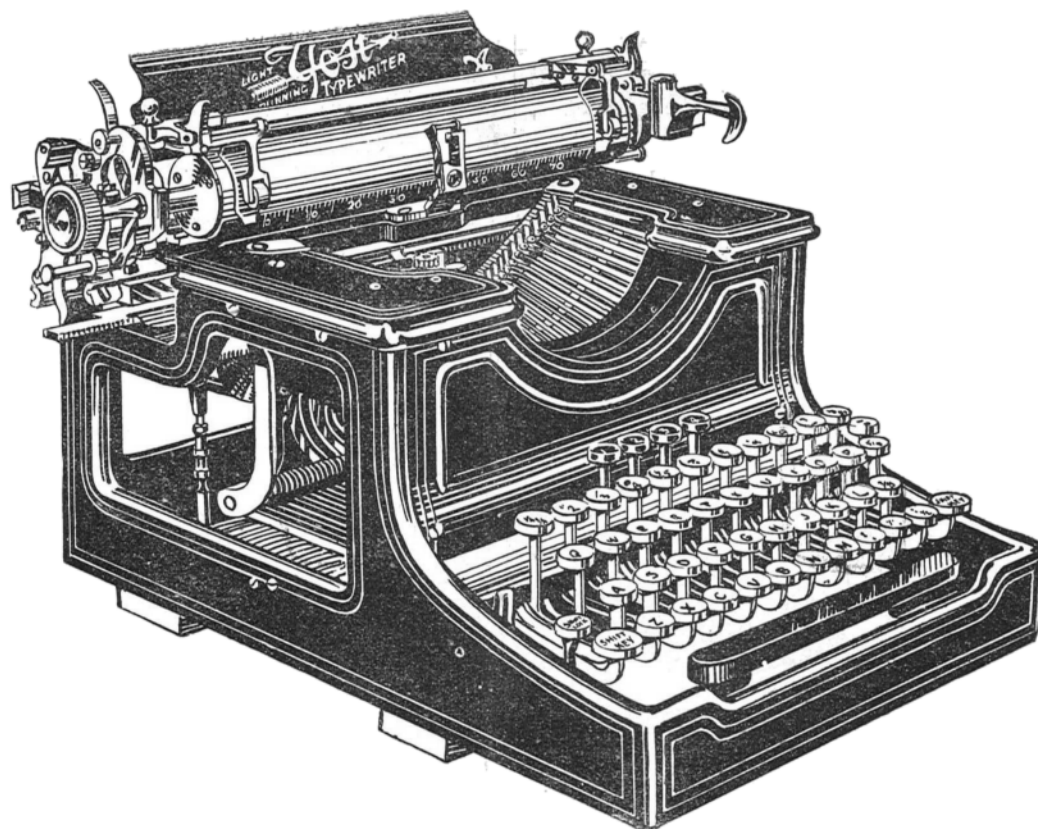

A legtökéletesebb írógép.

Az ipari és technikai haladás a modern bányászat terén is oly mélyreható átalakítások okozója, amelyek a bányászat technikáját teljesen megváltoztatják, más alapokra fektetik.

Hazai bányászatunk körében igen ürvendetes jelen-

magasak voltak, hogy a bányavállalatok körében általános volt az óhaj, hogy az adminisztrációs költségeket lehetőleg csökkentsék. Ez a gondolat eredményezte azt, hogy a külföldi vállalatok irodáikban mindinkább tért hódítottak a gyorsabban és pontosabban dolgozó irodai

séggként mutatkozik az a körülmény, hogy a bányászati technika modern átalakítása mind erősebben tért hódít. Tapasztalhatjuk ezt mind a bányászati technika, mind bányászati adminisztráció terén, ahol mindinkább elfoglalják helyüket a külföldi bányatársaságoknál annyira bevált modern gépek és segédeszközök.

Ez alkalommal a bányászati adminisztratív segédeszközökről óhajtunk néhány szóban megemlékezni. A bányászat adminisztrációs költségei mindezekig oly

gépek, a számológépek, írógépek és sokszorosító gépek. Eltekintve attól, hogy pl, számológépekkel tiszteres gyorsaságot lehet elérni és hogy az elvégzett munka minden utánszámítás nélkül feltétlenül pontos és biztos, elérték a számológép használatával azt a megbecsülhetetlen eredményt, hogy a számolással és kalkulációval dolgozó tisztviselők munkáját könnyebbé tették és a tisztviselők számát körülbelül felére apasztották.

Az írógép dolgában pedig általános tért hódít már

hazai bányászatunk körében is az a nézet, amely az amerikai ipari és kereskedelmi vállalatok kerében már a legtermészetesebb követelménye az adminisztrációnak, hogy üzleti levél csak gépirással írva adja meg az üzleti levél jellegét, míg a kézírással írt levél csak magánlevélként szerepelhet.

A külföldi és különösen amerikai kereskedők joggal udvariatlanságnak veszik, ha bárki kézzel írt levelet küld címükre, mert praktikus amerikai észjárással úgy gondolkodnak, hogy időmegtakarítás céljából is feltétlenül előnyös, ha írógéppel írt levelet kapunk, azonkívül feltétlenül kellemesebb és könnyebben olvasható az írógép tiszta írása, mint a legjobban írt levél. Még inkább kellemesebb tehát egy írógéppel írt levél olvasása,

legjobb ember rossz kézírásával összehasonlítva.

Mindezeket tekintetbe véve, a Yost írógép Rt. igazgatója, Káldor Marcel, egy nagyobb szabású akciót indított, amelynek célja a bányavállalatok felvilágosítani ezen technikai eszközök előnyéről. Káldor igazgató a legalkalmasabb időt választotta meg az akció megindítására, mert most jelent meg a legújabb modellű és az írógép-technikai terén szenzációként fogadott látható másu Yost írógép, amely azon körülményeknél fogva, hogy festékpárnával rendelkezik és központi vezetékekkel az írás szépsége és a gép tartóssága által az összes létező írógéprendszereket minden tekintetben felülmúlja.

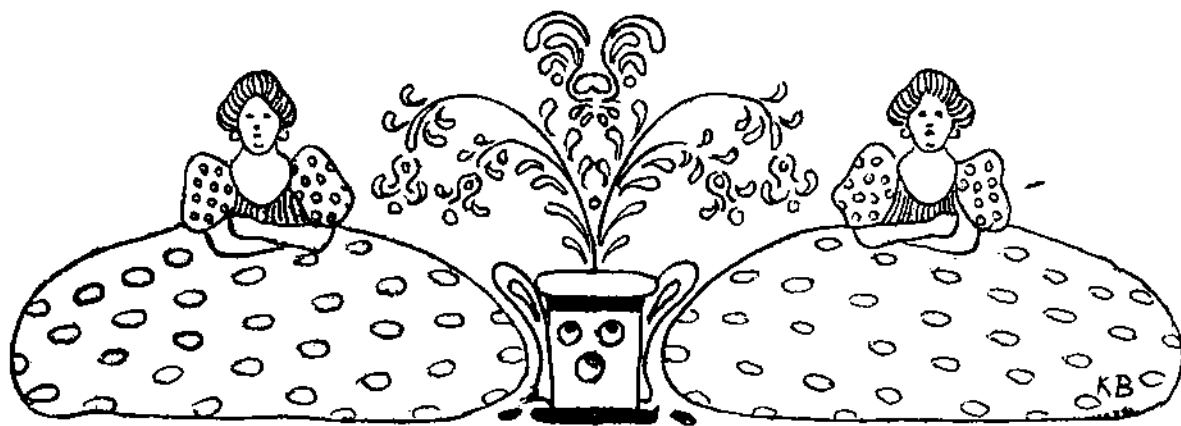
Azonkívül ezen új írógép egy kitűnő szerkezettű és eddig még nem ismert automatikus rovatvezetővel van

ellátva, melynek segítségével számoszlopokat irhatunk egymás alá, anélkül, hogy mást kellene tennünk, mint egy gombot megnyomni, amely a tetszés szerinti számoszlophoz viszi a gép kocsiját.

Ezzel egyidejűleg jelent meg a Delton-féle számológép, mely mind a négy alapműveletet oly tökéletességgel és gyorsasággal végzi, hogy saját tapasztalataink alapján feltétlenül állíthatjuk, hogy egy ember a géppel ugyanazon idő alatt legalább 5 jól begyakorolt tisztviselő munkáját tudja elvégezni. Tekintve, hogy a gép feltétlen pontossága felmenti a tisztviselőket a sok utánszámításról, azt hisszük, hogy a Yost írógép részvénytársaságnak ezen új számológépe a bányavállalatok körében általános tetszésnek fog örvendeni.

Az adminisztrációs munkák megkönnyítésére szolgálnak még a különböző sokszorosítógépek, amelyek segítségével házilag készíthetők sürgős esetleg diszkrét természetű sokszorosítások a különböző irodai butorok, amelyek ügyes és praktikus elrendezéssel lényegesen megkönnyítik az irodai munkákat.

A magunk részéről szívesen figyelmébe ajánljuk a bányavállalatok vezetőinek a Yost írógép részvénytársaság ezen akcióját, amelynek segítségével azt hisszük, hogy a bányavállalatok adminisztrációs költségei lényegesen csökkenni fognak és amely modern technikai eszközök segítségével, a költség csökkenésével arányosan, a bányavállalatok adminisztrációja is tökéletesedni fog, amennyiben aránylag igen csekély áldozatok árán szép, tiszta, gyors és pontos munka érhető el.

A nemesopál.

A régi magyar dicsőséggel együtt leűnt a híres magyar nemesopál is és nem sok idő fog eltelni, mire az opálbányászat nem szerepel többé az állami bányászatban.

Évről-évre csökken a fogyasztás és ma már ott tartunk, hogy az állam évi 65,000 koronát fizet rá az opálbányászatra és mindössze 1000—1500 koronára rug évente a nemesopál eladásából származó bevétel.

Addig, míg a híres bérlők gazdálkodtak, élénk volt az élet Dubnikon és Predbányán. 4—500 munkás is dolgozott állandóan és az egész világon dominált a magyar nemesopál.

A Kelet különösen kedveli ezt az ékkövet és a legnagyobb export Törökország felé irányult. De jött az ausztráliai tűzopál, amely kiszorította: olcsóságával nemesopált és ma már a kincstár nyakán 240.000 drb. nemesopálkő alkalmatlankodik, nem kis gondot adva az államnak, hogy mikor és kinek adják el ezt a töméslen ékkövet.

A nemesopál lettünéséhez még nagyban hozzájárult az a babonás hit, hogy viselője szerencsétlen lesz, továbbá az a körülmény is, hogy a kő formája és csiszolása nem felel meg mai modern kor követelményeinek.

Az opált már ősidők óta vagy oválalakúra, vagy félgömbformára csiszolják. Dubnikon (opálbánya) még ma is 3 elsőrangú csiszoló foglalkozkodik a nemesopál csiszolásával, akik mind már vagy 30—40 éve élnek ott, azonban ők sem tudnak más csiszolási formát ajánlani, miután a fénytörés és színjáték más formátumnál teljesen megsemmisül.

Pedig megjósolhatjuk, hogy a nemesopál még egyszer divatba jön és talán szerencsés lesz az a vállalkozó, aki akkor az opálbányászat sorsát a kezében tartja.

A nemesopál az ékkövek királya. A brilláns csak csiszolás által kapja tüzét; rubin, zafir, smaragd, topáz mind egyszintűek, bárhogv és bármely formában csiszolják is őket. Ellenben a nemesopálnál már nyers állapotban megvan a színjátéka és legegyszerűbb csiszolás mellett is a legpompásabb színjátékot mutatja.

Az utóbbi időben különösen mágnáskörökben nagy a kereslet a nemesopálban, úgy hogy a szebb és nagyobb példányok ma könnyebben helyezhetők el, mint az olcsóbbak.

Ha valamely bányászati ág alkalmas állami kezelésre, az opálbányászat az egyedüli, amely csak magán-

kezekben virágozhatik, amit a mult már igazolt is. Éppen ezért igyekszik az állam tudni valahogv az opálbányászatban.

Értesülésünk szerint a feltételek rendkívül kedvezők és az alábbiakban közöljük a tájékoztatást:

Tájékozás

a dubniki (opálbányák) opálkészlet és az opálbányák eladására vonatkozólag.

Az eladás tárgyát Vörösvégás község határában lévő m. kir. állami kincstári nemesopálbányák és azok kultartozékai képezik, még pedig:

a) Simonkabánya, hasonnevű hegy délnyugati lejtőjén 865 méterrel a tenger színe felett; nagy kiterjedésű műveletekkel és jelenleg fentartott két táróval (Simonka és Emiliatáró).

b) Táncozkabánya 486 méterrel tenger színe felett, hasonnevű hegy nyugoti oldalán, két táróval, melyek jelenleg művelés alatt nem állanak.

c) Lubinkabánya, az opálbányászat központjában, felülről lefelé Lestina, Károly, Frigyes, Ludovika, felső és alsó József-tárókkal és Vilmos-altáróval és az utóbbi alatt 67 m.-re mélyített aknából 15, 30, 50, 67 m. mély szintekkel.

d) Csolói kutatás.

A bányához tartozik Dubnikon 12 hold 617 öl és Predbányán 39 hold 1051 öl kert, rét, szántó, hányó és egyéb üzemi célokra szolgáló földterület.

Az opálbányához a következő épületek tartoznak:

I. Dubnikon:

a) bányahivatali épület, emeletes (bérlő lakház) udvarral, kerttel és pincével;

b) az előbbihez épült csiszolóműhely és pénztár faszinnel;

c) istálló és munkáslakóház;

d) fedett telepálya;

e) zuhanyépület;

f) ellenőri lakóház és a hozzátartozó istálló és kocsiszinnel;

g) csiszoló munkáslakóház állami iskola, istálló és kerttel;

h) bányaahtishti lakóház, pincével és istállóval;

i) bányavezetői lakás, istálló, fa és kocsiszinnel, két sertésöl, pince, csűrrel és kerttel.

II. Predbányán:

a) munkáslakóház, 4 munkáscsalád részére, kórház-helyiséggel;

b) 2 munkáslakóház, 3 munkáscsalád részére, istálló és kerttel;

c) kovácműhelyépület, emeletes földszinten kovács műhely és 2 munkáscsalád részére lakás, emeleten 2 gépkezelői lakás, üzemi iroda, hozzátartozó istálló, ól és kiskerttel;

d) József-tárói rendelőház, emeletes földszinten, ácsműhely, anyagraktár és egy munkáscsalád részére lakással és piucével. Emeleten rendelőház, felvigyázói szoba és bányaintézői lakás, istálló, ól és kiskerttel;

e) kovácműhellyel szemben fából deszkaraktár;

f) kovácműhelyhez tartozó szénpajta.

III. Üzemépületek:

a) Anka, gép és kazánház két Field álló-gőzkazánal, 2 lemeskéménnyel, kétheugertű HP. szállító-gőzgéppel, tápszivattyúval és teljes aknaberendezéssel.

Tartalékban vascsővezetékekkel és 5 darab pulscméterrel.

b) Robbanóanyag-raktár;

c) vizerőre berendezett egypengéjű fűrész és deszkaraktár;

d) vasut a bányában, melynek hossza 2709 m. és a külszínen 274 fm., összesen 2983 fm.

* * *

Mint a fentiekből kitűnik, óriási befektetéseket eszközölt az állam opálbányáikban, amelyek összege 2-5 millió koronának felel meg. Már pedig magánvállalkozó ilyen felszerelések mellett feltétlenül fellendítene az opálbányászatot és nemcsak megmentené ezt a rengeteg investíciót, hanem a magyar bányászatot is nagyon sokat lendítené.

A legelső szakemberek állítása szerint Dubnikon és környékén még ma is annyi opál van, hogy egy kis utcát ki lehetne belőlük kövezni. Már pedig azt a rengeteg nemesopált nem szabad otthagyni a föld gyomrában, még az esetben sem, ha — legyen szabad Wartha Vince szavaival élünk — a női cipősarkokat verjük ki velük.

IRODALOM.

— **A Magyar bányajog**, dr. Balkay Béla és dr. Szeőke Imre közösen forgó kézikönyvének *második* kiadása megjelent.

Ez a hír többféle szempontból is különös figyelmet érdemel. Egyrészt, mert ez az első, bányászatra vonatkozó magyar munka, amely második kiadást ért s így abból, hogy aránylag rövid idő alatt elfogyott, arra is következtethetni, hogy a hazai bányászat ujabban örvendetes lendületet vett. Mutatja azonban másrészt azt is, hogy bányászaink már nem igen bíznak abban, hogy az új bányatörvényt rövid idő alatt megkaphatják s a magyar bányászat fölvirágozása még mindig messze van.

A Magyar bányajog második kiadása is elsősorban a gyakorlat céljainak szolgál s azért felöleli az egész hazai joganyagot, mely a bányászattal bármiféle vonatkozásban van, úgy hogy ebből a szempontból minden más jogi kézikönyv használatát fölöslegessé teszi s az első kiadásnak csaknem kétszeres terjedelmét éri el,

Használatát nemcsak igen bő betűsoros tárgymu-

tató és részletes tartalomjegyzék könnyíti meg, hanem különösen az is, hogy az egyes fejezetek kommentálására szolgáló bevezetéseket a szerzők megfelelően bővítették s ezzel a laikusoknak is hozzáférhetőbbé tették a joganyagot. A gyakorlatban minden tekintetben bevált munka értékét igen emeli, hogy ezen bevezetések elsejében részletesen meg van határozva az anyagnak az a területe, amelyen az ásványász a földtulajdonos rendelkezése alatt áll, amit az Erdélyhez és a volt határvidékhez tartozó területekre nézve eddig mindig nehéz volt kikutatni. Ugyanezen fejezet fejt ki a közzétölt járó bányavám eddig közelebből nem tárgyalt kérdését. Az újabb technikai fejlődés következményeinek tesz eleget a második kiadás, amikor a villamos berendezésekre vonatkozó összes szabályokat tárgyalja, míg a balesetekből folyó kártalanítás kérdésében kifejlődött bírói gyakorlatunk teljes bemutatása az újabb jogfejlődés terén tájékoztatja a bányavállalkozókat. Az adók és illetékek szintén értékes kiegészítés nyert, úgy hogy a bányavállalatok ezen a téren is hasznos utbaigazításban részesülnek.

A negyven ivnyi terjedelmű kötet az Apolló irodalmi és nyomdai részvénytársaság adta ki s az ára tíz korona. Megrendelhető A Bánya kiadóhivatala útján.

— **Bányászati és Kohászati Lapok.** A Bányászati és Kohászati Lapok legutóbbi száma most jelent meg érdekes tartalommal. A vaskos füzet legnagyobb részét *Wahner* Aladárnak „Magyarország bányá és kohóipara 1907, évben” című tanulmánya foglalja le, amelyben kiemertően ismerteti a magyar bányászat és kohászat 1907. évi eseményeit, *Vnutschko* Ferenc Magyarország sóbányászatairól írt tanulmányát s ezenkívül Bosznia és Hercegovina bányászatának és kohászatának ismertetése zárja be a füzetet.

— **Magyarország Vármegyei és Városai.** A tudományos akadémiára valló alaposságú, óriási munka az, amit a mai hazai kultúra megörökítése érdekében végez az Országos Monografia Társaság. Minden egyes vármegye és város monografiáját az érintett vidék jelesebbjeinek tollából közli. Minden egyes műve vaskos, díszes kötetet tesz ki. Egy-egy ilyen kötet igazi enciklopédiai mű. Tudomány, művészet, történelem, földrajz és a közgazdaság — így a bányászat és kohászat s a velük összefüggő összes iparágak — legtökéletesebb leírását tartalmazza. Akit valamely bányavidéknek vagy kohóműnek — alapos és egyben irodalmi nivón álló leírása érdekel, annak mulhatatlanul szüksége van az Országos Monografia Társaság (V. Akadémia palota.) kiadásában megjelenő Magyarország megyei és városai című munkára.

Körutazás Amerikába. Vértessy Károly, akinek már több érdekes utirajza jelent meg, vaskos könyvet adott ki amerikai élményeiről. A könyv több mint 800 oldalon, 200 képpel ismerteti meg az északamerikai Egyesült Államokat. Vértessy Károlynak éles megfigyeléseit bizonyára érdeklődéssel fogadja a magyar közönség, mert ebben a munkában kellemes és tanulságos olvasmányokat talál. A könyv 12 koronáért rendelhető meg a szerzőnél Zomborban, vagy lapunk kiadóhivatala útján.

— **Bányászati Évkönyv az 1909. évre.** A magyar bányászati irodalom ép oly szerény, mint a magyar bá-

nyászat. Most forr és fejlődik, de az arányok napról-napra nagyobbodnak. Ami a szakirodalomban eddig megjelent, az mind elsődrendű munka, amely a legtöbb esetben a külföldön is elismerést szerzett a magyar névnek. De nagyon elveszi kiváló szakíróink kedvét az a körülmény, hogy alig van olvasó közönségük. A magyar bányászati irodalomnak nagyon kicsiny a publikuma. A bányászatra vonatkozó adatok és az ismeretekre utaló tájékoztató még nem jelent meg a magyar irodalomban. Hiányt pótló munka lesz tehát a Bányászati Évkönyv, amely január elején jelenik meg. Ezen kézikönyv 300 illusztrált oldalon fog megjelenni és tartalmazni fogja, az összes magyarországi bányahatóságok, állami és magánbányák pontos leírását és jegyzékét; az összes vezetők, hivatalos személyek és alkalmazottak névsorát; előjegyzési naptári részt; kiváló szakcikkek, melyeket a selmeczbányai főiskolai tanárok és az ország legelső szakférfiai bocsátottak rendelkezésünkre. Ezzel a szerény munkánkkal gyarapítani óhajtjuk a magyar bányairodalmat. Az évkönyv ára csak 4 korona. Előfizetőink azonban fele árban kapják. A megrendelések a *könyv árával* együtt *A Bányá* kiadóhivataiához hűldeudők.

Tisztelettel kérjük azon olvasóinkat, akiknek huzamosabb ideig küldtük lapunkat, hogy az előfizetési díjat beküldeni sziveskedjenek.

Akiknek előfizetése lejárt, kérjük azt megújítani, hogy a lap küldésében fennakadás ne forduljon elő.

	Előfizetési díj
Egész évre	12 korona
Fél	6
Negyed „	3

„A BANYA“
kiadóhivatala.

BÁNYÁSZATI HIREK

A Magyar általános kőszénbánya tőkeemelése.

A magyar bányászat nagy erejét és diadalát konstatálja a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársaság állandó örvendetes fejlődése. Ha elképzeljük azt, hogy egy bányavállalat a legnehezebb viszonyok között indulva, rövid tíz év alatt annyira haladt és olybá fejlődött, hogy nemcsak hazánk egyik legelőkelőbb és legszámottevőbb oly bányavállalata, amelyre az ország büszkén tekinthet, hanem oly vállalat is, amely különösen a kor és a technikai haladás legmagasabb színvonalán álló műszaki berendezésével a kontinens legkiválóbb bányavállalatai közé sorakozik, — nem lehet eléggé hálával adózni azoknak, akiknek nagy érdeme ezen bányavállalat széles alapu egészséges fejlődése.

Mindézt a legnagyobb elismeréssel konstatáljuk most is, abból az alkalomból, hogy a Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat Teleki Géza gróf elnöklésével rendkívüli közgyűlést tartott. Az igazgatósági jelentés, amelyet Szende Lajos vezérigazgató terjesztett elő, tájékoztatta a közgyűlést

azokról a vezető szempontokról, amelyek az igazgatóságot arra indították, hogy az alaptőke felemelését javasolja. Hogy az ipari szénszükséglet állandó bővekedésével lépést tartson a társulat, a bányaműveket folyamatosan fejlesztették, mihez képest nagyarányú befektetés és a forgótőke szaporítása vált szükségessé. Az 1900. évi zárószámadásnak az 1908. évi mérleggel való összehasonlításából — mely utóbbit a rendes közgyűlésnek fogják előterjeszteni — kitűnik, hogy a társulat összvetgyona ez idő alatt több mint 20 millió koronával gyarapodott. Az eddig követett óvatos osztalékpolitikának köszönhető, hogy ehhez a vagyonszaporulathoz a társulat saját bevételeiből és tartalékaiból 14 millió koronával járult és csak mintegy 6 millió koronát kellett kölcsön útján beszereznie. A széntermelést az 1900. évi 10 millió métermázsával szemben 20 millió métermázsára fokozták, nagyarányú mészegető telepet és brikett-gyárat létesítettek, melyek üzeme jövedelmező. Ez alatt az idő alatt az osztalék megkétszereződött és a folyó évre az igazgatóság az osztalék további emelését helyezi kilátásba. Tekintettel az ország állandóan nagyobbodó szénszükségletére szükségesnek és hasznos hajtónak mutatkozik a társulati bányaművek további fejlesztése, míg ellenben, ha ez irányban szünetet tartanának, az sem a közérdeknek, sem a társulat érdekének nem válnék ávára. A javasolt alaptőkefelemelést az üzemek további fejlesztésére, újabb vállalkozásokra, valamint a függő tartozás kiegyenlítésére fordítják. A közgyűlés egyhangulag elfogadta az igazgatóság javaslatait, melyek szerint az alapszabályok értelmében a kibocsátására kerülő új részvények felét 500 koronás árfolyamon a régi részvényeseknek ajánlják fel elővételre, míg másik felét az igazgatóság értékesíti. Az egész kibocsátás sikerét, valamint a szabadkézből eladásra kerülő részvények külföldi piacokon való elhelyezését egy bankcsoporttal kötött előzetes megállapodással biztosították.

Resica.

Resicán, helyesebben a közelében fekvő dománi szénbányában az elmúlt héten megrendítő szerencsétlenség történt. A bánya mélyéből mérges gázok törtek ki, amelyek tizenhárom bányásznak oltották ki az életét. December 15-ike volt az a szomorú nap bányászokra nézve. Még élénken emlékezett mindegyikük a szörnyű radbodi rémre, több, mint kétszáz bányász pusztulására. De senki sem sejtette, hogy a resicai Almássy-aknában, amelyben annyira ügyeltek a biztonságra, tizenhárom derék magyar bányász életét fogja veszteni.

Kutattak a katasztrófa okai után. Hivatalosan és nem hivatalosan és egybehangzóan konstatálták, hogy a katasztrófát elemi csapás okozta, hogy nem játszott közre gondatlanság vagy mulasztás. A bányalámpák rendbeu voltak. A szellőztető készülékek is rendesen működtek. Mi okozta hát a nagy szerencsétlenséget? Ez az a kérdés, amelyet még eddig nem sikerült kideríteni. A bányalég robbanása váratlanul lepte meg a bányászokat és a felismerhetetlenségig égette meg őket. A szerencsétlenség az Almássy-akna nyolcadik szintjében történt. S még szerencse, hogy nem csapott át a többi szintekre, ahol sok munkás dolgozott. Ezeket is a tizenhárom sorsa érthető volna.

A vizsgálat még nem fejeződött be teljesen. De nem is tud a vizsgálat egyebet kideríteni, minthogy robbanás történt, amelynek senki sem volt az okozója. A tizenhárom bányász tragikus vége nem terheli senkinek a lelkiismeretét, mert az olemi csapások ellen nem tudunk kellően védekezni. S így volt ez a resier katasztrófa alkalmával is.

Ime az óvintézkedések csak arra voltak jók, hogy bányászt megnyugtassák, hogy nem forog az élete veszedelemben. A fekete rémre ki gondolt? Senki. És jött is tizenhárom áldozatot vitt magával.

A katasztrófa nyomában mélységes részvét ak mindenütt. Az elpusztultak családjáról a társáda gondoskodik. Abban a szintben, ahol a katasztrófa történt, beszüntették a munkát, amíg vizsgálat teljesen befejeződik. Már valamennyi áldozatot eltemették, A komor koporsósort nagy pompával, fényes papi asszisztenciával s a gyári zenekar zenéje mellett kísérték el temetőbe. A temetésen ott volt az egész város és a környék lakossága.

A szerencsétlenség dolgában interpelláció is volt a képviselőházban. Az interpellációt *Mezőti Vilmos* intézte a pénzügyminiszterhez s abban a társulatot okolta a szerencsétlenségért. Nem bíráljuk ezt a beszédet, csupán tényként kell megállapítanunk, hogy a képviselő ur egy nappal interpellációjának elmondása előtt fent járt a társaság irodájában és *penzt kért egy szerkesztésében megjelenő lap részére*. Anélkül, hogy bármi összefüggést keressünk e két esemény között, meg kell állapítanunk azt is, hogy a társaság a legjobb karban tartja a bányáit s mulasztás egyáltalában nem történt. Ezt az álláspontunkat különben Wekerle miniszterelnök is igazolta az interpellációra adott válaszában.

— A „*Bánya*“ karácsonyi száma. Olvasóinknak akartunk kellemesen szórakoztató olvasmányt nyújtani ünnepi számunkkal. Azt hisszük, hogy sikerült is ezt a célt szolgálunk s mindazok, akik olvasóink táborában vannak, szeretettel fogadják *A Bányát* diszes ünnepi köntösében. A lap tartalmát nem méltatjuk, ez a jog csak az olvasót illeti meg. Mi pedig arra kérjük tisztelt olvasóinkat, hogy lapozzák figyelemmel ezt a lapot, tegyék meg észrevételeiket, hogy teljesen az ő szellemükben, a magyar bányásztársadalom szellemében készülhessen s az a kapocs, amely e lap és olvasói között fennáll, még szorosabbá váljék. Ez a mi célunk s ennek jegyében bocsátjuk közre ünnepi számunkat is.

— *Személyi hír*. A király *Veith Béla* mérnököt, szab. Osztrák-Magyar államvasúttársaság vezérigazgatóját udvari tanácsossá nevezte ki. Ez a kitüntetés érdemes embert ért, akinek nagy része van hazai ipar és különösen egy virágzó magyar vállalatnak fejlesztésében. — *Andreics János* főbányatanácsos, akit hetekkel ezelőtt, mikor hivatalába ment, súlyos baleset ért, immár annyira gyógyult, hogy az ünnepek után megkezdte hivatalos működését.

— *Pusztit a dinamit*. Az elmúlt héten ismét retentő pusztítást művelt a dinamit. Több mint száz em-

ber veszítette az életét. Ez a tragikus hír kissé megdöbbsenti a közönséget s azután mindenki napirendre tér fölötte. Így van ez a dinamitkatasztrófákkal. A szakkörök nem foglalkoznak elég komolysággal ezzel a kéréssel, nem gondoskodnak arról, hogy a teljes biztonság kedvéért olyan robbantószerkezetek alkalmaztassanak, amelyek a munkások életét nem veszélyeztetik. A legujabb dinamitkatasztrófa a Panama-csatorna mentén levő Obisporban történt, ahol negyven tonna dinamit a légbe röpült. Az obispói szerencsétlenségnél *tíz ember meghalt és ötven megsebesült*. Az áldozatok legnagyobb része spanyol ember. A szerencsétlenséget a dinamitnak a robbantó munka előtt történt véletlen meggyulladásával magyarázzák. A rázkódás következtében több más szállítmány, összesen *huszonhet tonna dinamit* is fölrobbant.

Országos Vaskereskedelmi Részvénytársaság.

Annak idején hírt adtunk arról, hogy a kormány fölbontotta a Juhos-céggel fennállott szerződését és az állami vasművek gyártmányainak árusítását egy fővárosi pénzügyintézetre bízta. A pénzügyintézet külön részvénytársaságot alakított erre a célra. Az Országos Vaskereskedelmi Részvénytársaság e hónap 14-én tartotta meg a Budapest-Erzsébetvárosi Bank Részvénytársaság helyiségeiben *Ehrlich G. Gusztáv* elnöklete alatt alakuló közgyűlését. Az „Országos Vaskereskedelmi Részvénytársaság“ alaptőkéje egy millió korona, célja a vas- és fémipari cikkekkel való nagykereskedés, képviselők vállalása, továbbá a vas- és fémipar körébe tartozó hazai vállalatok támogatása. A társaság működését 1909. január hó elsején kezdi meg. Az igazgatóságba: választottak *Ehrlich G. Gusztáv*, *Popper Mór*, *Walla József*, *Junker Pál dr.* és *Arányi Ignác* urak. A felügyelő-bizottságba: *Gelléri Mór kir. tanácsos* (elnök), *Hirmann Ferenc*, *Klopper Jaques*, *Nessi Gyula* és *Majfhényi Béla* urak. Az alakulást követő igazgatósági ülésen igazgatósági elnök és vezérigazgatóvá *Ehrlich G. Gusztáv*, ügyvezető igazgatóvá pedig *Arányi Ignác* választottak meg.

— A *tarifabizottság és a petroleumipar*. A tarifabizottság e hó 17-én *Szterényi József* kereskedelemügyi államtitkár elnöklésével értekezletet tartott, amelyen elsősorban a *petroleumipar támogatására* vonatkozó kérdést tárgyalták. A hazai kőolajfinomítógyárak ugyanis azt kérték, hogy nagyobb díjszabási kedvezményben részesítsék őket. Több felszólalás után az elnöklő államtitkár abban foglalta össze a bizottság véleményét, hogy a bizottság egyhangulag javasolja, hogy a petroleumfinomító ipart *elutasítsák* a díjszabási kedvezményekre vonatkozó kérésével. A második tárgy a Fiumén át behozatalra kerülő *nyersvas díjkedvezményezése* volt. A bizottság hajlandó a speciális nyersvas-nemek részére megadni kedvezményt, amelyekre a magyar iparnak szüksége van és amelyek nálunk nem szerezhetők be, azonban általános kedvezmény megadását a nyersvas behozatalra nem vél javaslatba hozhatónak. Az értekezlet utolsó tárgya a Gácsországból tüzelési célokra behozandó *nyerspetroleum díjkedvezményezése* volt. A vita során négy különböző álláspont jutott kifejezésre a kedvezmények főtartása vagy megszorítása tekintetében. Az elnöklő államtitkár azzal zárta le a vitát, hogy a kérdést a miniszter döntése alá terjeszti, aki az értekezleten hallottak gondos és alapos mérlegelésével *oldja meg* a kérdéseket.

A Kazinci kőszénbánya r. t. 1908. július 31-én lezárt mérlege szerint 130,290 K volt a bruttó-jövedelme, amiből a költségek, kamatok és adó 61,093 K-t vettek igénybe, leírásokra 48,000 K-t fordítottak, úgy hogy 21,197 K tiszta nyereség marad a tavalyi 19,130 K-val szemben, amit az előző évekről áthozott 215,579 K veszteség csökkentésére fordítanak. Az összes beruházások 1,528,098 K-ra rugnak, amire csak 494 232 K értéksökkenési tartalék van, anyagok és készletek 95,885 K-val vannak felvéve, az adások 207,667 K-ra rugnak, amivel szemben 12,303 K tartalék van kétes követelésekre, úgy hogy az 1 millió K részvénytőkén kívül 470,172 K hitelt kellett igénybe venni, amiből 213,859 K-t az érdekeltség fizetett be.

— **Nagy fizetésektelenség egy aluminium vállalatnál.** Az „Aluminium Corporation“, amely néhány hónappal ezelőtt alakult 12,500,000 millió Frank alaptőkével, beszüntette fizetését.

— **A m. kir. államvasutak vonalai mentén fekvő kőszénbányák heti szénforgalma.** A magyar kir. államvasutak vonalai mentén fekvő kőszénbányák a november hó 28-áig terjedő héten, hat munkanap alatt összesen 15,004 kocsirakomány szenet adtak fel; 655 kocsirakománnyal többet, mint az előző heten és 492 kocsirakománnyal többet, mint a múlt hasonló (XI/24-től XI/30-áig) időszakában. Egy-egy munkanapon átlag 2334 vasuti kocsi raktak meg, 100 kocsiival többet, mint az előző hét egy-egy munkanapján.

— **Új petroleumforrások.** A Burger Ottó Berlingen svajci cég Szemelnye község tájékán (Bártfa közelében) petroleumforrásokra bukkant. A feltárásnak érdekes története van. A társaság „Merzi Bozinszki“-nél szerzett engedélyt furásokra, de mikor ezek nem vezettek eredményre, 1000 méter távolságra furatott, ahol magyar és galíciai geológusok előre konstataáltak a petroleum előjvetelt. Egyelőre 16 munkás dolgozik a telepen. Eddig 430 méter mélységig fúrtak, de a petroleum még nem jött felszínre.

— **Kartel-részvénytársaság.** A magyarországi mészgyárak, számszerint huszonketten saját és a kőszénbányák érdekeinek védelmére külön elárúsító részvénytársaságot létesítettek. Ez a részvénytársaság most tartotta alakuló közgyűlését és igazgatóságában a Salgótarjáni Kőszénbánya és a Magyar Általános Kőszénbánya is képviseltették magukat.

— **A Szápári Kőszénbánya tőkeemelése.** A szápári kőszénbánya részvénytársaság, amely csak az idén alakult 1 millió korona alaptőkével, január 10-én rendkívüli közgyűlést tart az alaptőke felemelése céljából.

— **Román faszénkereskedelmi vállalat Magyarországon.** A budapesti *Romana*, amely legnagyobb öt román faszéntermelő által alkotott kartelnek központi elárúsító irodája, gyártmányainak közvetlen eladása érdekében Budapesten fiókot létesít. A fiókot Tataru Mihály fogja vezetni. A szénrakodó részére megfelelő területet bérelnek az államvasutak Budapest-Józsefváros pályaudvarán és az összegyűlemlő szénpor feldolgozása céljából külön gyártelepet létesítenek a külső Üllői-úton, ahol a szénport téglalakú briketté sajtolják. Az új gyártelep egyelőre 25 munkást fog foglalkoztatni és gázüzemre lesz berendezve. Ez az első ilyenmű gyár Magyarországon.

— **Közgyűlések.** A hazai kőolajipar r. t., mely 800.000 K alaptőkével alakult, amire csak 75%, 600.000 K van befizetve, felhívja a részvényeseit, hogy a hátralékos 25 -ot, vagyis részvényenkint 50 k-t december 31-ig fizessék be. Ez a társaság hír szerint tárgyalásokat folytat a Danica vegyipar részvénytársasággal fúzió iránt. Ha ezek a tárgyalások eredményre vezetnek, akkor a Hazai kőolajipar r. t. 2 évi fennállás után megszűnik. — A Standard műszaki kereskedelmi r. t. dec. 24-én rendkívüli közgyűlést tart felügyelő bizottság kiegészítése céljából.

KÜLFÖLDI HIREK.

— **A vasárusítás monopolizálása Ausztriában.** A prágai csópanama arra indította Beer szocialista képviselőt, hogy indítványt terjesszen elő arra nézve, hogy a nagyban való vasárusítást az állam monopolizálja. A javaslatot képviselő ismert prágai csópanamával indokolta.

Brazília arany és drágakő kivitele. Braziliában az arany drágakövek kivitele szempontjából főleg Minas Geraes jön tekintetbe, honnan a kivitelnek majdnem 90%-a származik. A többi államból is exportálnak ugyan ily cikkeket (pl. Bahiából gyémántot, Rio Grande do Sulból ametisztet, Matto Grossoból aranyat stb.), de sem a termelésről, sem a származásról nem állnak megbízható statisztikai adatok rendelkezésre. Ugy az arany mint a drágakövek kivitele jelentősen csökkent a múlt évben, mi valószínűleg a termelés csökkenésében leli magyarázatát. Aranyrudakból 3.779 kilogrammot exportáltak az előző évi 4.548 kilogrammval szemben és pedig majdnem kizárólag Londonba, hova 3.762 kg.-ot szállítottak. A többi 17 kg.-ot más országokba vitték ki. A termelt arany legnagyobb része a Minas Geraesben levő Mine Morro Velho-bányából származik, mely egy angol társaság tulajdona. A gyémántok kivitele csupán 364.170 milreire rugott az előző évi 1.055.444 milreisszel szemben. A gyémántok kizárólag Minas Geraesből és Bahiából származtak és főleg Franciaországba és Angolországba szállították. — Egyéb drágakövek (mint aquamarin, topáz, ametiszt, rubin, chrysolit, turmalin stb.) kivitele 3 0.150 milreire rugott az előző évi 438 860 milreisszel szemben. Németország egymagában 328.708 milreis (232.222) értékű drágakövet vett át. Ezek ép úgy, mint a gyémántok, szintén nyers állapotban exportáltak, és csupán belföldi szükségletet csiszoltatják Braziliában.

— **Németország kőolajkereskedelme.** A német kőolajbehozatal az 1908. év első tíz hónapjában 768.866 tonna volt, az előző év 757.992 tonnájával szemben. A behozatali többlet tehát 10.874 tonna. Az egyes országok a bevételben a következő mennyiségekkel vettek részt, Egyesült államok 633.106 tonna (előző évi bevitele 617.151 tonna), Ausztria 89.633 (63.465 tonna), Oroszország 38.589 (57.223) Románia 7088 (19.482) tonna.

— **Angolország fémbehozatala.** Angolország fémbehozatala az 1908. év első 10 hónapjában a következő volt: rézére 96.706 tonna (975.376 font sterling értékben); réz 62.604 tonna (2.205.330 font sterling); vas- és réz-

pirit 652.241 tonna (1,058.923 font sterl.); eztistérc 1,860.468 font sterling értékben; cinkérc 2172 tonna cinklemezek 39.211 tonna. Ólom 3,168.188, higany 3,168.186 lbs. (342.428 font sterl.).

— **Galiciai nyersolaj Romániában.** A galiciai nyersolajtermelés legnagyobb részét a romániai kőolajfinomítóknak dolgozzák fel. Tájékoztatásul közreadjuk, hogy a finomítók milyen arányban biztosítottak maguknak. Steana Romana 48,000 tonna; Romana-Americana 30—40,000 tonna opció; Vega 20,000 tonna; a többi kőolajfinomító körülbelül 35,000 tonna. Galicia részéről 150—180,000 tonna nyers olajat ajánlottak romániai finomítóknak, 40 frankjával tonnánként. Ezeket a szállítást 1909. végéig fogják lebonyolítani.

TUDNIVALÓK.

— **Brazília bányászata.** A brazíliai bányászat viszonyai a lefolyt évben kedvezőtlenül alakultak s csak a monazit és a félnemes kővek képeztek kivételt. A mangánércnek kivitele a brazíliai központi vasut forgalmi viszonyainak javulása folytán emelkedett ugyan, de az itteni terméknek az orosz mangántermeléssel erős versenyt kellett kiállania s ezenkívül az északamerikai Egyesült-Államokban kitört válsággal is meg kellett küzdenie. Az aranytermelés lefolyt évben munkáshiány folytán szintén nagyon meg volt nehezítve, miután Rio de Janeiro és a többi brazíliai város jobb munkabérekért fizetett s a munkaerő mind oda csődült. Az arany- és gyémántmosók üzeme emelkedett és kielégítő jövedelmet mutatott föl. Sok történt az ország közepének és hegyeinek megvizsgálása terén is s különösen a vasércnek főkutatása irányában, mely munkákat nemcsak magánkezdemenyezésre végezték, hanem az 1907. év elején föllállított geológiai és ásványtani bizottság részéről is, amely az év folyamán sikeres tevékenységet fejtett ki.

Ezzel szemben azonban a bányatgy és a bányászati viszonyok még a lefolyt évben sem rendeztetek törvényesen s mindössze Bahia és Minas Geraes államok tettek valamit ebben az irányban. Remélhető azonban, hogy a szövetségi kormány a hivatalba lépése alkalmával kilátásba helyezett bányajogi reformot és a bányászati viszonyoknak törvényes szabályozását tényleg keresztül is fogja vinni és a bányászat finanszírozása szempontjából biztos alapokat fog teremteni.

Az **aranyat** Braziliában részint bányászás vagyis a kőzetnek összetörése és a bennelevő nemesércnek kiaknázása által, részint mosás révén **nyerik**. A bányászásnál elsősorban Minas Geraes állam jö tekintetbe, ahol a lefolyt évben a St. John del Rey Mining Comp. által 1907. évre kiadott évi jelentés szerint a társaság összesen 156,459 tonna ércet termel, amelyből 151,454 tonna került a zuzókba.

Az Ouro Preto Gold Mines Brazil Ltd. aranytermelése jóval csekélyebb s a legutolsó évben 24.499,63 osz. troy aranyra rugott a megelőző év 23.661,86 osz. troy termelésével szemben, mely mennyiség előállítására 72,703 tonna kőzetet kellett kiaknázni és összezuzni.

Az aranymosás, amely az aranyat nem a kőzetekből, hanem a folyamok kiöntéseiből rendszeres mosás által állítja elő, a lefolyt évben Braziliában jelentékenyen

emelkedett és mindenütt az a törekvés volt észrevehető, hogy a kézzel való mosást géptüzzel helyettesítsék s a homok és iszap kiemelésére is kotrógépeket alkalmazzanak. Ez az üzem kizárólag amerikaiak és angolok kezében van, akik az északamerikai Egyesült-Államokban és Délafrikában szerzett tapasztalataikat érvényesítik itt. Különösen Minas Geraesben a lefolyt évben a Rio dos Mores és a Riberao do Carmo folyókon két kotrógép, Matto Grosso államban a Coxipó folyón 1 kotrógép dolgozott, amelyek mind jól jövedelmeztek. Ez utóbbi kotrást Matto Grosso Gold Dredging Company végeztette, mely társaság Buenos-Ayresben alapított és a Coxipo, Cuyaba és Manso folyókon husz esztendőre kapta meg Matto Grosso állam kormányától az aranymosási engedélyt és 1 millió argentinai aranypesot fektetett bele a vállalatba. Buenos-Ayresben még a következő társaságok állanak fenn, amelyek Matto Grosso államban aranymosással foglalkoznak: Brumdo Gold Dredging and Exploration Comp. a Brumado folyó és mellékfolyói számára $\frac{1}{2}$ millió aranypeso aranytökével, továbbá Cabacal Gold Dredging and Exploration Company a Cabacal folyó számára szintén $\frac{1}{2}$ millió peso alaptökével, azután a Diamantina Dredging Company a Paraguay folyó mentén mintegy 686.000 négyszög méter földnyi terület kiaknázására. Ennek a társaságnak az alaptökéje 1 millió aranypeso. Aranymosással foglalkozik továbbá az Este Matto Gresso Comp. mintegy 10.290 hektárnyi területen Coxim területben. Ezek a társaságok részben megkezdték már üzemüket, részben az előmunkálatokkal vannak elfoglalva. A Minas Geraes államban működő amerikai társaságok közül, amelyek az aranymosáson kívül gyémántmosással is foglalkoznak s amelyeknek ezenkívül joguk van bármilyen ásványt is aknázni: a következőket említjük: a Brazilian Diamand Mining Comp., amelynek székhelye Portlandban van és 1 millió dollár alaptökével dolgozik, azután a Datas Diamand and Gold Comp, 100.000 dollár alaptökével, továbbá Diamand King Company, amelynek székhelye Portlandban van 1 millió dollár alaptökével, a Pittsburg Brazilian Dredging Company Wilmingtonban 500.000 dollár alaptökével. A lefolyt évben a következő aranybánya és aranymosó társaságok alapítottak és kezdték meg üzemüket: az angol The Minas Geraes Hold Fields Company (Companhia de terras aurificas de Minas Geraes), amelynek székhelye Londonban van s 150.000 font sterling alaptökével rendelkezik. Ez a társaság S. Luizban és Inca Vierában levő aranybányák kiaknázását tűzte ki feladatul magának. Ezenkívül ugyancsak az angol The Conquista-Xicao Gold Mines Company említendő, amelynek székhelye szintén Londonban van s amelynek alaptökéje 180.000 font sterling. Ez a társaság Minas Geraesben a Conquista és Xicao kerületekben levő aranybányákat fogja kiaknázni.

Sok angol és amerikai társaság alakult, amely az aranybányászáson kívül gyémánttermeléssel is foglalkozott és egyéb drágakövek bányászását is feladatul tűzték ki. A lefolyt évben különösen egy francia társaság vizsgálta meg a Boa Mista bányát s az Aguja Suja Gold Mining Company nevű társaság, amelynek székhelye Londonban van, s amely 210.000 font sterlinggel dolgozik, szintén a lefolyt évben kezdte meg az Agua Suja mellett levő gyémánttelepeknek kiaknázását. Más társaságok közül még a következők működtek: a Braziliant

Diamant et Exploration Comp., a Brazil Diamond Fields Corporation Limited, London székhelyvel, a Sao Jozé Diamond and Carbons Company, amelynek székhelye szintén Londonban van.

A magánérc bányászása Braziliában aránylag rövid idő óta folyik, s a lefolyt évben mint már máshelyütt is említettük, jelentékenyen emelkedett. Ennek az ércnek a bányászására Braziliában két kerület jöhet tekintetbe. Az első kerület Miguel Burnier és Ouro Creto (Mins Gerées államban) és Columba (Matto Grosso államban). A Miguel Burnierben levő telepek részint a föld felszine fölött vannak, részint a föld gyomrában. Az itt termelt kőzet 55% mangánt tartalmaz és meglehetősen foszformentes. Az érc szállításánál, a szállítási díjaknak csökkentése a célból, többször kísérletet tettek az előzetes kiégetéssel és briketteké való préseiéssel.

Dacára annak, hogy Minas Geraes-ban igen hatalmas vasérctelepek vannak, ennek az ércnek az olvasztására a lefolyt évben is keveset gondoltak és csak itt-ott tettek kísérletet kezdetleges berendezésekkel. A mult esztendőben inkább a telepek eladásával foglalkoztak és vasgyáraknak és kohóknak a külföldiek által való felállítását kísérelték meg.

A szénbányászatban sem történt semmiféle haladás a lefolyt évben, amennyiben még mindig csak Stha Catharina államban termelnek szenet. Ugyanez áll a rézércről is, amelyre Rio Grande do Sulban Minas Geraesben, Bahiában, Cearaban és Maranhóban bukkantak s amelynek aknázását csak az első helyen említett államban kezdték meg racionális módon.

A többi ásványok közül a következők fordulnak elő Braziliában: turmalio, nemes beryll, torfan, topáz, hegyi jegec, gránát, zirkoniumokid, ólomfőnyle, platina, asbest. Ezek az ásványok egyelőre még vagy egyáltalában nem aknáztatnak ki, vagy csak a benzülöttek által a legkezdetlegesebb módon hozatnak a föld felszínére, ekkor, amikor nemes ércek keresése céljából átbarau-golják az országot. Tekintettel arra, hogy a félnemes kőveket nagy mennyiségben kínálják eladásra, a piaci viszonyok nagyon kedvezőtlenül alakultak.

— **Nyersolajtüzelés japán gőzösökön.** A japánok követik az angolokat s jó példával szolgálnak arra, hogy a nyersolajtüzelés alkalmazásától nem szabad elzárkózni. A nyersolajtüzelés alkalmazása egyre jobban hódít teret a japán tengerészetben s mint a „The Oil and Colour Trades Journal” írja, ez a tüzelési rendszer sok előnyvel bír, ami pedig a legfőbb előnye: lehetővé teszi a hajó teljes tisztántartását.

Nyolc órai munkaidő az angol bányászemekben. Az angol felsőház elfogadta a bányászemek 8 órás munkaidőjére vonatkozó törvényjavaslatot. Megjegyezzük, hogy nálunk már több szénbányában áttértek a nyolc órás munkaidőre, sőt az államvasutakkal kötött szerződésben is foglaltatik erre nézve külön megállapodás, az esetben t. ha olyan vállalat fogadná el a nyolc órai munkaidőt, amelynél az még nincs szervezve.

— **Az afrikai gyémántleletek.** Német-Délnyugat-Afrika gyémántleletei, amelyekről már a mult héten emlékeztünk meg, az újabb hírek szerint valószínűleg alapszanak. A gyémántlelet állítólag igen gazdag, a kővek a komokban található és rendkívül szépek. A német kormány már táviratilag utasította a gyarmat

kormányzóját, hogy a nyers gyémántokra karatonként 10 márka kiviteli díjat vessen ki.

TŐZSDEI HIREK.

— **Az ezüst árának visszaesése.** Az ezüstnek mértékadó árjegyző helyén, Londonban az ezüst ára 22³/₁₀ d.-re esett vissza. Ezt a rendkívüli alacsony árat mintegy két esztendő óta tartó folytonos áresés előzte meg, mely hol erősebb, hol gyengébb volt, de ritkán szakadt meg úgy, hogy helyét valami lényegesebb javulási irányzatnak átadta volna. A visszaesés arányát legjobban világítja meg az ezüstnek mult évi és harmad év előtti ára, midőn azt ugyancsak a londoni tőzsdén 27, illetve 32 d.-vel jegyezték. Az állandó áresést nem mondhatni, hogy az ezüst tultermelése idézte volna elő, mert az ezüst termelése éppen az utóbbi években csökkenést mutat. Az áresés egészen más, a termelési mennyiségtől független tényezőre vezethető vissza, mely szorosau összefügg azoknak az államoknak gazdasági viszonyaival, hol az ezüst legnagyobb forgalomhoz jut. Az ezüst árakulásának sorsát első sorban az indiai gazdasági viszonyok irányítják, mert India már századok óta a legjelentékenyebb ezüstfogyasztója a világnak és így az ottani gazdasági viszonyok kedvező vagy kedvezőtlen voltától függ az ezüst árának emelkedése vagy esése. A hindu népeknél az ezüst nemcsak mint értékmérő szerepel, mint a legtöbb államban, hanem a hindu nép az ezüstöt össze is gyűjti rendkívül nagy mennyiségben. Ez a thesaurizálás — magyarul kincstározásnak is lehetne nevezni — a hindu népeknél ősrégi szokás és a lakosság ma is csak úgy hódol ennek a szokásnak, mint sok évvel ezelőtt. A hindu népek az évi termésből eredő összes jövedelmet a legszükségesebb napi kiadásokra való pénz kivételével ezüstrudakba vagy ezüst ékszerdarabokba fektetik s ez jó termésű években rendkívül nagy összegre rug. Voltak idők, midőn Indiának szüksége az ezüst rudakban nagyobb volt, mint az egész világ ezüsttermelése. Ezek az idők már régen elmúltak, mert az ezüst termelése már jó idő óta nagyobb, mint a mennyi szüksége van a világkereskedelemnek az ezüstre. A hindu nép ezüstszükséglete azonban nagyon is ingadozó, mert ha a termés gyenge és az üzleti conjuncturák Indiában nem kedvezők, akkor a hindu nép kényszerítve van arra, hogy a felhalmozott ezüstjét árakra becserélje s így a forgalomból kivont ezüstöt ismét a forgalomnak visszaadja. Ily időkben természetesen az ezüst ára jelentékenyen visszamegy, mert a forgalomba jutó ezüstmennyiség nyomja az ezüst árát. Indiának termése az idén is meglehetősen gyenge és az ezüst árának éppen az utolsó időben történt jelentékeny visszaesését ezzel is kell kapcsolatba hozni. Az az eset ugyan még nem következett be az idén, hogy Indiából jelentékeny mennyiségű ezüstöt hoztak volna a piacra, de már magában véve az, hogy ez évben az ezüstnek fővásárló országa India nem keresi az ezüstöt, elegendő volt arra, hogy az ezüstnek amugy is alacsony árát még jobban lenyomja. A mostani árjegyzés már alig valamivel magasabb az 1893. évi legalacsonyabb jegyzésnél, mikor a standardezüst ára Londonban csak 21¹/₂ d. volt. Ehhez a jegyzéshez jutott az ezüst ára folytonos esés következtében 1873 óta, mikor a főbb kereskedelmi államok-

ban az aranyvaluta véglegesítése az ezüstöt elértéktele- nitette. Addig az időpontig a standardezüstnek az ára Londonban 60 d. körül ingadozott meglehetősen ál- landóan.

— **Az amerikai vaspiac.** Az acélvágányokban e héten feladott rendelések a Pennsylvánia-vasut által megkötött 135.000 tonnát beleértve, 185.000 tonnát tesznek ki. Nyersvas iránt nagyobb kereslet mutatkoz- zott, de felteszik, hogy csupán a küszöbön álló leltározás alkalmából eszközölt vásárlásokról van szó. A tényleg feladott rendelések azonban csekélyek. A vásárlók ton- nánként 17 1/2 dollárt franco ajánlottak fel. Egyes eladók 16 3/4 dollárt követeltek. Tulnyomórészt 17 dollárt és ennél többet is kérnek tonnánként. Építési idomvasban az üzlet vonatott. A fehér és fekete bádoghengerművek termelőképessége emelkedett. Számos, platina előállítá- sával foglalkozó mű teljesítőképességének 90%-ával, az acéltrószot pedig teljes munkaképességének 57%-kal dolgozik. Némely jelentések szerint 20.000 tonna tükör- vasat adnak el Amerikában.

Szerkesztői üzenetek.

Híj olvasó. Budapest. Teljesen igaza van, Hiány- zik az a nagy, teljesen megbízható szakmunka, amely a hazai bányászatot összes ágaiban és részeiben, a bányá- szati tudomány legmagasabb színvonalán ismertesse. Nagyon szép és üdvös és bányászatunk fejlődésének méltó is lenne, ha ily művel rendelkezünk. Ámde mi azt véljük, hogy egy ily nagy munka mégsem teljesítené azt a szolgálatot, amit ön a tőke felvilágosítása tekinte- tében ily műtől vár. Ha a tőkét fel akarjuk világosítani, ez esetben rövid, velős, feltétlen hiteles adatokat tartal- mazó, világosan megírt essayre van szükség, oly ismer- tetésre, mint a milyet pl. *Andreics* főbányatanácsos a hazai széntermelésről írt. Ha már most a bányászat minden egyéb ágazatát az arra illetékes szakember így megírná, az esetben vajmi hamar rendelkezésre állana az a munka, amely a hazai bányászatot szakszerűleg és hitelesen ismertetné. Ezt követhető azután az által megpendített nagy bányászati mű, amely kompendiuma lehetne a hazai bányászatnak.

„**Állami vasművek.**“ Ketté kell a kérdést választani, mert itt is áll, hogy „qui bene distinguit, bene docet.“ — Hogy a pénzügyminiszter, dacára a budget indokolásában kifejtett helyes álláspontjának, mégis „má- sokra“ bizta az állami vasművek gyártmányainak árusítá- sát, — azt hisszük, hogy erre mégis a jól megfontolt *üzleti szempont* lehetett az irányadó. Ugy látszik, hogy a praktikus miniszter nem igen bizott az állami vasmű- vek igazgatóságának commerciális ismereteiben és jobb- nak találta nem experimentálni. Ebben tehát nem látunk valami nagy szerencsétlenséget. Más kérdés azonban, hogy a m. kir. állami vasművek *termelése* és általában műszaki vezetése azon a magaslaton áll-e, hogy verseny- képes kereskedelmi árukat képes előállítani. Ennek a kérdésnek megválasztása túlhaladja a szerkesztői üzene- tek keretét, miért is erre külön fogunk visszatérni.

N-y. mérnök urnak. Nagyon szívesen közöljük szakcikkeit. Most beküldött cikkét erős támadó iránya miatt nem közölhetjük. Jusson eszünkbe *Széchenyi István*

mondása: „Oly kevesen vagyunk, hogy az apagyilkos- nak is meg kellene kegyelmezni.“ Oly kevés kezdemé- nyezéssel találkozunk bányászatunk terén, hogy igazán kár az ily jóhiszemű vállalkozót elriasztani. Neki a legnagyobb baja, hogy rosszul fogott hozzá.

M J. Zalatna. Szinte lihetetlen felfogás! Hát azzal, hogy mi ismételtén kijelentettük, hogy bá- nyák közvetítésével nem foglalkozunk, mi dehonestáljuk az ügyletek ezen nemét? Elannyira nem, hogy részünk- ről szívesen támogatnánk egy ily közvetítő irodát, fel- téve, hogy egész komoly alappal bírna.

A K Béla. Készséggel teljesítettük kérését. Irtunk Párisba, a legelső helyről fog ön teljesen hiteles információt kapni.

Első előfizető. — Nagyon kedves öntől, de minket igazán cseppet sem bánt. Nem akarjuk egyszerre az egész világot meghódítani. Teljesen meg vagyunk elé- gedve eddigi eredményünkkel, az a nagy és igazi rokon- szenv pedig, a mellyel működésünket bányász-társu- dalom fogadja, valóban büszkévé tesz bennünket. — A könyvet megszereztük és a mai postával elküldtük.

K K Abrudbánya. — Ismerjük az tőt, egész nyugodtan léphet vele társas viszonyba.

J. A. bányagondnok urnak. Elismerő soraiért köszönetet! Mai számunkban megtalálja ezen új szén- bánya adatait.

Sz. M. Budapest. Ugyan hogyan állíthat ilyet! Tessék a m. kir. geologiai intézet gyűjteményét meg- tekinteni. Bátran merjük állítani, hogy a kontinens bár- mely gyűjteményével kiállja a versenyt.

W. B. Dobsina.— 1. Országos jellegű, vagy nagyobb bányavidékre kiterjedő bányász olvasó-egyesület sem a külföldön, sem Magyarországon nincs, ha csak német és francia bányászatban alakult szakszervezetek könyvtárait nem minősítjük ilyeneknek, miután azok többnyire könyvtárral is rendelkeznek. Ezek a szerve- zetek azonban inkább többé-kevésbé szociálista jellegű politikai pártszervezetek s nem olvasókörök. Ellenben egy a külföldön, mint nálunk minden nagyobb bányá- telepen van olvasókör, ezek azonban rendesen altiszti olvasókörök, de könyvtárak a munkások rendelkezésére is áll. 2. A bányatisztek, valamint az altisztek min- denütt szerveztek országos jellegű egyesületeket, amelyek azok szellemi nivójának emelését tűzték ki célul s fel- olvasással, valamint egyes szaklapok istápolásával ipar- kodnak ezt elérni. Ha néhány szaklapot végig néz, azok címében számos ily egyesületet talál megnevezve, mint amelyeknek az illető lap az egyesületi lapja. Nálunk ilyen a Selmecbányán megjelenő „Jó szerencsét“, Ausz- triában különösen a Grazer „Montan Zeitung“, Sziléziá- ban a „Kohle und Erz“ A munkások lapjai mindenütt munkáspártok, inkább szociális, illetőleg politikai orga- numai. Olyan intézmény, amely a bányamunkások műve- lődését szolgálná elsősorban, sem nálunk, sem külföldön sincsen. A Kertész Ferenc tanárjelölt által Felsőgallán kezdeményezett népakadémia most készül működését tatabányai munkások speciális szükségleteinek tekintet- bevételével ezekre is a környéken (Tatabánya) kiterjesz- teni. 3. Olvasókörök alapszabályait bármely nagyobb bányatelep, amelylyel összeköttetésben áll, szívesen meg- küldi, de amint mondtuk, ezek többnyire altiszti ol- vasókörök.

SALGÓ-TARJÁNI-KÖSZÉNBÁNYA

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

A társulat széntermelése évenként:

Salgótarjáni bányákban — 10 millió
a Petrozsény - Farkasvölgyi
bányákban — — — 10 millió

A vezetése alatt álló Esztergom-Szászvári
köszénbánya részvénytársaság terme-
lése évenként:

Dorogh - Annavölgyi bányákban
— — — — — 3 millió

Szászvár-Nagymányoki bányák-
ban — — — — — 1 millió

A vezetése alatt álló Felső-Zsil-
völgyi bányákban — — — 1 millió

Összesen: 25 millió

m e t e r m é l e s e

Szénosztályozás:

Darabos (tömör) szén	} szobna-, gőcséplógép- és gőzeke fűtésre.
Koczkaszén — —	
Diószén — —	} gyári kazánfűtésre
Durvaszén — —	
Aknaaszén — —	
Rostált aknaaszén —	

Aprószén — — — — — körkemence fűtésre.
Kovácsszén — — — — — kovácsolási célokra.

Megrendelések központi irodánkhoz:

BUDAPEST,
V., ARANY JÁNOS-UTCZA 25.
intézendők.

:: Jutányos árak, pontos és gyors kiszolgálás. ::

✕ Magyar Általános Kőszénbánya R.T. ✕

HIRDETMÉNY.

Az 1908. december 12-én tartott rendkívüli közgyűlésünk elhatározta, hogy társulatunk részvénytőkáját 20.000 drb. egyenként 200 korona névértékű új részvény kibocsátása által 12.000,000 koronáról 16.000,000 koronára emeli fel. Ezen új részvények a régiekkel egyenjogúak és az új üzleteredményben 1909 január 1-től kezdve részesednek.

Ezen közgyűlés határozatai és az alapszabályok 15. §-a alapján, a jelenlegi részvényeseknek a kibocsátandó új részvények felét, vagyis 10.000 drb. részvényt a következő feltételek mellett ajánljuk fel elővételre:

1 Minden hat darab régi részvény birtokosa elővételteli jogot nyer egy darab új részvényre. Hányadrészvényeket nem bocsátunk ki; egyes részvények alapján az elővételteli jog töredékekben nem gyakorolható.

2. Egy új részvény átvételi árfolyama 500 korona, mely összegből 200 korona a részvénytökére, 300 korona pedig a tartalék-alapok javára esik.

3 Az elővételteli jog 1909 január 2-től, 1909 január 9-ig bezárólag — ezen jog különben elvesztésének terhe alatt — gyakorlandó:

Budapesten: A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat pénztáránál,

Wienben: A K. K. Priv. Österreichische Länder-banknál.

Párisban: A K. K. Priv. Österreichische Länderbank fiókintézeténél,

Genfben: A. Chenevière et Cie bankháznál.

4. A ki elővételteli jogával élni kíván, tartozik részvényeit, szelvényivek nélkül, számsoros jegyzék kíséretében a fentemlített helyek egyikén lebélyegzés végett benyújtani és az általa átveendő új részvények

vételárát az alább körülírt módon, elismervény ellen, befizetni:

a) Az elővételteli jog gyakorlásánál 1909 január 2-től 1909 január 9-ig bezárólag, minden új részvény után kamatmentesen — — — — — K 200.—

b) Második részletül 1909. évi március 1-ig bezárólag — — — — — K 150.— valamint ezen összegnek 1909 január 1-től folyó 5% kamata;

c) Harmadik részletül 1909 május 1-ig bezárólag — — — — — K 150.— valamint ezen összegnek 1909. január 1-től folyó 5% kamata.

Ezek a részletek 1909 január 2-ától kezdve, korábban is, vagy egyszerre is befizethetők, ugyanannál a pénztárnál, melynél az első részlet fizettetett és mely az elismervényt kiszolgáltatta. Ezen az elismervényen igazoltnak a további befizetések és az összes befizetések teljesítése után, az elismervény bevonása ellen, az új részvények kiszolgáltattak. Az egész részvényért járó teljes befizetések, ha azok 1909 január 2-ától bezárólag 1909 január 9-ig teljesítettek, kamatmentesek. Ez esetben a végleges részvények azonnal kiszolgáltattak.

5. Az elővételteli jog gyakorlásának határideje meg nem hosszabbítható és az előjogon át nem vett részvényeket az igazgatóság az alapszabályok 15. §-a értelmében értékesíti.

Késedelmes befizetés esetében az alapszabályok 10. §-a szerint 6% késedelmi kamat térítendő meg illető befizetés lejárt napjától.

A befizetések elmulasztása esetében alapszabályok 11. §-a nyer alkalmazást.

Budapest, 1908. december 12-én.

Az igazgatóság.

TITANIT

BIZTONSÁGI ROBBANTÓSZER-GYÁR
CEIPEK és TÁRSAI TRENCSEN.

Az első biztonsági robbantószer Magyarországon. A „Titanit“ ütés, hő, surlódás, nyomás iránt teljesen érzéketlen. A „Titanit“ nem fagy meg. Robbantó erejére, repesztési képességére nézve az eddig ismert összes brizans robbantó-anyagokkal versenyez. Kezelése egyszerű és teljesen veszélytelen. A Titanitra nem vonatkoznak a keresk. és belügyminiszteriumok azon óvrendelelei, melyek a többi robbantószerre nézve elengedhetetlenek. Vasuti és gőzhajóállomásokon a szállítmányok mint bármely más szállítmányok

kezeltetnek. De a fogyasztóknál is bárhol elhelyezhető. Szállítása nem úgy mint a többi robbantószerké, hanem bármely vonattal, vagy hajóval és bármely időben történhetik. A Titanit ára a robbantószernek napi árát sohasem fogja túlhaladni. Kísérleteket a gyár műszaki mérnöke bármikor és bárhol a gyár költségén szívesen végez és a Titanit fenti előnyeit be is igazolja. Az államnak első szaktekintélyei is megerősítették a Titanitnak itt felhozott összes kiváló tulajdonait és előnyeit. A gyár január óta üzemben van.

Egyébb felvilágosítással készséggel szolgál a gyár igazgatósága és kereskedelmi képvisellete:

✂ BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCZA 8. SZÁM. ✂

✂ ✂

URIKÁNY-ZSILVÖLGYI
 MAGYAR KŐSZÉNBÁNYA
 R.-TÁRSASÁG

BUDAPEST, V., NÁDOR-UTCZA 13. SZ.

TELEFON 38—83.

TELEFON 38—83.

Ganz és Társa vasöntő és gépgyár r. t. Budapest.

Motorok benzin-, spiritusz-, gáz-, szivógáz és kohógáz-tüzemre, minden nagyságban 3000 lóerőig. Üzemköltségek 1 $\frac{1}{2}$ –2 $\frac{1}{2}$ fillér lóerőnként és óránként.

Emelődaruk kézi-, gőz-, petrolcum- vagy elektromos hajtásra.

Közuti hengerlőgépek. Gőzekék. Gőzmotoros személyszállító vasuti kocsik kis és nagy vasutak számára.

Mindenféle vasuti kocsik személy- és teherszállításra.

Vasuti felszerelések. Kéregöntésű kerek (Griffin rendszere).

Hengerszékek malmok számára, kéregöntött hengerekkel. Mindenféle malomgépek. Egész malmok berendezése és felszerelése.

Brikettsajtók szén, fűrészpor s elfélők briketkezésére.

Turbinák minden egyes esetben a helyi szükségletnek megfelelően szerkesztve, tehát az elérhető legnagyobb hatásfok biztosításával.

Speciális gépek a papir- és cellulozé-gyártáshoz. Transmissziók. Füstémésztő készülékek. Gyári berendezések.

==== Árjegyzókkal és költségvetésekkel szívesen szolgálunk. ====

GANZ-féle villamossági részvénytársaság Budapesten, II. ker., Lövház-utca.

Elektromos világító- és erőátviteli berendezések egyen- és váltakozó áramra. Kolibri ivlámpák reklámcelokra.

Elektromos üzemek berendezése uradalokban,

Meglévő berendezések átalakítása.

Elektromos üzemű szivattyúk, tejgazdasági berendezések, emelőgépek, ventilátorok, mezei vasutak, szántó-, cséplő-, aprító- és takarmányozó-berendezések.

Elektromos kis és nagy vasutak. Bányavasutak.

==== Árjegyzókkal és költségvetésekkel szívesen szolgálunk. ====

Szabadalmazott Osztrák-Magyar Államvasút-Társaság magyar bányái, hutái és uradalmi

Igazgatósága: BUDAPEST, IV., Egyetem-utca 1. szám.

Vas- és aczélművek:
RESICZÁN és ANINÁN.

Petroleumflomító, kapa- és ácsárugyár, cement- és mész-égetők, malom- és erdőszet:
ORAVICZÁN.

Híd- és gépgyárak:
RÉSICZÁN.

Gazdasági gépgyár: ROMÁN-BOGSÁNON.

==== FÖGYÁRTÁSI CZIKKEK: ====

Bessemer-aczélsinek bármily szelvényben, mindennemű sinkapcsoló szerek, vasfelépítmény váltók, váltósinek és keresztezések, vashidak és egyéb magas építkezési vasszerkezetek, fordító korongok és tolópadok, vízállomási berendezések, tartányok kész vasuti kerek és kerékcsoportok, csillekerek és csillekerékpárok, mindennemű gép- és építési öntvények, csövek állva öntve, víz-, gőz- és gázvezetékek részére, öntött vaskályhák és takaréktűzhelyek nagy választékban, főleg állomási épületek és őrházak részére, oszlopok, korlátok, mű- és egyéb öntvények, csavaranyák és szegecsek, rud- és faonvasak, hengerelt és szegecselt építési- és vaggontartók, sima és rovátkolt vas- és aczélemezek, hidraulikus mész, építő-tégla és cement.

Megrendelések a budapesti igazgatósághoz (IV., Egyetem-utca 1. sz.) intézendők.

SOCIÉTÉ LORRAINE de DIETRICH & CIE

automobil-gyár. (Alaptőke 15 millió.)

LUNÉVILLE, ARGENTEIL, BIRMINGHAM;

ISOTTA FRASCHINI Milano

vezérképviselte.

- : Legmodernebb szerszámgépekkel felszerelt javító-műhely. :
- : Olcsó, gyors és szakszerű gépjavítások. :
- : Nagy választéku pneumatik és kellékraktár. :
- : Kitűnő és jutányos auto-benzin és henger-olaj. :

„HELIOS“ AUTOMOBIL-GARAGE

BUDAPEST, V., BÁLVÁNY-UTCZA 12.

Gróf Csáky László

prakfalvi vas- és aczélgyár r.-t.

Igazgatóság: Budapest, IX., Csillag-utca 4. (Telefon 65—45.)

Különleges cikkek:

Szerszám-tégelyaczel; gyorsesztergaaczel. Öntött gépaczel, kőfuróaczel. Marótárcsák
 és aczéllemezek és szabadalmazott „AJAX“ rugóspörölyök gyártása.

Egyedelárusítása:

a patkójelű öntöttaczel reszelőknek, az Usines Metallurgiques Vallorbe-féle „Grobet“
 pontossági reszelőknek és a Dr. Georg Schmidt Radeberg-féle szab. különlegességi
 reszelőknek.

Állandó nagy raktár: Budapest, IX., Csillag-utca 4. sz.

A Bányászati Évkönyv

az 1909-ik évre

nélkülözhetetlen segítsége minden társulatnak, bányavállalkozónak, mérnöknek és tisztviselőnek.

300 illusztrált oldalon

tartalmazza az összes magyar bányavállalatok, kohók, ezek rokonszakmáinak és alkalmazottainak jegyzékét. — A selmebányai főiskola tanári kara és más kiváló szakférfiak közleményei emelik a „BÁNYÁSZATI ÉVKÖNYV“ értékét.

Bolti ára csak 4 korona.

„A BÁNYA“ előfizetői az évkönyvet **2 koronáért kapják.**

DEUTSCH CHAMOTTE és AGYAGÁRU-GYÁR R.-T. Gyár: **K Á L N Ó.**
BERTALAN LOSONCZ mellett (Nógrád m.)

Vezérképviselet és iroda:

Közp. Kereskedelmi és Iparbank r. t. áruosztálya
Budapest, V. ker., Váci-körút 26. szám.

Főelárusítás és raktár:

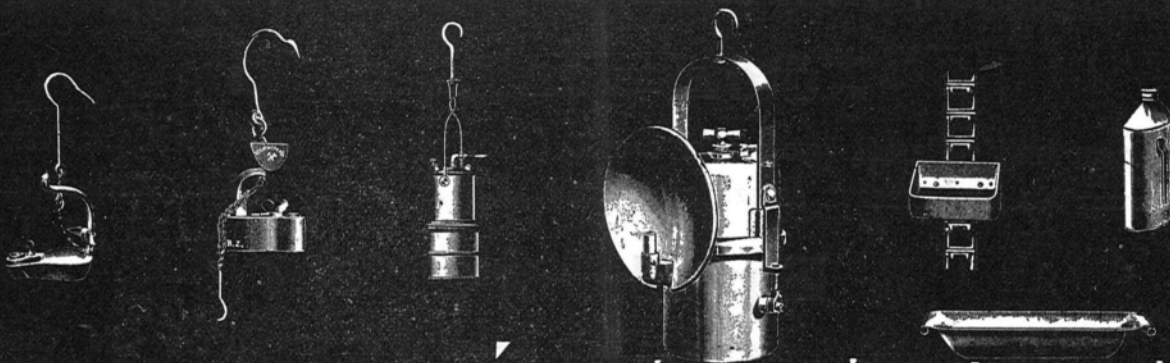
ELKÁN és BOSSÁNYI
Budapest, VI., Sziv-utca 61. és 67.

MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB GYÁRA

Szállít minden czélnak megfelelő

tüzálló chamotte anyagot

külföldi gyártmányokkal egyenrangú minőségben.

BARTOS ZOLTÁN FÉM ÉS BÁDOGÁRU GYÁRA
BÁNYAFELSZERELÉSEK OSZTÁLYA
BUDAPEST VI., ARADI UTCZA 60

ÁRJEGYZÉK INGYEN ÉS BÉRMENTVE

Por nélkül dolgozó réselő-gép.

==== Aki pormentesen akar réselni, az használja =====

a „Pick-Quick” rudas réselő gépet

==== (Mavor és Coulson szabadalma), =====

melyből eddig már 450 darab áll versenyképes harcban a ke-
rekes réselő gépekkel szemben.

Főképviseelő Magyarország részére

:: SCHEMBER FRIGYES, ::

Budapest, VI. kerület, Andrásy-ut 50. szám.

GÁLOCSY és BÁNÓ

bánya-, kohó- és gépészmérnöki irodája
BUDAPESTEN,

VERES PÁLNÉ-UTCA 3. * Telefon 739.

Elvállalja az összes bányászati,
kohászati, gépészeti, gyáripari,
fűtési és tüzelési berendezések
tervezését és kivitelét.

Elvállalja a bánya és kohótermékek
vegyelemzését,
és gyakorlati megvizsgálását és
szakértői véleményt ad
azok érte és felhasználási ósága
feől.

Gőzgépek indikálását, el alában
gépek, kazántelemek, tüzelések,
fűtések, bányá- és gyári beren-
dezések megvizsgálását, esette
azok reconstitúcióját.

Meglévő telepek, gépek, berende-
zések időnkénti vagy állandó szakaszerő fel-
ügyeletét.

Képviseleti: a Grlson-féle kerekeket, a Bánó-féle szab.
vizcsöves kazánokat, a Gálócsy- és Tarányi-féle szab.
gázfejlesztő készülékeket.

MAGYAR SIEMENS-SCHUCKERT-MŰVEK VILLAMOSSÁGI RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

Budapest, V., Lipót-körut 5. szám.

Telefonszám 211. és 212.

==== Gyár: POZSONYBAN. ====

Távíratcím: SIEMENSCHUCKERT.

Készít: Villamos világítást és erőátviteli központi tele-
peket és berendezéseket. Elektrolytikus berendezéseket.
Villamos vasutakat. Bányavasutakat. Egyenáramu, forgó-
áramu és váltóáramu generátorokat és motorokat vezeték-
anyagot, kábeleket, iv- és izzólámpákat kapcsoló-készül-
lékeket, biztosítékokat, wattóra-számlálókat (Schuckert-
rendszer). Vezeték-berendezéseket központi telepekhez
való bekapcsolásra. Világító-testeket. Ivlámpa-szeneket.
Különlegességek: Felvonók, ventilátorok, szivattyúk,
hordozható villamos furógépek, villamos bányafurógépek,
villamos bányafurógépek, villamos berendezések mező-
gazdasági és ipari czélokra.

MÓTOR-BENZIN minden fajtájában és **MÓTOR-KÉKOLAJAT** mindennemű motorhoz alkalmasat jutányosan szállít a

Kőolajfinomítógyár részvénytársaság fiúmei, brassói és oderbergi gyáraiból.

Megrendelések a központi irodába: Budapest, V. kerület., Nádor-utca 14. sz. alá intézendők.

Benzin adómentességére vonatkozó eljárást illetőleg a kellő felvilágosítás ugyanott készséggel megadáik.

**Stora Kopparbergs
Bergslags Actiebolag**

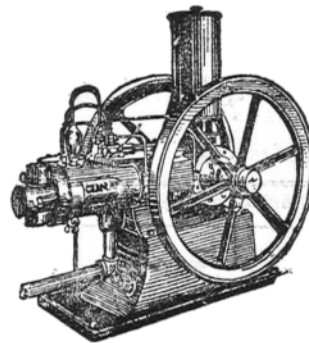
svéd acélgyárak magyarországi
vezérképviselete.

A legjobb minőségű acélok
bármely célra.

**Svéd-Aczél
Kereskedelmi Társaság.**
Budapest, V., Bálvány-utca 12.
Telefon 91—57.

CLIMAX és ECLIPSE

NYERSOLAJ-MOTOROK és LOKOMOBILOK

Legjobb és legolcsóbb
hajtóerő mezőgazda-
sági és ipari célokra.

Nincs robbanási ve-
szély, se pénzügyőri
ellenőrzés.

Elsőrangú referenciák.

BACHRICH és TÁRSA MOTORGYÁR,

:: WIEN—HAMBURG. ::

Magyarországi raktár és iroda
Budapest, Szabadság-tér 17. — Tőzsde-palota.

Alaptőke 500,000 korona. Alaptőke 500,000 korona.

LAPP-FÉLE SZABADALOM. Aranyérem. Berlin 1907.

Lapp Henrik-féle Mélyfurások, Bányatelepek és mélyművek magy. részv.-társaság

Iroda: **BUDAPEST** Műhelyek: X. ker., Kőbányai-ut.

Mélyfurások kivitele. Szén, érc, kősó, kálisó furások. — Sós víz, földolaj, földgáz, kénsav, ásványvíz, haszon- és ivóvíz furása és termelése nagy átmérőjű furólyukakkal. — Furások légvezetés és egyéb célokra. — Eddigélő mintegy 600 mélyfurás készült egészen

1512 méter mélységig a Lapp-féle szabadalom szerint. Legnagyobb jótállás. — Legjobb hírű ilyenmű vállalat. — Magfurás. — Gyártás: Teljes mélyfuró-berendezések bármily rendszerű gőz- és kézi-üzemre. — Számos szabadalom. — Egyes szerszám

és alkatrész mélyfuró kutatás és vízszállításra.

Bányavasut

alkatrészeit, u. m. bányasinéket kötőszerekkel, váltókat, korongokat, csillekerékpárokat, bányacsilléket, felépitményi szerszámokat; továbbá lokomobilokat, kazánokat, körszivattyukat, furóacélt, daruk, czölöpverők, siklók stb. stb. használt és új állapotban előnyösen szállít

KOHN A. M.

BUDAPEST, V., Váci-ut 16. szám.

Rheuma, csuz és köszvény

ellen biztos hatású szer a

Fekete-féle

RÖSZVÉNY-FLUID.

Ára 1 korona.

Megrendelhető: „Páduai Szent Antal gyógyszer-tárában“, BUDAPEST, IX., Ferencz-körut 22.

Árjegyzék ingyen!

Elismert legjobb háziszer a Diadal Sósborszesz!
Ára 20, 40, 90 és 180 fillér.

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.

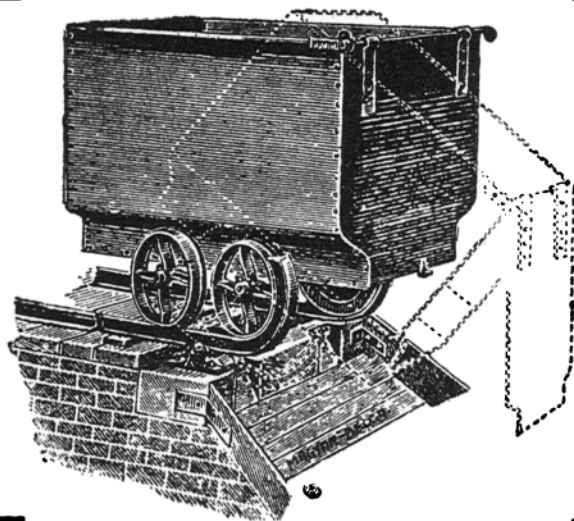

Sternberg Ármin és Testvére

Budapest, VII., Rakóczi-ut 36.

Saját gyártmányu mindennemű vonós fa- és réz-fuvó-hangszerek azok alkatrészei és kellékei. Mindennemű hangszerek javítása pontosan eszközöltetik.

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.
Mechanikai hangszerekről külön képes árjegyzék.

MAGYAR-BELGA fémipargyár r.-t.

BUDAPEST, VI. ker., Hungária-körut 115—117.

Elvállalja mindennemű

Bánya-vasutak tervezését

nyomjelzését és teljes kiépítését és az összes anyagok, mint sinek, kapcsolószerek, kocsik, váltók, fordítókorongok, mozdonyok st. szállítását.

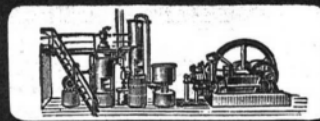
Használt anyagok állandóan készleten vannak és bérbe is adtnak.

A MAGYAR BÁNYA-JOG

II. KIADÁSA. ::: A TELJES JOGANYAG.

Megrendelhető lapunk kiadóhivatala útján.

Irták:
Dr. BALKAY BÉLA
és
Dr. SZEŐKE IMRE

SZIVÓ GÁZ
BENZIN
MOTOROK ÉS
LOKOMO-
BILOK.

FAMEGMUNKÁLÓGÉPEK

= EGYED =
ÁRUSÍTÓ ABELES EMIL BUDAPEST
V. VÁCI-ÚT 14.
TELEFON 98-32. SÜRGÖNYCIM: BARSEL

Összes famegmunkáló gépek
és egyéb gyári berendezések.

ÁLDOR SZIGFRID

Magyar mélyfúró vállalata.

BUDAPESTEN, VI., Liszt Ferencz-tér 14. sz.

Elvállal sima és mélyfúrásokat szén, petroleum, víz,
kall és ásványok után kezességgel bármily mélység
tekintetében és bármily rendszer szerint, esetleg
részesedéssel is.

Expertizek, közbenjárás vételknél és eladásknál.

SZABADALMI

és védjegyoltalom kieszközlése az összes
kulturállamban

ADLER MIKSA okleveles gé-
pésmérnök
hites szabadalmi ügyvivő

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 51.
Telefon 106-55. Telefon 106-55.

ENTREPRISE DES POMPES FUNÉBRES

Első Erzsébetvárosi Temetkezési Vállalat

PODLUSSÁNYI JENŐ

BUDAPEST, VII., DOHÁNY-UTCZA 100. SZÁM.

IZABELLA-UTCZA ÉS SZEGÉNYHÁZ-TÉR sarok

Rendez egyszerű és csiszos temetéseket a legjutányosabb árban.

Művirág-koszorúból nagy választék.

Telefon 53-70.

Telefon 53-70

Zsirkő (Telkum) bányá

méltányos ár mellett azonnali megvételre sür-
gősen kerestetik.

Minta, ajánlat és részletes adatok kizárólag tulajdonosoktól

Vágó Mátyás hitestőzsde ügynök
czimére

Budapest, VII., Baresay-utca 3.
alá küldendő.

PIUS PIRRINGER
BÁNYA ÉS ALAGUT-LÁMPAGYÁR
GRAZ, Strauchergasse 16. A

ajánlja eddig felülmulhatlan gyártmányait.
Viszontárusítóknak kedvezményes árjegyzék ingyen és bérmentve.

HIRDETÉSEKET

felvesz a
A Bányá
kiadóhivatala

BUDAPEST, VIII., KENDER-UTCA 6. SZ.

